

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- NA MAJAVIH TEMELJIH, str. 2
- ŠOLA IN VEČKULTURNE DRUŽBE, str. 3
- NOVA PEDAGOŠKA FAKULTETA V MARIBORU, str. 4
- BRALNA KULTURA BREZ OLEPSAV, str. 5
- ZAKAJ NIMAMO ALTERNATIVNIH IN EKSPERIMENTALNIH ŠOL? str. 7
- OBJAVE PIS ZA PEDAGOŠKO USMERITEV, str. 9

Prosvetne pokojnine zaznamovane s prenizko vrednotenim delom

Učitelji pričakujejo, da se bodo pokojnine za učiteljski ali šolski stan po novem letu popravile. To so letos spomladi zahtevali učitelji ljubljanskih srednjih šol po svoji mestni organizaciji, pred tem pa se je enaka zahteva v zadnjih dveh letih pojavila večkrat tudi v Republiškem odboru Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti in v drugih organih republiških sindikatov. V Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja zdaj preučujejo podatke in najbrž je mogoče domnevati, da se bo le kaj premaknilo. Kdaj in koliko? So upi preveliki?

Na Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja pravijo, da je tej skupnosti že po njenih predpisih naloženo, da v petletnem obdobju preučijo pokojnine in jih po potrebi uskladi. To se navadno zgodi ob začetku planskega obdobja, ali z veljavnostjo od začetka novega planskega petletja. To pomeni, da se bo o učiteljskih pokojninah odločalo v jesenskih in zimskih mesecih in da bi morebiten sklep o usklajevalnem ukrepu lahko veljal od januarja 1986, četudi bi bil nemara sprejet kasneje. Taka predvidevanja seveda niso obljuba, še manj sklep, to je samo dokaj stvarna možnost.

Drugo vprašanje je višina, za katero bi se morebiti povečale pokojnine upokojenih delavcev v šolstvu. Ni ga, ki bi lahko napovedal ali vsaj predvidel kaj takega. Resnica je, da so pokojnine upokojenih delavcev v šolstvu revne, a res je, da so nasploh revne vse pokojnine. Še posebno so prizadeti zdajšnji novi upokojeanci, ki se jim pri odmerjanju pokojninske osnove ne šteje zadnje leto, s tem pa nastane enoletni presledek z velikanskim negativnim inflacijskim učinkom. Valorizacije pokojnin med letom so manjše od resnične inflacije, povrhu se inflacijski dodatek med letom uravnava z inflacijo v minulih mesecih. To pa pomeni, da je učinek tega dodatka že deloma razvrednoten, ko ga upokojenec dobi. Očitno je, da je bil pokojninski sistem prilagojen ustaljenim gospodarskim razmeram in da se tak, kakršen je zdaj, ni zmožen sproti odzivati veliki inflaciji dinarja. V Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja skušajo razmere blažiti s sistemskimi in drugačnimi ukrepi, vendar jih — vsaj tako je videti — inflacija prehituje. Po robu se ji mislijo postaviti postopno, v nekaj letih.

V takih okoliščinah so učiteljske pokojnine še posebno prizadete. Zaradi tega namreč, ker so učitelji že dolgo v tistih skupinah delavcev, katerim se denar za osebne dohodke odmerja s premajhno mero. Na nedavnem sestanku kolektiva ljubljanske pedagoške srednje šole je Tone Ferenc, predsednik Skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije, med drugim navedel tole značilnost zdajšnjega petletnega obdobja v šolstvu (1981-85): načrtovani obseg šolskega razvoja je bil presežen za desetino (uresničen 110-odstotno), denarja zanj pa se je nabralo za tretjino manj od predvidenega (realizacija med 60 in 70 odstotki). Dr. Tine Zorič, predsednik Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, je na istem sestanku omenil, da se je bil delež denarja za šolstvo v celotnem družbenem proizvodstvu zmanjšal tudi že v prejšnjem srednjeročnem obdobju, ne le v zdajšnjem. To praktično pomeni, da je bila pokojnina učitelja ali katerega koli drugega upokojenega delavca v vzgoji in izobraževanju že vnaprej zaznamovana s prenizko vrednotenim delom. S tega vidika gledano — z očmi upokojenca — bi potem takem mogli reči, da ima tudi sedanjí inženir, pravnik, ekonomist itd. čisto prav, če se iz gospodarstva noče preseliti v šolo, kjer bi imel ne le manjši dohodek, marveč bi občutil posledice tudi še kot upokojenec.

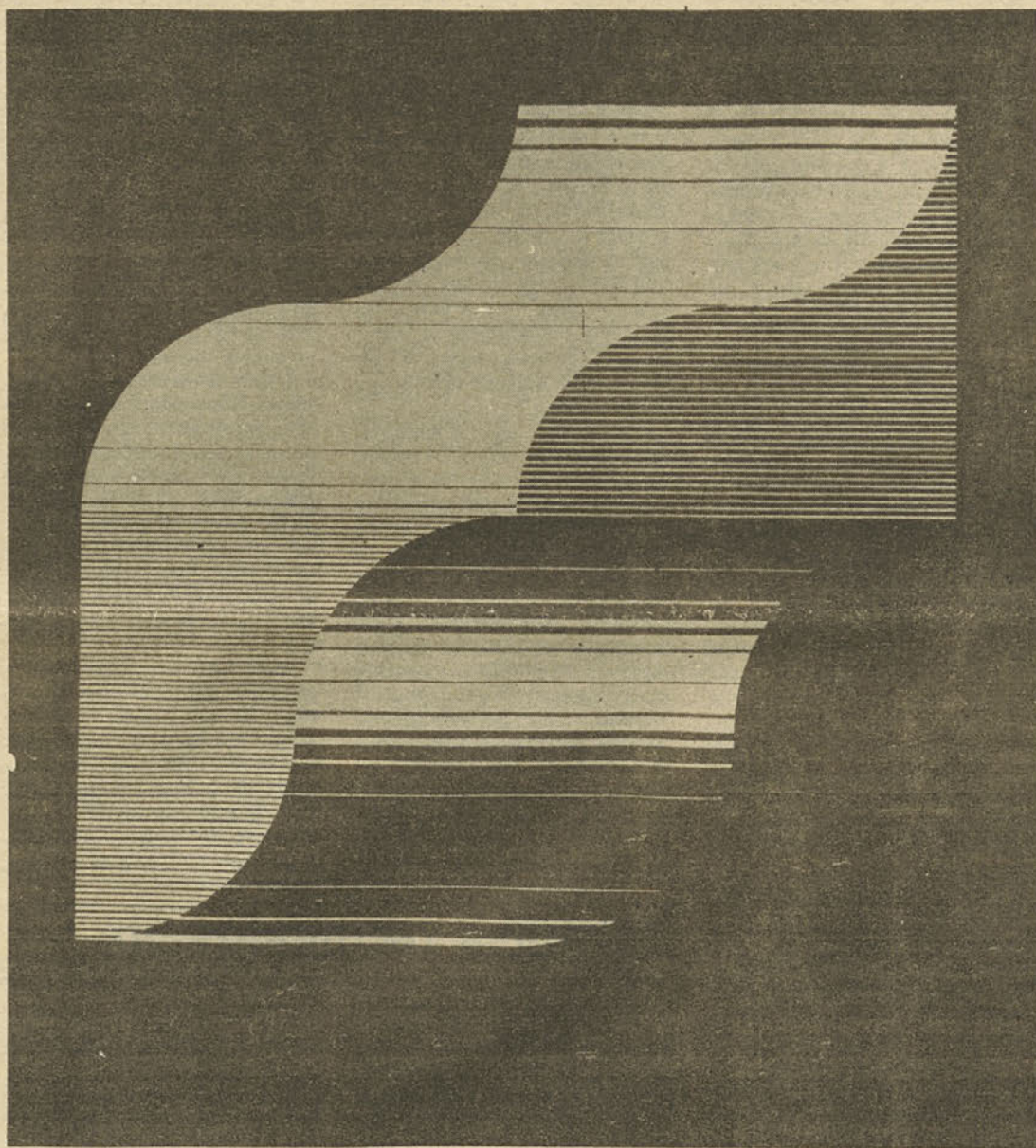
Tu je najbrž spočeta velika krivica, ki je upokojencem v šolstvu ne more zbrisati noben pokojninski sistem. Kajti pokojninski red je uravnan na leta službe in na osebni dohodek, kiga je delavec imel, ne pa na tistega, ki ga delavec ni dobil, pa bi ga po vseh človeških in delovnih pravicah moral imeti.

Kaj storiti? Leopold Kežar, svetovalec v Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, se precej ukvarja s pokojninskimi vprašanji delavcev v vzgoji in izobraževanju in misli, da bi morali biti delegati vzgoje in izobraževanja bolj dejavni v samoupravnih skupnostih. Ne le pri prizadevanjih za povečevanje gnotne osnove za vzgojo in izobraževanje, marveč tudi v samoupravnih organih Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Zraven bi morali biti in dejavni tam, kjer se o stvareh, tudi o pokojninah odloča, in utemeljevati potrebo po odpravljanju neupravičenih razlik in po upoštevanju šolskih razmer.

Drugo vprašanje, spominja Kežar, so razlike v zaslužku v šolstvu samem, tudi v vsaki posamezni šoli. Razlike zaradi obsega dela (število opravljenih učnih ur, na primer) imajo v bistvu dosti močnejši vpliv, kakor pa ga ima tistih 12 odstotkov za minulo delo. Prikrasani so starejši učitelji, ki jim delovna storilnost z leti peša. Prav bi bilo, da bi na šolah več razmišljali o svojem odnosu do starejših kolegov in uredili kadrovske politike tako, da bi za delavce z bogatimi delovnimi in življenjskimi izkušnjami prihranili dela, ki jih lahko dobro in uspešno opravljajo. Tudi v raznih drugih delovnih organizacijah so z uspehom uveljavili tako kadrovske politike.

Najbrž bi lahko rekli, da bo šele obojno prizadevanje — v širšem družbenem obsegu in znotraj samih šolskih kolektivov — dalo večje učinke pri urejanju pokojninske problematike v šolstvu.

JANKO SVETINA

Ak. slikar Danilo Ječič, član Društva likovnih umetnikov severne Primorske — z razstave Soočenja v Mestni galeriji v Ljubljani, ki bo odprta do 3. novembra. Na razstavi so predstavljena dela umetnikov, članov Društva likovnih umetnikov iz severne Primorske, Ljubljane in s slovenske Obale.

Anatomija začaranega kroga

Delavci srednjih pedagoških šol že nekaj let opozarjajo, da je to šolstvo zapostavljeno in da njihovi osebni dohodki čedalje bolj zaostajajo ne le za osebnimi dohodki v gospodarstvu, marveč tudi za osebnimi dohodki v drugih srednjih šolah. S tako gmotno podlago si ne obetajo lepše prihodnosti pedagoškega šolstva, čeprav mu povsod po svetu — in tudi v naših resolucijah — pripisujejo prednost v vzgojno-izobraževalnem sistemu.

Nevzdržne gnotne razmere so bile povod za izredno razširjen sestanek zbora delavcev Srednje pedagoške šole v Ljubljani dne 10. oktobra t.l. Zahtevali so ga delavci šole, njihovo zahtevo so podprle tudi politične organizacije na šoli s poudarkom, da ne morejo prevzeti odgovornosti za posledice zdajšnjih razmer. Na sestanku so povabili predstavnike vseh organov v občini, mestu in republiki, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem in so torej poklicani, da pomagajo rešiti take kritične zaplete.

Kadar tako ugleden in uspešen učiteljski kolektiv, kakršen je na

Srednji pedagoški šoli v Ljubljani (od 64 delavcev je 46 profesorjev srednje šole, večina ima dolgoletne delovne izkušnje, mnogi opravljajo tudi pomembne družbene funkcije), ugotovi, da ne dosegajo učitelji niti povprečnih osebnih dohodkov v republiki, je prizadetost več kot utemeljena. Slovensko izobražbeno povprečje je znano: to je komaj končana osnovna šola ter interna kvalifikacija ali končana poklicna šola. Če profesor Srednje pedagoške šole z visoko izobrazbo ne doseže niti povprečnih osebnih dohodkov, mora začeti dvomiti v vrednost svojega dela in v pravičnost tistih, ki mu domerjajo plačilo.

Kadar ugleden profesor srednje šole na koncu svoje delovne dobe potrka na vrata Skupnosti za pokojninsko in invalidsko zavarovanje in mu tam povedo, da si je z vsem svojim minulim delom prislužil komaj 24.000 din pokojnine, se v resnici lahko sprašuje, kje je pravica.

Kadar primerjava osebnih dohodkov med srednjimi pedago-

škimi in proizvodno usmerjenimi srednjimi šolami pokaže iz leta v leto večje zaostajanje prvih, se učitelj v pedagoški ali vzgojiteljski srednji šoli (te so še na slabšem) sprašuje, ali ga družba kaznuje, ker dela na taki šoli, ali pa mu na čuden način dopoveduje, naj dela samo toliko, kolikor je plačan.

Nič manj klavni niso bili občutki teh delavcev, ko so se kot hlapec Jernej napotili iskat svojo pravico. Že nekaj let trkajo na vrata pristojnih organov in hodijo »od Poncija do Pilata«. Pravzaprav so se srečali samo s Pilati, saj si je vsak od njih samo roke umil, češ, saj vas popolnoma razumem in sočustvujem z vami, za vašo bedo pa nisem nič kriv. Prav nič spodbudno ni spoznanje, da imamo nešteto prosvetnih organov in odgovornih funkcionarjev, na tisoče sestankov in kilometrskih razprav — če pa je treba popraviti očitno krivico ali »sistemsko napako«, se zadeva zatakne in ne premakne z mrtve točke. Šele ko zavre in prekipi, se najdejo rešitve.

Taka rešitev se bo našla tudi za Srednjo pedagoško šolo v Ljubljani, morda za vse srednje pedagoške in njim sorodne šole, ki jim zdajšnji standardi in normativi režejo tanjši kos kruha — vsaj tako so obljubili odgovorni na navedenem sestanku. Nemara bomo po dolgih letih cincanja in sprenevedanja celo našli metodo za razlikovanje večje in manjše kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela, da bomo boljše in najboljše bolje nagradili kot povprečne.

Po vsem tem se vsiljuje še eno vprašanje: koliko moči, časa in volje, ki bi v urejenih razmerah bili namenjeni pedagoškemu delu, gre v jalovo iskanje poti iz takih in podobnih začaranih krogov. V tem in še mnogih podobnih primerih. Ko pa razpravljamo o političnem sistemu in njegovih šibkih točkah, kot da vsega tega ne vidimo. Nimalo raziskav, ki potekajo ali pa jih načrtujemo... Bo prišla na vrsto tudi anatomija takih začaranih krogov?

JOŽE VALENTINČIČ

razpravljamo

Na normative in standarde nismo pozabili

Tako kot marsikje v Sloveniji smo se tudi v koroški regiji temeljito pripravili na posvet o aktualnih vprašanjih vzgoje in izobraževanja. Ob tem nismo pozabili prebrati vseh normativov in standardov, ki nam jih ponujajo novi osnutki izobraževalne skupnosti Slovenije.

Sem pedagoška delavka v domu za učence, zato sem se posebej zamislila nad osnutkom normativov in standardov v domovih za učence. Že po bežnem pregledu le-teh sem pomislila, da sestavljajo tega osnutka bolj malo poznajo prakso, to je samo domsko dejavnost, položaj vseh domov v Sloveniji in njihove značilnosti. Če grem po vrsti, ugotavljam tole:

Vodenje domov ali ravnateljevo delo se financira šele takrat, če je v domu 16 vzgojnih skupin ali 480 učencev. Po podatkih Zavoda SRS za šolstvo prevladuje po velikosti domovi do 300 učencev. Komu je bilo vodenje teh domov prepuščeno in s katerim denarjem se je plačevalo? V Sloveniji je bilo leta 1984 54 domov ali skupno 12.415 zasedenih postelj. Domovi z več kot 700 ležišči so v Ljubljani (Cankarjev dom, Dom srednjih tehniških šol in Dom srednjih šol na Berbičevi in Železničarski dom) in eden v Mariboru. Zdi se, da so sestavljali osnutek normativov upoštevali le ljubljanske in mariborske domove.

V majhnih domovih (kjer je manj kot 100 učencev) so se že v preteklosti pojavljale težave materialne ali finančne narave, novi normativi pa tudi v prihodnje ne bodo spremenili njihovega beraškega položaja. Kako izvajati in organizirati vzgojno delo teh domov — po normativih — z dvema zaposlenima vzgojiteljima ali največ tremi? Učenci v domovih morajo imeti zagotovljeno 24-urno varstvo, z redno zaposlenima dvema vzgojiteljima pa se zapolni samo 12 ur na dan in pet dni v tednu. Mislim, da bi se morali novi normativi in standardi bolj prilagajati pri spremljanju in vrednotenju dela takšnih domov. Ob tem vemo, da je bila gradnja velikih domov v Sloveniji v preteklosti nesmotna in da narekujejo zdajšnje potrebe prav nasprotno.

Tudi psihologa (strokovnega delavca) ne bo mogoče zaposliti,

saj v Sloveniji ni niti enega doma s 40 vzgojnimi skupinami.

Neenak gnotni položaj domov v Sloveniji nastaja tudi zaradi heterogene sestave učencev v domovih. Pri tem mislim tiste domove, v katerih bivajo učenci iz drugih republik. To pomeni, da se ti domovi od petka popoldne do ponedeljka zjutraj ne zaprejo, to pa povzroča neprimerno višje stroške kurjave, elektrike, vode itd.

Končno bi bilo treba začeti upoštevati tudi geografsko-podnebne razmere, saj vemo, da traja zima ali kurilna sezona na Primorskem približno tri mesece, v severnih predelih Slovenije pa šest ali sedem mesecev. Domovi v Kopru, Izoli, Portorožu in morda v Novi Gorici imajo potemtakem precej manjše materialne stroške.

Vsi domovi, ki imajo za to ustrezne možnosti, organizirajo dodatne dejavnosti; tako skušajo vsaj delno nadomestiti primanjkljaj sredstev za materialne stroške vzgoje. Izvajanje dodatne dejavnosti ima prav gotovo svoje meje, posebno danes, ko si učenci precej težko privoščijo, da bi odhajali domov vsak teden. V nekaterih domovih pa to precej dosledno zahtevajo od učencev (podatek je za lansko šolsko leto). Največ možnosti za takšno dejavnost imajo seveda domovi v obmorskih središčih — zaradi dvomesečnih letnih počitnic. Razen Ljubljane, Maribora in Radencev so drugi kraji z domovi za učence v letnem času precej manj turistično zanimivi. Zimska turistična dejavnost je prav tako omejena samo na domove v ali v bližini zimskoturističnih središč in še to samo med dvotedenskimi zimskimi počitnicami.

Aktualnih vprašanj vzgoje in izobraževanja torej ne manjka. Izpustila sem, mislim, samo še eno. To je 42-urni teden vsakega pedagoškega delavca in v okviru tega predpisano število ur neposrednega pedagoškega dela. Menim, da odločanje o opravljanju priprav na vzgojno delo ne bi smelo biti prepuščeno le samopravnemu odločitvi vzgojno-izobraževalnih organizacij. Med letnimi dopusti so pedagoški delavci zaradi tega v precej neenakem položaju. Zato bi se tudi to vprašanje moralo v krajšem času rešiti.

ALENKA LAUKO

Koliko bo dobilo šolstvo?

Zbor izvajalcev o normativih in standardih

Osnutke enotnih normativov in standardov v vzgojno-izobraževalni dejavnosti je 17. t.m. obravnaval tudi zbor izvajalcev skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije. Obravnava je povzela pripombe, predloge in zahteve široke in živahne delegatske razprave, v kateri so sodelovali izvajalci vseh stopenj šolstva in vseh območij. Ocene predlaganih normativov in standardov ter spreminjalni predlogi so bili včasih nasprotujoči, še pogostejše pa v neskladju z omejenimi gnotnimi možnostmi, ki jih obetajo šolstvu v prihodnjih letih. Na to opozarjata obe slovenski univerzi, ki menita, da je za enakopraven položaj vzgojno-izobraževalne dejavnosti, v združenem delu in za uresničenje svobodne menjave dela treba predvsem povečati delež družbenega proizvoda, namenjen vi-

sokemu šolstvu. O predlaganem sistemu normativov na univerzah sodijo, da je usmerjen izrazito količinski in da bo s povečanimi zahtevami bolj oviral kot spodbujal kakovost in napredek izobraževanja.

Delegati srednješolskih delavcev so postavili enako zahtevo glede deleža družbenega proizvoda, ki naj bo namenjen šolstvu. Vzgoja in izobraževanje sodita med tako imenovane prednostne nacionalne interese. O tem, kako krčiti programe in dejavnosti ter uskladiti vzgojno-izobraževalno dejavnost z gospodarskimi možnostmi, naj javno odloča celotna družba.

Nekateri delegati so se odločno zavzeli za enotne prišpevne stopnje za usmerjeno izobraževanje in niso sprejeli razlage, da bi bil sedanji sistem različnih prispevnih stopenj upra-

Na majavih temeljih

Srednje pedagoške šole o normativih

Ob objavi osnutka enotnih osnov standardov in normativov so srednje pedagoške šole predlagale več dopolnitev in sprememb predloženega osnutka, ki naj bi v naslednjem srednjeročnem obdobju pripomogel k enakovrednejšim delovnim razmeram šol ne glede na njihovo usmeritev. Do dokumenta smo bili zelo kritični. Vzroki za to so na dlani. Naše šole ugotavljajo, da so bili njihovi programi v zadnjih letih zelo nizko ovrednoteni, novi osnutki pa te podcenjenosti ne odpravljajo. Zato bi v prihodnje težko kakovostno izvajali vzgojno-izobraževalni program, že zdaj pa ne moremo — in to ne bo mogoče niti v prihodnje — nagrajevati delavcev po načelu delitve po delu in izkušnjah. V standardih in normativih tudi ni meril za objektivno merjenje pogojev za izvajanje skupne vzgojno-izobraževalne osnove, saj tudi novi osnutek vsebuje nesprejemljive razlike v višini materialnih stroškov že tudi za program skupne vzgojno-izobraževalne osnove. Kritični smo bili tudi zato, ker novi osnutek ni nastal na podlagi objavljenih analiz (v skupnosti srednjih pedagoških šol smo izdelali v zadnjih dveh letih kar dve, pa ju ni nihče vzel v roke). Ugotovili smo, da dokument ne zagotavlja uresničitve zakonskih določil o enakovrednih možnostih za delo. To je v očitnem nasprotju z usmeritvami, sprejetimi ob reformi. In še bi lahko naštevali...

Kaj predlagamo?

V merila za vrednotenje življenja in minulega dela je treba včleniti tudi nekaj meril za kakovost, kot so na primer: delovne izkušnje, stopnja izobrazbe, strokovni izpit, pedagoško-andrsko izpit in morda še kakšno dokazljivo merilo (pričakovano kakovost). Tako bi nekoliko izenačili začetne osnove kolektivov glede na znana dejstva, da se kolektivi bistveno razlikujejo po starosti in strokovni usposobljenosti. Tako merila bi tudi spodbujala ustreznejšo kadrovsko politiko. Gotovo da sedanja in na novo predlagana merila ne zboljšujejo kadrovske politike, saj omogočajo le sivo povprečje in žal tudi izigravanje načel te politike.

Tudi novi osnutek spodbuja zaposlovanje honorarcev, študentov ipd. Izgovor, češ, saj še honorarcev ni mogoče dobiti, je kaj slabo ogledalo razmer v našem šolstvu. Končno to ni pravilo, na podlagi izjem pa ni mogoče oblikovati meril.

Zaposlovanje honorarcev, študentov in pogodbenih delavcev namreč povečuje osebni dohodek redno zaposlenim, ker se ti delavci plačujejo lahko iz materialnih stroškov.

Morda mi bo kdo očital, da terjajo ustrezno kadrovsko politiko zakon, družbeni dogovor in vzgojno-izobraževalni program. Menim, da morajo biti predpisi, vsaj kadar gre za tako usodno odločanje o ljudeh, tako povezani, da čim bolj uresničujejo poglavitni cilj: kakovosten učiteljski in učeniški del.

Komisija srednjih šol, ki je preučila pripombe k osnutku normativov in standardov, je upoštevala mnoge izmed njih — tudi predloge srednjih pedagoških šol, druge pa zavrnila, češ da pogosto izhajajo iz zgrešenih upov, da si lahko z ugodnejšimi normativi in standardi izboljšajo gnotni položaj šolstva.

Na področju osnovnega šolstva so se pripombe in predlogi nanašali predvsem na zagotovljeni program in nekatere vidike solidarnosti. Ugodno so bile sprejeti tudi nekateri predlogi zavodov za usposabljanje in domov učencev.

Predlog novih normativov in standardov bo na temelju vseh teh razprav bistveno izpopolnil, žal pa še zdaleč ne bo zadovoljil vseh izvajalcev izobraževanja. J. V.

telj — kakovostno vzgojno in izobraževalno delo. Če pa že kdo krši predpise ali jih celo mora kršiti (ker ne dobi niti honorarja), potem bo za to kršenje vsaj denarno prikrajšan, ne nagrajen! Morda se bo celo hitreje razvzlozila skrivnost 2000 »mrtvih duš«, ki vse gotovo niso skrite v večji obveznosti nad 20 ur učne obveznosti (beri 42 ur).

Uresničitev meril za kakovost bo zahtevala, da bo izobraževalna skupnost upoštevala prav vsak delovni kolektiv. Srednješolskih kolektivov pa je v Sloveniji 135. Torej ne toliko, da jih ne bi mogli upoštevati ali nadzorovati. Tudi tistih nekaj podatkov, ki jih bomo morali na šolah izpolniti (saj jih v bistvu že, pa romajo na drug naslov), nam ne bi smelo biti v breme. Menda smo delavci v teh 135 šolah toliko med seboj solidarni, da sami ne bomo spodbujali neenakosti? Vsaj merila je ne bi smela. Z merili za kakovost bi tudi bolj povežali cilje še z enim dokumentom — s panožnim sporazumom, ki med drugim terja ustrezna razmerja med deli in nalogami, minulo delo in še kaj! Jasno je, da trenutnih razlik v osebnih dohodkih nova merila za zdaj ne bodo odpravila. Posledice indeksiranja so le preočitne. Treba bo tudi poiskati denar, s katerim bi se delavcem v nekaterih programih (šolah) osebni dohodki izravnali. Pod tem pogojem bodo lahko pomagala izravnati (upravičene) razlike tudi nova merila za kakovost. Prvih revalorizacij se bo torej treba lotiti selektivno — diferencirano.

Normative v zvezi z materialnimi stroški bi bilo treba urediti mnogo bolj premišljeno na podlagi analitičnih kazalnikov. V ta namen bo treba najprej enotno urediti materialne stroške za uresničitev programa skupne vzgojno-izobraževalne osnove, ki jo imajo vsi programi v prvih dveh letih srednjih šol. Predvidene razlike pri vrednotenju materialnih stroškov za program skupno vzgojno-izobraževalne osnove niso utemeljene. Prav tako tudi niso utemeljene razlike v skupnem delu programa, ki sledi programu skupne vzgojno-izobraževalne osnove. Enotne osnove standardov in normati-

vov bi morale veljati le za tiste dele programov, ki so skupni. Vse razlike bi bilo najbolj smotno urediti s posebnimi normativi v posebnih izobraževalnih skupnostih in jih utemeljiti prav zato, da ne bi zaradi teh razlik nastale nove in se zrcalile v osebnih dohodkih. Ni se mogoče strinjati s tistimi, ki trdijo, da so razlike v vrednotenju materialnih stroškov že v programih skupne vzgojno-izobraževalne osnove zato, ker ima nek program na primer 105 ur kakšnega strokovno-teoretičnega predmeta. Razlike, če so upravičene, je treba analitično utemeljiti.

Ker se iz materialnih stroškov v šolah plačujejo tudi »drugi prejemki«, kot so dnevnice, prevoz na delo, boni za prehrano delavcev, je jasno, da različno veliki priznani materialni stroški učinkujejo na socialno neenakost delavcev, pač glede na to, v kateri šoli je kdo zaposlen. V naših programih ob takšnih materialnih stroških ne moremo delavcem zagotavljati niti polovične cene družbeno dogovorjenih »drugih prejemkov«. Zakaj? Morda zato, »ker se ne najdemo«, kot pogosto slišimo. Zakaj torej v normativih ne bi raje določili za vse delavce v usmerjenem izobraževanju enakih osnov za te namene? Tako bi se izognili socialni neenakosti v postavkah, ki imajo zdaj prav nasprotno vlogo. Na tem področju ne bi smeli dopustiti razlik pod nobenimi pogoji, tudi zaradi učinkov neposredne svobodne menjave ne!

Iz ostanka dohodka se oblikujejo različni veliki skladi. Od višine le-teh je odvisna višina regresa za letni dopust, jubilejne nagrade in »odpravnine«. Zakaj teh postavk ne bi izenačili ne glede na to, ali delavec dela v bolj ali manj bogati šoli? Za to sam gotovo ni kriv! Med pomembnimi krivci pa so normativi za materialne stroške in merila.

Materialni stroški za ogrevanje šol so bistvena postavka pri ceni, ki jo vsi plačujemo. Tu enotni normativi ne morejo rešiti problema pravilno. Torej ne bi smeli biti enotni glede na to, v kakšno kakovostni stavbi in s čim se ogrevamo, kakšen je zemljepisni položaj šole ipd. Zdajšnji

normativi in tudi novi usmerjeni k varčevanju z energijo. Morda bi to zadevo lahko pomagala rešiti analitična, toda ljubljanske mestne izobraževalne skupnosti, ki je veljajo bolj objektivna od »republicanske«.

Glede na določila Zakona o svobodni menjavi dela na področju vzgoje in izobraževanja se uporabniki in izvajalci (očti izvajalci, združeni v Izobraževalni skupnosti Slovenije) glede svojih pravic obveznosti odgovornosti dogovarjajo tako, da uresničujejo enakopravno družbenoekonomski položaj (člen 9). Izobraževalna skupnost Slovenije in pise obvezuje za izenačevanje možnosti izobraževanja tudi 18. in 19. člen omenjenega zakona. V svetu celoten zakon. Če polčemo na pomoč še 390. člen zakona o združenem delu, ki določa uveljavitev enakega položaja delavcev v vzgoji in izobraževanju z drugimi organizacijami združenega dela, je jasno, da ne moremo trpeti razlik v traj vzgojno-izobraževalnega stema. Vsaj ne med šolami in stopnje. Jasno je, da se da krizo in večjo občutljivost za zlike povzroča vse manjši del narodnega dohodka, namenjen vzgoji in izobraževanju. Kadarkos kruha tanjši, ga je treba deliti še bolj pravično, da bi la preživeli. Če bi k temu kos prispevali še vsi, ki lahko proizvedejo, in to delili še s ko bi razmere le nekoliko izboljšali. Trditev, da je za to treba sprejeti zakon, je morda resnična, ne pa pravična in solidarna. Zavzemamo se torej za enak vreden položaj prosvetnih delavcev, da se ne bi več dogajalo, da nekdo kliče pet let SOS, drugi govorni pa mu zagotavljajo, vsi prejemamo enako. Tak krivic ne smemo dovoliti, ne stanovski delavci, ne družbeno-politične organizacije, družbeno-politične skupnosti. Razlike je treba odpraviti. Kojih še vedno zagovarja, naj javno utemelji. Za zdaj še nismo slišali pametnih in utemeljenih dokazov zanje. Še najmanj pričljiva je trditev, da razlike omogoča zakon. Do kdaj bomo ravnali tako neodgovorno? JURE GARTNER

Nezdrava racionalizacija

Posebna izobraževalna skupnost za pedagoško usmeritev nas je z dopisom o spremembah predmetnika in učnega načrta za telesno vzgojo obvestila o naslednjem:

Dijaki pedagoške usmeritve naj bi izvržili vse športne dneve dveh let za to, da bi obdržali smučarski in plavalni tečaj; smučanje in plavanje in športne dneve (kot doslej) pa bi imeli samo še dijaki vzgojiteljske smeri (plavanje v prvem, smučanje pa v drugem letniku).

S tako odločitvijo se učitelji telesne vzgoje ne moremo strinjati, zato smo sklicali aktiv Društva pedagogov za telesno kulturo za Kranj in Tržič. Na njem smo sklenili, da pošljemo naše sklepe v zvezi s to odločitvijo Posebni izobraževalni skupnosti za pedagoško usmeritev v Ljubljano, in hkrati o našem protestu obvestimo javnost po dnevnem časopisu.

Želimo odgovore na naslednji vprašanji:

● Ali sme ožji strokovni svet za pedagoško usmeritev spreminjati predmetnik in učni načrt, ki je bil javno obravnavan in potrjen?

● Kdo je odločil o spremembi učnega načrta in kdaj?

Učitelji telesne vzgoje menimo, da je sprememba, o kateri smo bili obveščeni, v veliko škodo učencem pedagoške usmeritve ali prihodnjim pedagogom, ki bodo med drugim morali znati športne dneve voditi, jih organizirati, sodelovati na njih kot razredniki itd. Prav tako pomembno je za mlade ljudi, da se med šolskim letom, ob nabito polnem programu, na športnih

dnevih rekreirajo v naravi in si naberejo svežih moči za intelektualno delo.

Učitelje telesne vzgoje Kranja in Tržiča skrbi tak odnos do telesne vzgoje, saj se stanje na tem področju iz leta v leto slabša. Po vojni smo naredili na tem področju zelo veliko (plavalni tečaji so bili npr. obvezni za vse učiteljske inke in so trajali teden do štirinajst dni), zadnja leta pa se programi telesne vzgoje na vseh področjih krčijo: ukinjamo letno in zimsko šolo v naravi, programi tekmovalne in športno značke se ne uresničujejo v celoti, povečujejo se normativi pri urah telesne vzgoje (v vadbini skupini je vedno več učencev), v mnogih osnovnih šolah odpade petim in šestim razredom vsak teden tretja ura telesne vzgoje, saj tedaj ko gradimo nove šole ne gradimo vedno tudi dovolj (velikih) telovadnic. Tako so npr. letošnjo jesen začeli pouk v soddobnem šolskem centru Iskra v Kranju, v njem pa ni telovadnice za 1400 mladih, ki se učijo v tej šoli. Enako je v Srednji šoli za blagovni promet, kiso jo zgradili pred leti, neprimerno telovadnico pa ima tudi Srednja šola za ekonomsko in družbeno usmeritev v Kranju. Izmed srednjih šol imata normalne možnosti za pouk telesne vzgoje le Srednja šola pedagoške, računalniške in naravoslovno-matematične usmeritve Kranj in Srednja tekstilna in obutvena šola Kranj, čeprav tudi tu pri vadbini urah združujejo oddelke, tako da je v vadbini skupini celo 30 in več učencev.

Medtem ko se naši programi telesne vzgoje krčijo, pa beremo,

da namenjajo v svetu telesni vzgoji vse več pozornosti; že denjenke npr. učijo plavati, za telesno vzgojo posebej skrbe vrta do tovarne, saj se svet ok nas zaveda, da bo le zdrav devec lahko več prispeval k našemu razvoju družbe.

Učitelji telesne vzgoje iz Kranja in Tržiča menimo, da moramo tudi (ali ravno) zdaj, ko prizadevamo zboljševati gospodstvo, okrepiti prizadevanje za zdrav telesni razvoj učencev, zdravo vsakdanje življenje, delo naših otrok in še bolj skrb za vsestranski osebni razvoj mladih, da bodo kos naporom, jih čakajo. Pri tem pa se ujemata dveje: prvič, da smo 23. 1985 prešli od Zavoda SRS za šolstvo priporočilo, s katerim le-ta nalaga vsem šolam, njihovo vodstvo in učiteljem telesne vzgoje, da morajo nameniti posebno skrb strokovnemu metodičnemu dopolnjevanju pouka telesne vzgoje, skrbeti kakovostno rast interesnih dejavnosti, povečati prizadevanje za zdrav telesni razvoj učencev in drugič, nedavni dopis od P. sebnje izobraževalne skupnosti pedagoško usmeritev o že omenjenem (po našem mnenju smotnem) spreminjanju predmetnika in učnega načrta za telesni vzgoji.

Ali morda ne verjamemo v niti tisti prastari resnici, ki je objavljena v deželah z različnimi ideologijami, sistemi, verami, geografskimi dolžinami itd., in pravi, da se zdrav duh razvija le v zdravem telesu?

SLAVA PELKO

Šola in večkulturne družbe

Ljubljana je bila od 15. do 17. oktobra gostiteljica mednarodne konference o vzgoji in izobraževanju v večkulturnih družbah. Pripravila sta jo Institut za narodnostna vprašanja v Ljubljani in Center za raziskave in razvoj (CERI) držav OECD z namenom, da bi strokovnjaki različnih dežel, povezani v OECD, predstavili in izmenjali izkušnje pri razvijanju sožitja in dvojezičnega šolstva v večnarodnostnih in večkulturnih skupnostih.

Ljubljana ni bila izbrana za to srečanje naključno, saj je prvi del programa mednarodne konference obsegal strokovni obisk Prekmurja, ogled Osnovne šole Drago Lugarič v Lendavi in širši pogovor o družbeno-političnih in kulturnih razmerah ter dvojezičnem šolstvu v lenjavski občini, kjer dvojezična šola že desetletja prispeva k sožitju prebivalstva na narodnostno mešanem ozemlju.

Kako vzgajati in izobraževati v večkulturnih družbah, je zapleteno

vprašanje, na katero marsikje na zahodu in vzhodu še niso našli enotnega, vsaj ne enoglasno sprejetega odgovora. Celotno v našem bližnjem sosedsstvu — na avstrijskem Koroškem — je dvojezična šola za nekatere še vedno jabolko spora. Pri tem ne gre samo za organiziranost vzgoje in izobraževanja na narodnostno mešanih območjih, gre še za mnogo več — saj je treba hkrati rešiti tudi mnoga politična, kulturna in druga vprašanja, na katera mora sodobna demokratična družba najti odgovor v duhu svobode in enakopravnosti narodov in narodnosti, njihovega medsebojnega skladnega sožitja in sodelovanja.

Za vpogled v vsebino konference o vzgoji in izobraževanju v večkulturnih družbah objavljamo tokrat zapis o dvojezičnem šolstvu v Pomurju in odlomke iz razmišljanj književnika Cirila Zlobca, napisanih za to priložnost.

Vzgoja mora ohranjati narod za prihodnost

Začnimo s preprosto resnico: ne nista mogoča brez ustrezne vzgoje in izobraževanja človekovo zorenje in zrelost, še zlasti ne oblikovanje osebnosti, tako ni mogoč nacionalni obstoj brez ustrezne nacionalne vzgoje in izobraževanja. In prva težava je v mnogonacionalni državi, kjer ne gre za eno, ampak za več nacionalnih skupnosti. Dilema se nadaljuje: kako postaviti in uresničevati vzgojo in izobraževanje, da ne bi nacionalno izrinjalo zavesti o pripadnosti skupni državi, in nasprotno: da ne bi državi patriotizem potiskal na obrobje nacionalno zavesti. Te dileme niso samo teoretične narave, ampak naša vsakdanja stvarnost, ki je ne rešujemo zmerom sebi in skupnosti prid.

Neizbežni nesporazumi, ki se na tej ravni sprožajo, in številna nesporazumevanja, kaj je primarno, bolj naravno in etično, samo potrjujejo spoznanje, da gre za resnično zapleten problem, ki ima tudi v najboljših mogočih rešitvah svoje pomanjkljivosti. Do kraja izvedena nacionalna vzgoja in izobraževanje, ki so njena narodne meje tudi meje duha, je v skrajni posledici samouničujoča se provincialnost, ki neustavljivo spodbija same temeljne samobitnosti naroda, kot je to po drugi strani fetišizacija države, ki da edina mora in zmora zadostiti vsem potrebam slehernega posameznika in vsake posamezne narodne skupnosti, nujno premika samo bistvo vzgoje in izobraževanja na raven propagande, indoktrinacije in javne kolektivne zavesti, ki v mnogonacionalni državi pomeni do kraja poenotena površnost, plitkost, verbalno zavest.

Ali je med tema skrajnostma sploh kakšen izhod? Prav gotovo samo v zavrnitvi ene in druge skrajnosti, v nekakšni enotnosti v različnosti.

Ali je takšna enotnost v različnosti sploh mogoča? Zagotovo jo je najtežje doseči, ker je lahko samo rezultat najglobljega medsebojnega razumevanja, spoštovanja, življenjske (in ne ideološke, politične) potrebe po drug drugemu in prepričanja, da takšno medsebojno bogatenje krepi, ne pa spodbija tako samobitnosti slehernega naroda kot enotnost v državni skupnosti. In tu ne sme biti nesporazuma: resnično moramo bogatiti drug drugega, to pa je mogoče samo z dajanjem in sprejemanjem, nikakor pa ne z jemanjem ali vsiljevanjem. Kategorija »državnega« ne sme in ne more biti nekaj, kar je nad narodo in narodnostmi, ampak re-

zultat enakopravnih odnosov med enakopravnimi, njihovega skupnega življenja. Samo na tem lahko temeljita uspešna vzgoja in izobraževanje. Narod sprejema od drugega naroda ali narodnosti ne zato, ker ga v to sili zakon, politična doktrina, volja in praksa močnejšega, temveč zaradi potrebe po razširitvi duhovnega obzorja v lastni odprtosti, zaradi radovednosti tudi po drugem, ki je naravni nasledek poprejšnje in popolne zadoščenosti znotraj samih sebe. Torej gre za naravno potrebo po akumulaciji samo najboljšega.

Takšna fiziognomija vzgoje in izobraževanja je mogoča samo v ustreznem političnem, družbenem in kulturnem ozračju. Že samo razmišljanje, da je na področju vzgoje in izobraževanja država v večnacionalni skupnosti enaka in enako učinkujoča kot mononacionalna država, je temeljna, izhodiščna zmotna, izvir večine nadaljnjih nesporazumov. Celotno v deželah, za katere se nam zdi, da velja oznaka en narod ena država, gre večkrat za obrnjeno logiko: država je večinskemu narodu, ki ga simbolizira, podredila vse druge narode znotraj svojih meja; da o narodnostih, torej nacionalnih manjšinah, niti ne govorimo, saj so že zdavnaj getizirane kvečjemu na jezikovno posebnost in folklorne dejavnosti v kulturi.

Vzgoja in izobraževanje na nacionalni podlagi sodita med temeljne pravice in pravice slehernega suverena naroda. Spoštovanje in upoštevanje duhovne, eksistencialne in politične samobitnosti slehernega naroda je z vidika vulgarne ekonomije »draga« zadeva: popolna mreža otroških jasi, vrtcev, osnovnega, srednjega in strokovnega šolstva, univerze, znanosti, ki je samostojna in hkrati usposobljena za sodelovanje s svetom, ustreza državnemu in upravni struktura, participacija vsega tega v širši skupnosti, v jugoslovanskem primeru na ravni federacije; vse to je tudi ekonomska obremenitev, zato je vse manj stvari samoumevnih, podedovanih in ohranjajočih se po tako imenovanih naravnih zakonih, za vse to so danes, in bodo še bolj jutri potrebne zavestne odločitve, vsestranska organiziranost družbe, utemeljena in perspektivna razvojna usmeritev. Zlasti za majhen narod je danes bolj kot kadar koli v preteklosti odločilno predvsem to, da hoče biti in ostati narod, ker je prepričan ne samo, da je to njegova pravica, ampak tudi prednost.

Govoriti o narodu, o nevarnosti njegovega izginotja ali o možnosti preživetja in celo plodnega življenja pomeni tudi, da moramo imeti jasne pojme o vzgoji in izobraževanju, ki oblikuje tako posameznika kot narodno skupnost.

Seveda: ves svet, in tako je tudi v Jugoslaviji, je poln vseh vrst nacionalizmov, tudi nevarnih, vendar boj proti njim ne sme biti misel na odpravo narodov in nacionalne zavesti, kajti marsikateri nacionalizem raste iz

nevzdržne frustriranosti, emocionalne in resnične utesnenosti ogroženega ali podrejenega naroda ali narodnosti. Odpravljati nesporazume in nasprotja na tej ravni, je tudi naloga in možnost vzgoje in izobraževanja.

Vzgoja in izobraževanje morata temeljiti na nacionalni podlagi, toda daleč od slehernega nacionalizma ali samovšečne zaprtosti vase. Svet je danes odprt prostor, »zlo« in »dobro« v njem sta vse manj in manj razmejena, sta tu in tam, v nas in v drugih, sleherni posploševanje enega in drugega je zgrešeno, če imamo z njim opravka na politični ravni, tudi zelo nevarno. Žal živimo vsi v času, ko so vztrajnost, potrpežljivost in strpnost skoraj izginile, prepogosto jih imamo za neustrezne stvari, ki zaradi zapletenosti svojega bistva povzročajo tudi težave, in jih poskušamo izločiti iz našega življenja v zmotni misli, da nam bo potem lažje. Tako tudi na področju

mednacionalnih odnosov znotraj skupne, večnacionalne države.

Po analogiji, ko so razni državni nacionalizmi sprožali (in še sprožajo) vojne različnega obsega in trajanja, iščemo vzroke za nesoglasja, spore in ponekod celo za sovražnosti med narodi in narodnostmi iste države prav v tem, da ti narodi in narodnosti vztrajajo pri svojem sedanjem, danem in priborjenem statusu, čeprav so razlogi za te zaplete pogosto druge, najpogostejše prav v naši nesposobnosti, da bi odkrili in sproti uveljavljali resnično enakopravnost med neenako močnimi, med neenako razvitimi, med skupnostmi drugačnih življenjskih navad in ciljev.

Večnacionalna država, ki ima poleg narodov že kar po pravilu tudi številne manjšine, je resda najprej danost, je pa hkrati tudi zgodovinska, politična in moralna obveznost, da številnejši ne stori šibkejšemu krivice in zlorabi zaupanja, s katerim so vsi udeleženci skupnosti oblikovali svojo državo.

Napaka v sistemu vzgoje in izobraževanja v eni ali drugi smeri, vase zaprti nacionalizem, ki zunaj sebe ne vidi nič dobrega ali celo boljšega, ali pozitivni nacionalni zavesti nenaklonjena državna indoktrinacija (verbalni patriotizem kot povezujoča sila), je lahko usodna za razmere in odnose tako znotraj narodov in narodnosti kot v okviru države. Pravilna je najtežja pot, pot selekcije in hkrati sinteze najvišjih in najbolj obstojnih vrednot tako naroda kot države s popolno vednostjo o bistvu in možnostih enega in drugega. Vsekakor sta vzgoja in izobraževanje v večnacionalni državi z več jeziki, kulturami, različno tradicijo in civilizacijo pa tudi naravnimi perspektivami razvoja, zelo občutljivo področje, na katerem je tudi največja skrb še zmerom

premajhna, ker ne gre, ne pri vzgoji ne pri izobraževanju zgolj za stroko, ampak za oblikovanje človeka, ki naj pridobi občutek in smisel tudi za nekonfliktno sožitje v večnacionalni državi, občutek in smisel tudi za svoj intimni odnos do naroda, katerega član je, in do države, v kateri skupaj s svojim narodom živi, a ne samo svojim narodom.

Kljub upravičenemu nezadovoljstvu, ki ga občutimo do politike, ki po drugi svetovni vojni uravnava in usmerja svet, do nacionalne, državne in svetovne politike, ostaja vendar res, da se je prav v tem času človeštvo prebudilo, da se človek, narodi, rase in celo civilizacije vse bolj zavedajo samih sebe, svoje pravice in potrebe po lastni identiteti.

Človek hoče postati in ostati svoboden. Osvobodajta pa ga ne samo orožje in ekonomska neodvisnost, ampak tudi duhovna, kulturna in vsak druga polnost življenja.

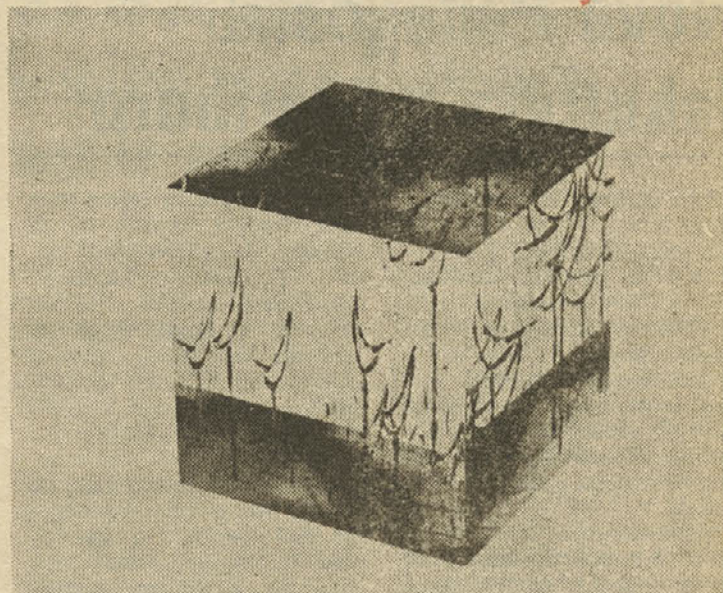
Pri sedanjih splošni univerzalizaciji sveta je obstoj naroda in uspešno delovanje človeka v njem ena od velikih možnosti, da človek in človeštvo ohranita svoj obraz in dušo za prihodnost, ki jo sami ustvarjamo in se je hkrati bojimo. Vse dotlej so ljudstva, narodi in posamezniki, pa ne samo pesniki, sanjarili o prihodnosti kot o nečem lepem, boljšem pravičnejšem. Pod tem geslom so se razplamtele tudi vojne in revolucije (nekje se še danes), vendar je prav naš čas prvi, ki pozna tudi strah pred prihodnostjo, ne iracionalni, nezavedni strah, saj imamo že do najmanjših podrobnosti izračunano svoje izničenje, dovolj je že... in tu se ponovno vračamo k svojemu dobremu, staremu upanju, da človek ne le bo sam sebi najhujši rabelj. Čeprav vemo, da je usoda vseh nas in naših bliž-

njih ali daljnih zanamcev vse bolj odvisna ne samo od svetovne politike, ampak tudi od naključnega »človeškega faktorja«.

In prav ta intimni, individualni in kolektivni človeški faktor je najprej v rokah vzgojno-izobraževalnega sistema. Z nekoliko patetike bi mogli reči: od vzgoje in izobraževanja danes je odvisna naša prihodnost, celo naš obstoj v prihodnosti. »Človeški faktor« naj ne bosta strah in nevarnost, ampak zaželen korektiv na današnji poti sveta, ki že vse preveč izizzvalno računa s človekom le še kot s proizvajalno in potrošno ter vojaško silo in v njem ne spodbuja in ne brani več dostojanstva življenja in ljubezni.

CIRIL ZLOBEC
Iz pisateljevega razmišljanja
Enotnost v različnosti

aktualno

Ak. kipar Jože Vrščaj, član DLU Ljubljane — z razstave Soočanja

Za enakopravno življenje in sožitje

Dvojezične osnovne šole v Prekmurju

Letos poteka petindvajset let, odkar so bile na narodnostno mešanih območjih lendavske in soboške občine ustanovljene dvojezične osnovne šole; vanje se enakopravno vpisujejo Slovenci in Madžari, zato poteka pouk v slovenščini in madžarščini.

Za dvojezično šolstvo veljajo vsi zakoni, predpisi, smernice in navodila s področja šolstva v Sloveniji. Vlogo in naloge dvojezične osnovne šole pa ureja še dodatno Zakon o šolstvu narodnosti.

Za uresničevanje vsebinske zasnove dela imajo dvojezične osnovne šole dodatne smotre, dopolnjen predmetnik, smernice dela, prilagojene učne načrte z dodatnim madžarskim narodnostnim programom, dodatne učbenike in delovne zvezke, uradne dvojezične tiskovine in slovarje, poskrbljeno je tudi za sistematično jezikovno spopolnjevanje učiteljev.

Dvojezične osnovne šole morajo imeti za uresničevanje svojih vzgojno-izobraževalnih smotrov in nalog ustrezne možnosti; te se zagotavljajo z mrežo dvojezičnih osnovnih šol, učnim osebjem, ki obvlada oba jezika, učnimi in drugimi prostori, dodatnimi učnimi sredstvi in učili za uresničevanje narodnostnega programa, z bogatitvijo knjižnic, s knjigami v obeh jezikih, delovnimi zvezki, dvojezičnimi uradnimi dokumenti, z manj učenci v oddelkih in z dodatnim vrednotenjem dvojezičnega dela. Vse dvojezične osnovne šole uresničujejo poleg splošnih še dodatne smotre:

— usposabljanje učence za rabo obeh jezikov in s tem enakovredno razvijajo oba jezika kot učna predmeta, učna jezika za sporazumevanje; to omogoča enakopravno počutje in vključevanje učencev v samoupravno življenje šole;

— poglobljajo bratstvo in enotnost med učenci in s tem ustvarjajo sožitje med njimi;

— zagotavljajo normalen razvoj in spoznavanje kulture naroda in narodnosti s tem, da postane narodnost prvina zblževanja in spodbujanja za ustvarjalno sodelovanje.

Dvojezična osnovna šola mora gojiti različno jezikovno podlago učencev in po ustreznih metodnih poteh doseči skupne vzgojno-izobraževalne smotre.

Vzgojno-izobraževalno delo poteka ustno dvojezično delo, zapis pa je v jeziku, v katerem se učenec lahko pisno izraža. V začetku drugega razreda se opravi nasprotna opisništev in naprejštematično spoznavanje sestave obeh jezikov. Na razredni stopnji je polna dvojezičnost pri vseh predmetih, pri pouku se uporabljajo dvojezični učbeniki in delovni zvezki.

Na predmetni stopnji se nadaljuje sistematično spoznavanje jezikovne sestave in književnosti obeh jezikov. Pri drugih predmetih poteka obravnavna snovi v slovenskem jeziku, poglobljanje, utrjevanje in povzetki z zapisom izražaja pa tudi v madžarščini. Obravnavna madžarskega narodnostnega programa poteka v madžarskem jeziku, poglobljanje, utrjevanje in povzetki z zapisom izražaja pa v slovenskem jeziku. Pridobljeno izražje vključujemo v ustno in pisno izražanje učencev. Pri vseh predmetih, kjer uporabljamo tabelsko sliko, morajo biti te učencem podane v obeh jezikih.

Učni načrti osnovnih šol SR Slovenije so podlaga za vzgojno-izobraževalno delo dvojezičnih osnovnih šol; posamezni predmeti so prilagojeni, kot madžarski narodnostni program je dodan učni načrt za madžarski jezik, poleg tega pa še posamezna poglavja pri spoznavanju narave in družbe, spoznavanju družbe, zgodovini, zemljepisu LR Madžarske ter spoznavanju glasbene in likovne ustvarjalnosti ter teme pri družbeno-moralni vzgoji.

Delo osnovne šole mora biti za učence privlačno in uspešno. Učenec ima na vseh stopnjah učno-vzgojnega procesa, v dejavnostih ter življenju in delu šole možnosti za sodelovanje v svojem materinem jeziku.

Dvojezične šole imajo stike s sorodnimi šolami v SFRJ in LR Madžarski zato, da se povezujejo v vsebinski zasnovi.

Že nekaj let je bilo očitno, da je nujno odpreti tudi dvojezične oddelke osnovne šole s prilagojenim programom za otroke z motnjami v duševnem razvoju. V dvojezični program vključujemo otroke z narodnostno mešanega območja občine Lendava. V učno-vzgojnem procesu in pri delovnem usosabljanju se uporabljata slovenščina in madžarščina.

Prilagojeni učno-vzgojni dvojezični program omogoča učenje obeh jezikov. Če otrok uspešno konča osem razredov, se lahko vpíše v skrajšani prilagojeni program srednjega usmerjenega izobraževanja.

dogodki
novosti

Nova Pedagoška fakulteta v Mariboru

Prvi oktober, začetek študijskega leta, se je na Pedagoški akademiji v Mariboru začel drugače kakor prejšnja leta. Tega dne je namreč ustanova začela izobraževati učitelje na visoki stopnji. Slovesnosti, ki so jo pripravili ob tej priložnosti, so se v amfiteatru novega in sodobnega poslopja udeležili družbeno-politični in kulturni delavci ter učitelji in študenti pedagoške akademije.

Pozdravni govor je imel dekan dr. Rudi Lešnik. Poudaril je, da je ta dogodek zgodovinskega pomena za mesto Maribor, severovzhodno Slovenijo, Univerzo v Mariboru ter slovensko znanost in kulturo v celoti. Opozoril je na pedagoško tradicijo mesta ob Dravi in na pomembnejše prelomnice; junija 1961 je namreč republiška skupščina ustanovila pedagoško akademijo kot visoko šolo — to je bil preložen in dolgoročno zasnovan koncept. Samoupravno šolo je mogoče ureničevati le s strokovno usposobljenimi, razgledanimi izvajalci — vzgojitelji, učitelji, mentorji in animatorji. Visokošolski programi so bili tedaj zasnovani v duhu sklepov desetega kongresa ZKJ.

Tehnološki in znanstveni razvoj zahteva vedno več znanja in več prizadevanj za oblikovanje kulturnih in moralnih vrednot. Dr. Lešnik je nadalje menil, da računalnik ne rešuje človeka in ga ne more nadomestiti. Pomaga sicer pri urejanju podatkov, pred tem pa je seveda treba veliko vedeti, se učiti in iskati naprej. Prihodnost kljub robotiki in tehniki ostaja odvisna od človeka. Računalnik ne more dati intuicije, domišljije in ne zna ustvarjati. Učitelj pa lahko spodbuja samozavest in življenjski optimizem. To pa je zelo pomembno, če pomislimo, da živimo v času protislovij, senc in pod vtisom hirošimske tragedije. Pestijo nas gospodarske težave, brezposelnost, naraščajoča kupna moč upada, razraščajo se nasilje, krepi se odtujevanje med ljudmi, okolje je čedalje bolj onesnaženo. V tem kaotičnem svetu imajo mladi ljudje megleno prihodnost. Enostranostim se je mogoče postaviti po robu tudi z večjim znanjem in z odgovornim samoupravljanjem.

Posebno pozornost je treba nameniti predvsem vsebinskemu razvoju pedagoške fakultete. Študenti bodo zavzeto sodelovali v razpravi o novi organiziranosti ustanove, ki bo dobila zaokroženo podobo v nadaljnjih šestih letih. Letos še niso prešle na visoko stopnjo prav vse smeri, ampak le nekatere, prvič je uveden višješolski redni študij vzgojiteljske predšolskih otrok, študentke ob delu pa so zdaj že v drugem letniku. Čez dve leti bodo vse smeri prešle na visoko stopnjo. V vseh teh spremembah postaja znanstvenoraziskovalna dejavnost temeljna kakovost

vzgojno-izobraževalnega procesa. Pedagoška fakulteta naj bi postala tudi družboslovno središče Univerze v Mariboru. Njeno delo poteka v dobro opremljenih novih prostorih; ustanova ima dobro založeno knjižnico z medieteko, računalniško obdelavo podatkov, elektronsko učilnico, opazovalnico z enostranskim oknom, interno televizijo in študentsko radijsko postajo. Kot posebnost pedagoško-kadrovske šole so organizirane dejavnosti prostega časa, dejavnosti, ki študente pripravljajo za kasnejše mentorsko delo.

Dekan dr. Rudi Lešnik je na koncu povedal, koliko ustvarjalnih stikov je pedagoška akademija navezala s sorodnimi ustanovami doma in v tujini ter se zahvalil vsem, ki so pomagali pri prehodu v fakulteto, posebno družbeno-politični skupnosti mesta Maribor, Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani, predvsem Filozofski fakulteti, vodstvu Univerze v Mariboru in njenim članicam ter predstavnikom javnih občil.

Študent-prodekan Dušan Jug je izrazil željo, da bi se novinci na šoli dobro počutili in dosegali nove rezultate. V bližnji prihodnosti se bodo izvršile obletnice: desetletnica univerze, petindvajsetletnica pedagoške akademije, uradno preimenovanje v pedagoško fakulteto, dvajsetletnica obstoja katedre za madžarski jezik in kongresi Zveze komunistov. ZSMS mora biti organizatorica in pobudnica samoupravnih odnosov, študenti pa naj bi se bolj udeleževali dejavnosti, v katerih odločajo o svojem položaju.

Zbrane je s spodbudnimi besedami pozdravil tudi rektor Univerze v Mariboru dr. Dane Melavec. Razvoj pedagoške akademije v pedagoško fakulteto odpira neslutene razvojne možnosti za celotno Univerzo v Mariboru, posebno za področja, ki so zaostajala — se pravi, za družboslovje. Čez čas bo mogoče demantirati očitke, da je mariborska univerza »tehnično obarvana«, kajti pedagoška fakulteta zagotavlja, da bodo lahko enakovredno uresničevali vsa pomembna znanstvena področja.

Spregovoril je tudi predsednik sveta pedagoške akademije in podpredsednik mariborskega izvršnega sveta Alfred Voh. V ospredje je postavil kakovostni dvig vzgojno-izobraževalnega procesa. Prehod ne sme biti zgolj formalen, ampak mora biti izziv za pedagoško in znanstvenoraziskovalno dejavnost in uveljavitev v širši družbeni skupnosti.

Prodekanka Nedeljka Kotnik je na koncu prireditive študente seznanila z določili in pravili študijskega reda ter s samoupravno dejavnostjo na šoli. Nato se je začelo redno študijsko delo.

MARIJA ŠVAJNCER

Zlata plaketa tudi v Trbovlje

Po objavi članka Zvezna otroška likovna kolonija Bitola 85 (v Prosvetnem delavcu št. 12/85) so nas z osnovne šole Trbovlje opozorili, da njihova šola v članku sploh ni bila omenjena. Zato dopolnjujemo članek z naslednjim besedilom:

Na natečaju za tretjo jugoslovansko razstavo otroških likovnih del (razpis Otroškega likovnega študija Ciri in Metod iz Bitole) je sodelovala tudi Osnovna šola Trbovlje, in sicer: trije učenci — Borut KAMNIKAR (5. razred), Peter SKRINJAR (6. razred) in Milan STRGARŠEK (7. razred) ter likovni pedagog, akademski slikar Leopold HOŠČVAR.

Učenec Borut KAMNIKAR je dobil svojo grafiko zlato plaketo.

Na stranskem tiru

Ob srednjeročnem načrtu pedagoških raziskav

Vzporedno z nastajanjem srednjeročnih načrtov za razvoj vzgoje in izobraževanja nastaja tudi srednjeročni načrt raziskovalnega dela na tem področju. Medtem ko so o prvih razpravljali že domala vsi prosvetni organi, se je o srednjeročnem načrtu pedagoških raziskav razprava šele začela. Te dni sta o tem razpravljali sekciji za vzgojo in izobraževanje Marksističnega centra CK ZKS in Marksističnega centra pri Mestnem komiteju ZKS v Ljubljani, nato pa Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje.

Vlogo koordinatorja pri pripravi srednjeročnega načrta je Raziskovalna skupnost naložila

Pedagoškemu inštitutu pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani. Ta je zbral in uredil v nekaj tematsko zaokroženih poglavij raziskave, ki jih načrtuje sam ali pa drugi: Filozofska fakulteta in Pedagoška akademija v Ljubljani, Pedagoška fakulteta v Mariboru, Center za razvoj univerze, Centralni zavod za napredek gospodinjstva, Urbanistični inštitut v Ljubljani ter Visoka šola za organizacijo dela v Kranju. Okoli 100 raziskovalnih nalog je v načrtu združenih v 6 poglavij: Marksistična zasnovanost vzgoje in izobraževanja, Preobrazba in posodabljanje sistema vzgoje in izobraževanja ter vzgojno-izobraževalnega procesa, Izobraže-

vanje, delo in tehnologija, Jezik in komunikacija, mišljenje in ustvarjalnost, Specialno-pedagoška teorija in praksa ter problemi socializacije posebnih socialnih skupin, Vzgoja in izobraževanje, znanost in družbeni razvoj.

V izboru prednostnih raziskovalnih nalog, ki naj bi v prihodnjem petletnem obdobju obogatili naše poznavanje vzgoje in izobraževanja, spodbudile in usmerjale pedagoško prakso in dale reformnim prizadevanjem podlago za boljše odločitve, se zrcali predvsem vsebinska usmerjenost raziskovalcev, ki se včasih bolj včasih manj ujema s prednostnimi družbenimi potrebami na tem področju. Medtem ko so nekatere prednostne razvojne potrebe v vzgoji in izobraževanju našle svoje mesto v raziskovalnem načrtu (npr. problem kakovosti v vzgoji in izobraževanju, razvijanje mlade osebnosti, posodabljanje pouka ipd.), so druge prav tako prednostne razvojne naloge zapostavljene (npr. reforma pedagoškega šolstva) ali skoraj prezrte (izobraževanje odraslih).

Tak načrt raziskav spodbuja kritično razmišljanje o sami metodologiji nastajanja srednjeročnih in dolgoročnih načrtov na področju raziskovalnega dela, vsaj v vzgoji in izobraževanju. Poleg sedanjih se ponuja za načrtovanje še drugačna, zahtevnejša, a boljša pot: da bi najprej vsestransko preučili in opredelili prednostne raziskovalne potrebe (tudi učitelji in vzgojitelji naj bi imeli pri tem besedo) in šele na tej podlagi izoblikovali načrt prednostnih raziskav. Pri tem je seveda treba upoštevati naše raziskovalne zmogljivosti in delovno usmerjenost raziskovalcev, pa tudi denar, ki je na voljo v te namene.

Upanje, da bo denarja več kot v preteklosti (veliko lepih naporov je bilo v zadnjem času izrečenih o prihodnosti raziskovalnega dela), je padlo v vodo, vsaj pri vzgoji in izobraževanju. Tudi bo raziskovalna dejavnost ostala še naprej bolj ali manj na stranskem tiru. V vzgoji in izobraževanju lahko delamo, spreminjamo in popravljamo na pamet na temelju »konsenza«, dosežemo se na sejah in sestankih. Res je, da grehe napačnih odločitev plačujejo celi rodovi, vendar znamo zmeraj krivdo porazdeliti tako, da nihče ni odgovoren, najmanj tisti, ki tako skopo odmerja denar za pedagoške raziskave.

Za raziskovalno delo v vzgoji in izobraževanju, ki ga že načrtujemo v razmeroma ozkih krogih, bodo učitelji in vzgojitelji tudi prihodnje razmeroma malo vedeli, od marsikaterih raziskav tudi ne bodo imeli posebne koristi. Pa ne vedno zato, ker bi ne odkrivala posebnih spoznanj, marveč zaradi tega, ker načrtne ne skrbimo za prenos novih spoznanj v prakso. Raziskovalni in razvojno delo tečeta večkrat po ločenih tirih, brez potrebne medsebojne povezanosti. Nihče čudnega, če se slišijo v zadnjem času predlogi, da bi bilo treba celotno sistemsko bolj povezati izobraževalno in raziskovalno delo, da bi bilo boljše ugašeno s prednostnimi razvojnimi potrebami družbe.

Srednjeročni načrt pedagoških raziskav bi morali, kot vse kaže, dopolniti še z načrtom globljih sprememb v celotni organizaciji raziskovalnega in razvojnega dela, da bi bili raziskovalci tisti, ki so jim namenjene raziskave, uspešnejši pri razvijanju vzgoje in izobraževanja.

JOŽE VALENTINČIČ

Seminar za slovenske pedagoške delavce na Tržaškem

Vsako leto pred začetkom novega šolskega leta imajo pedagoški delavci slovenskih šol v Tržaški pokrajini seminar; ta traja teden dni, poteka pa v treh različnih skupinah: posebej za vzgojiteljice, posebej za učitelje in posebej za profesorje.

Seminar se je začel slovesno 2. septembra v Kulturnem domu v Trstu. Pedagoškim delavcem in predstavnikom kulturnih in političnih organizacij z obeh strani meje sta spregovorila tržaški šolski skrbnik in predsednik Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije. Oba sta poudarila pomen teh seminarjev za obe manjšini, ki živita v Italiji in Jugoslaviji, pomen medsebojnega sodelovanja in dobrega sožitja ob meji.

Najprej je bil na vrsti seminar za vzgojiteljice. Od 9. do 10. septembra so poslušale predavanja na Učiteljsko Antona Martina Slomška. Letošnja tema je bila zelo zanimiva: Plesna vzgoja v predšolski dobi. Predavatelj so opozarjali, kako pomembno je, da se že predšolski otroci seznanijo z ritmiko in glasbo. Doslej je bilo premalo pozornosti namenjeno glasbi in ritmičnim vajam v šoli in še manj v otroških vrtcih; ta vrzel je bila letos zapolnjena — na seminarju. Prijetna novost je bil tudi praktični prikaz ritmičnih in plesnih gibov v otroškem vrtcu v Semedeli pri Kopru.

Učitelji so si za letošnji seminar lahko izbrali dve temi od treh, ki so jih imeli na voljo: Jezikovni pouk in poročanje v osnovni šoli, Besedilo in metode dela pri pouku materinščine in Filmska vzgoja in animacija v

osnovni šoli. Za zamejske Slovence, večina teh živi in dela v italijanskem okolju, so bile teme z jezikovnega področja še posebno koristne. Privabili sta največ učiteljev, da so se seznanili s metodami dela pri jezikovnem pouku, pri sporočanju itd. Pedagoški svetovalec profesor Silvo Fatur je v svojem predavanju poudaril, da je narečje izhodišče vsakega jezikovnega pouka. Otroci, ki pride v šolo, govorijo skoraj samo v domačem narečju, iz narečja pa ga preusmerimo v knjižni jezik z ustreznimi metodami in pripomočki. Veliko o tem so učitelji zvedeli prav na tem seminarju.

Zanimivo je bilo tudi predavanje o filmski vzgoji na šoli. Predavatelj je zavrtil tudi več animiranih filmov o raznih temah. Predavanja so bili še prav posebno veseli tisti učitelji, ki so animatorji obšolskih dejavnosti na celodnevni šoli.

Seminar se je nadaljeval do 14. septembra, ko so bila na sporedu predavanja, namenjena profesorjem srednje šole. Tudi ti so imeli predavanja razdeljena po predmetih, ki jih poučujejo, ob koncu pa so obiskali Savinjsko dolino.

Ni treba posebej poudarjati, da so seminarji, ki seznanjajo slovenske pedagoške delavce z novimi metodami in z novostmi na področju slovenske književnosti in slovenskega jezika, še posebno pomembni. V prihodnje bo treba predavanja še bolj popestriti in jim dodati tudi mnogo praktičnega dela in skupnega preverjanja.

MARKO PAULIN

Ak. grafik Zmago Rus, član DLU Ljubljane — z razstave Soočenja

Bralna kultura brez olepšav

Raziskave Knjiga in bralci

Letos septembra je izšla že tretja knjiga (160 str.) o stalni raziskavi s tem naslovom. Pobudnik in začetnik tega raziskovanja, kaj počnemo bralci knjigo v Sloveniji, je Gregor Kocijan, ki je že leta 1974 izdal prvo knjigo; leta 1980 se mu je pridružil Martin Žnidaršič, letos pa še Darka Podmenik in Dimitrij Rupel.

Kljub temu, da so nekateri znanstveniki napovedali konec Gutenbergove dobe in zaton knjige, ko se je na obzorju pojavilo elektronsko obdobje, se vloga in pomembnost knjige ne zmanjšuje. Elektronska tehnologija ni odstranila in zamenjala tiskane besede; knjiga je sodobnega človeka še vedno pomemben vir za širjenje njegovega obzora in znanja, za njegovo estetsko doživljanje ter zabavo in razvedrilo. Sklepne misli prve raziskave Knjiga in bralci, ki je leta 1974 zapisal Gregor Kocijan, veljajo še danes: »Storitvi morali vse, da bi se ljudje s knjigo nenehno srečevali. Neprimerno naj bi bila prisotna misel, da brez knjige ni mogoče napredovati, da ni mogoče kulturno rasti in da se ni mogoče razvijati v popolnejšo človeško osebnost.«

Na Slovenskem je dokaj razširjeno mnenje, da smo vneti bralci knjig, vendar nam naša raziskava pove, da kar 48% Slovencev ne bere knjig za svo državo je ta odstotek znatno višji — 75%). Seveda pa še ta nerazveseljeni podatek zgubi precej sijaja, ko zvedo, da je med temi bralci kar precej takih, ki preberejo eno samo knjigo na leto, saj bi jih težko uvrstili med bralce.

Na potrebo po branju odločilno vpliva najprej domače okolje (starši, družinska knjižnica), potem šola in nazadnje (!) zahteve delovnega mesta, medtem ko nebranje ali nizko potrebo po knjigi povzroča nizka izobrazbena raven (skupaj s celotnim načinom življenja). Resda je med tistimi, ki ne berejo, največ takšnih, ki so drgnili le osnovnošolske klopi, bolj pa zaskrbljuje podatek, da več kot polovica srednješolsko izobraženih ne bere strokovnih knjig in podobno velja tudi za dobro petino visoko izobraženih. O tem, da je z branjem strokovnih knjig povezana kakovost našega vsakdanjega dela, menda ni treba posebej govoriti,

lahko pa opozorimo, da ob tem podatku zgube nekoliko svoje bleščave pri nas toliko čaščne delovne izkušnje. Potreba po branju knjig torej ne raste pri nas v skladu z višjo izobrazbeno ravni prebivalstva; ta ugotovitev nam dokazuje, da izobrazbena raven absolventov naših šol ni dovolj kakovostna, ker ne zbujajo potrebo po branju. V tej optiki lahko vrednotimo našega samoupravljalca, ki povečini lahko opravi svoje delo, ne da bi bral strokovne knjige; torej se naslanja le na prakso (rutino, disciplino, delovno izročilo), teorijo pa zanemarija oz. je ne pozna dovolj. Tu zagotovo nismo napredni. Ne le zanimiv, ampak celo simptomatičen utegne biti podatek, da tretjina anketiranih vodstvenih delavcev shaja brez branja knjig in ohranjanja vodstvenih položaj — očitno ta ni odvisen od branja ali od znanja.

Pri nas gre pravzaprav za precejšnjo množico nebralcev, ki si širi obzorje le z gledanjem televizije, poslušanjem radia ter branjem dnevnega in revijalnega tiska, kakih 15% pa jih ne bere niti časnikov niti revij. Branje knjig zahteva seveda več intelektualnega napora, večjo zbranost, potrpljenje, mir, strpnost, ustrezno razgledanost (ki se vedno ne ujema s šolskim spričevalom) in ne nazadnje tudi več časa kot drugi, po tej plati manj zahtevni mediji, po katerih marsikdo raje seže z izgovorom, da za knjigo »ni časa«.

Za kaj vse pa imamo Slovenci čas ali kako izrabljamo t. i. prosti čas? V primerjavi s preteklim življenjem ga imamo zagotovo več, sociologi pa so vedno bolj prepričani, da postaja ta čas pomembna sestavina pri oblikovanju človekove osebnosti. Zato je eno temeljnih vprašanj sodobnega časa in kulture, kako najti smisel prostega časa, da ta ne bi postal mrtev čas. Naša raziskava razkriva, da se veliko ljudi ukvarja z dodatnim

zaslužkom, velik del prostega časa pa ljudje porabijo za gledanje televizije, poslušanje radia, za branje časnikov in revij, branje leposlovnih in drugih knjig, nadalje za izlete in počitek, za obiske kina, gledališča, razstav, glasbenih prireditev, zelo malo pa za delo na kulturnem področju (sodelovanje v dramski ali folklorni skupini, orkestru, pevskem zboru, za slikanje itd.)

Zanimiva je ugotovitev, da so naši bralci knjig večinoma enostranski, se pravi, da posegajo le po eni vrsti knjig (leposlovje 45%, strokovno-znanstvene 13%, poljudnoznanstvene 15%), vsestranski bralci pa je manj. Ta razmerja zagotovo ne ustrezajo zahtevam sodobnega časa. Morda je za to doslej premalo naredila tudi šola. Ta je znala bolj opozarjati na umetniško literaturo, ker je pač o knjigi po tradiciji govoril pretežno slavist. Strokovno in poljudnoznanstveno literaturo pa bi morali predstavljati predvsem učitelji drugih predmetnih področij, in sicer tako, da bi jo kasneje učenec tudi uporabljal ob spoznanju, da je nujna sestavina sodobnega življenja.

Za slavista utegne biti posebno zanimiv tudi tisti del razprave, ki razkriva, katere vrste leposlovnih knjig bralci največ berejo: daleč na prvem mestu so zgodovinski romani in povesti, potem prozna dela starejše slo-

venske književnosti, prozna dela svetovnih klasikov, medtem ko ima sodobna slovenska književnost, posebej lirika in dramatika, najmanj bralcev itd. Slavistovo vzgojno izobraževalno delo te ugotovitve ne bi smelo spregledati. Tudi seznam avtorjev, po katerih segajo slovenski bralci, bo za učitelja poučen. Zvedel bo, da literarnoteoretična zahtevnost bralcev ni na zavirljivi ravni; podobno bi lahko rekli tudi za tiste, ki jih v literarnih delih pritegujejo t. i. »resnični življenjski problemi« (20% bralcev leposlovja). Večja izostrenost literarne presoje je značilna le za mlajši del bralcev, sicer pa je med naštetimi deli precej povprečnega, problemsko plitko zastavljenega pisanja in brez večjih literarnih kvalitiet. V tej zvezi je poučna Ruplova ugotovitev, »da slovenske bralce zanimajo neliterarni problemi, povedani na literarni način. Slovenci imajo radi leposlovje, vendar ne zaradi tistega, po čemer leposlovje je, kar je. Slovenci imajo pač radi literarni način, komuniciranja«. Vzgoja za knjigo je res počasna, vendar dolgoročna naložba.

Raziskava Knjiga in bralci je bogat vir podatkov in spodbud za razmišljanje in delo, morda za koga tudi nadse zoprna, saj razodeva našo bralno kulturo brez kozmetičnih dodatkov.

STANKO ŠIMENC

OB RAZSTAVI V SLOVENSKEM ETNOGRAFSKEM MUZEJU

Ameriška ljudska umetnost danes

To je zadnja od številnih razstav, ki so se letos že zvrstile v skromnih prostorih Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani. Prišla je dokaj nepričakovano, priskrbel jo je Ameriški center, in s tem zapolnila praznino, saj muzej nima stalne razstave. Muzej si namreč že od svoje ustanovitve, leta 1923, prizadeva dobiti večje prostore, vendar se še zdaj stiska kot »podnajemnik« skupaj s Prirodoslovnim muzejem Slovenije pod streho Narodnega muzeja, kjer so mu odmerjene le tri skromne dvorane. Te so seveda premajhne, da bi se v njih predstavila slovenska etnološka kulturna dediščina, saj hrani Slovenski etnografski muzej v depojih v Škofji Loki na 30000 predmetov, ki jih ne more pokazati javnosti. Občasne razstave bi morale biti le potrebna in dobrodošla popestritev ob stalnih zbirkah, tako pa so edino, kar Slovenski etnografski muzej lahko ponudi javnosti. Nehote se sprašujemo, kaj bi z ameriško ljudsko umetnostjo, če ne moremo videti in ne poznamo slovenske, ali pa ob prejšnji razstavi: kako bomo došli v vsej njeni izpovednosti kraško kamnito hišo, če ne poznamo drugih tipov hiš slovenskega ljudskega stavbarstva?

Ta vprašanja so še posebno očitna spričo ene temeljnih nalog, ki jo imajo muzeji, namreč, da izobražujejo. Prav pri tej nalogi, ki jim je skupna s šolo, imajo, posebno zaradi pomanjkanja prostora, največ težav. Žal bližnja prihodnost ni dosti manj črna, saj očitno kulturne skupnosti, ob tem, ko vendarle najdejo denar za reševanje prostorskih težav nekaterih drugih kulturnih ustanov, ne najdejo denarja, da bi Slovenci končno lahko dostojno predstavili svojo kulturo.

Ob tem ko čakamo na rešitev iz tako rekoč nedopustnega položaja, izrabi muzej vsako občasnno možnost, da odpre vrata obiskovalcem. Tokrat, da si ogledajo ameriško ljudsko umetnost.

Amerika se nam zdi s svojim prebivalstvom najrazličnejšega izvora kot pisana preproga. Nič manj pisana kot narodnosti, ki jo sestavljajo, je seveda tudi njena ljudska umetnost, pa naj gre za risanje s peskom po indijanskem

izročilu ali pa za železne križe, ki jih izdelujejo še danes po stari tradiciji potomci nemško-ruskih priseljencev iz 19. stoletja.

Čeprav se je večina priseljencev naglo zživela v novo okolje, so vendarle ob tem mnogi ohranili nekatere običaje starega sveta in učili svoje potomce spretnosti v ljudsko-umetniškem ustvarjanju; le-to ima korenine v deželah, od koder izvira rod. Od tod raznolikost vrst in bogastvo oblik, ki ga lahko zaslutimo tudi ob tej razstavi, čeprav nam kaže le neznaten del iz neizčrpne zakladnice ameriške ljudske umetnosti.

Še nekaj je očitno: nekoč in danes si v ameriški ljudski umetnosti podajata roki. Neuničljiva vitalnost, tako značilna za »novi svet«, tudi v ljudski umetnosti išče pot naprej.

Zato morda ameriški ljudski umetniki, še bolj kot drugod, privzemajo nove tehnike in seveda tudi nove materiale. Tako domiselno združujejo preteklost s sedanjostjo in dokazujejo, da je njuno nasprotje bolj navidezno, kot je v resnici.

Kažejo nam, da spreminjanje še ni preziranje stare dediščine, temveč je lahko tudi iskanje možnosti za njeno ohranitev. Predmetov, ki jih vidimo na tej razstavi, ne najdemo v muzejih, izdelujejo jih danes in živijo z ljudmi.

Slika dveh plesalcev pri tradicionalnem obrednem plesu za ozdravitev je na primer zgled sodobitve zelo stare indijanske umetnosti — namreč risanja s peskom, ki je bilo več stoletij pomemben del nekaterih obredov Indijancev Navajo. Obredni pomen je seveda izgubljen, vendar se tudi še v dekorativni vlogi, ki jo je zdaj to »slikarstvo« privzelo, skriva tradicija. Indijanski izvor, vendar tokrat prenesen iz Karibov v New York, ima tudi karibski festival, za katerega je bil izdelan živahen kostum, ki ga tudi vidimo na razstavi.

Vsak predmet ima svojo posebno tradicijo in vsebino in tako izpričuje, da ameriške ljudske umetnosti, če jo gledamo kot celoto, skoraj ni mogoče definirati.

MONIKA KROPEJ

kultura

Bo mariborska univerzitetna knjižnica dobila novo poslopje?

Pred nedavnim je bil v viteški dvorani Umestnostne galerije v Mariboru pogovor o pomenu graditve novega poslopja univerzitetne knjižnice. Srečanje sta pripravila Univerzitetna knjižnica v Mariboru in Marksistični center pri Univerzi, udeležili pa so se ga mariborski javni in kulturni delavci. V osnutkih samoupravnih sporazumov o temeljih plana Izobraževalne, Raziskovalne in Kulturne skupnosti Slovenije za obdobje 1986-1990 namreč ni navedeno, da bi načrtovala novo stavbo Univerzitetne knjižnice v Mariboru. Tako je bil v osnutkih izpuščena izjemno pomembna naložba. V srednjeročnih načrtih je bila doslej že dvakrat, a še zmeraj ni uresničena.

Uvodoma je bila predstavljena zgodovinska podoba knjižničnih prizadevanj. V Mariboru so o tem, da je treba imeti dobro knjižnico, razpravljali pravzaprav že pred sto leti. Leta 1903 so v okviru zgodovinskega društva ustanovili nacionalno knjižnico. Vedeli so, da jo bo treba primerno urediti in zagotoviti ustrezno usposobljene knjižničarje. V srednjeročnih načrtih je bila doslej že dvakrat, a še zmeraj ni uresničena.

Uvodoma je bila predstavljena zgodovinska podoba knjižničnih prizadevanj. V Mariboru so o tem, da je treba imeti dobro knjižnico, razpravljali pravzaprav že pred sto leti. Leta 1903 so v okviru zgodovinskega društva ustanovili nacionalno knjižnico. Vedeli so, da jo bo treba primerno urediti in zagotoviti ustrezno usposobljene knjižničarje. V srednjeročnih načrtih je bila doslej že dvakrat, a še zmeraj ni uresničena.

Uvodoma je bila predstavljena zgodovinska podoba knjižničnih prizadevanj. V Mariboru so o tem, da je treba imeti dobro knjižnico, razpravljali pravzaprav že pred sto leti. Leta 1903 so v okviru zgodovinskega društva ustanovili nacionalno knjižnico. Vedeli so, da jo bo treba primerno urediti in zagotoviti ustrezno usposobljene knjižničarje. V srednjeročnih načrtih je bila doslej že dvakrat, a še zmeraj ni uresničena.

Treba je poudariti, da ima knjižnica nacionalni pomen. Namenjena je študentom in učiteljem mariborske Univerze, raziskovalni dejavnosti v združenem delu ter siceršnjim kulturnim in izobraževalnim potrebam Maribora, severovzhodne Slovenije in republike v celoti. Pomembne naloge opravlja za možgansko življenje mesta ob Dravi. Računalniška obdelava podatkov in drugi sodobni tehnični postopki omogočajo hitro in natančno oprav-

ljene storitve. Staro in premajhno poslopje pa je v času, ko mora biti sleherna informacija pravočasna, zanesljiva, takojšnja, natančna, celostna in resnična in nedopustna ovira, ki ogroža delovanje knjižnice.

Dogaja se, da premalo poudarjamo produkcijsko uporabnost informacije in postavljamo v ospredje zgolj kulturni vlogi. Dilem se je treba lotiti sistemsko, saj gre hkrati za gospodarsko, izobraževalno in znanstveno vprašanje. Vedno znova je treba opozarjati na pomen sodobne in strokovne knjižnične dejavnosti ter omogočati ugodne okoliščine za njen razvoj. Zaradi neustreznih prostorskih razmer pa so v univerzitetni knjižnici prisiljeni, da se borijo za status quo in ohranjajo doseženo kakovost, čeprav družba upravičeno zahteva nenehno napredovanje.

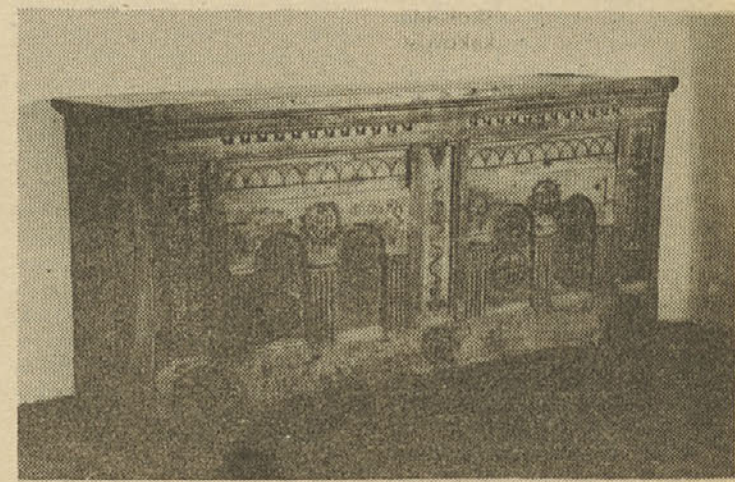
Vprašanje je, ali se tokrat niso zbrali samo enakomisleči, medtem ko tistih, ki so jim očitki namenjeni, ni bilo zraven. Slovenci bomo kot narod počasi izginili z zemljevida, če bomo zamudili razvoj informatike in drugih novosti. Pri načrtovanem poslopiju gre za gospodarno naložbo, saj je tudi v strategiji dolgoročnega razvoja slovenske družbe znanje na prvem mestu. V slovenski javnosti je treba nastopati z argumenti kakovosti in racionalnosti.

Predstavniki nekaterih republiških ustanov, ki so se v bližnji preteklosti pogovarjali z mariborskimi kulturnimi delavci, niso napravili vtisa, da bi kdo izmed njih namerno nasprotoval graditvi nove stavbe, ampak je šlo za to, da je bilo treba zaradi težavnega gospodarskega položaja predvidenih dvajset projektov omejiti na štiri. Vprašanje je, ali mariborsko gospodarstvo samo zmore tako veliko naložbo.

Za ponazoritev, kako zelo se je dejavnost knjižnice razširila, naj navedem podatke za leto 1984: 7987 vpisanih bralcev si je izposodilo kar 207691 enot knjižnične gradiva, medknjižnične izposoje je bilo 3844 enot, informacij pa 87789. Knjižnično gradivo so zamenjavali s 104 ustanovami v Jugoslaviji in svetu, medbibliotečna izposoja je potekala z 52 knjižnicami po Evropi. Računalniško podprta izposoja je stekla prvega julija 1984; v manj kot treh mesecih so bili v računalnik vneseni podatki o 15391 bralcih in 26772 knjigah. Od 51 delavcev ima visoko izobrazbo 12, višjo 5, srednjo pa 13; bibliotekarskih delavcev je 34.

Do ustanove nacionalnega pomena širša družbena skupnost ne bi smela imeti mačehovskega odnosa. Svoj položaj si je doslej utrčila s kakovostnim delom.

MARIJA ŠVAJNCER

Iz arhiva Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani

Zdenko Huzjan v Eurni

V razstavišču »Eurna« v Ljubljani razstavlja svoje slike, grafike in risbe Zdenko Huzjan. Če bi iskali kar najbolj splošno oznako za delo tega mladega ustvarjalca, bi se najlažje rekli, da je zanj značilna neoekspressionistična stilizacija; res pa je, da ta pri njem prav v zadnjem času izstopa figuralnost in se tako navezuje na abstrakcijo. Vendar pa taka posplošena oznaka ne pove kaj dosti o naravi in izraznosti Huzjanovih platen in grafik. Slikar je premišljeno izbral svoja dela za razstavo v Eurni; iz obsežnejšega opusa je razstavil tista z zanj značilnimi motivi in s specifičnega njegovega mišljenja. Daljina sled kaže vpliv Francisca Bacona, vendar z docela drugačnimi poudarki, kot jih ima freudistični Anglež. Huzjanov močan motivni krog ima osrednje v Gnezdicah. Življenjska stiska se pri njem razodeva arhetipsko. V Jesusni drži postavljena bitja so osamljena, negotova, nezavarovana pred vsem, kar jim prinaša življenje. Arhetipsko doživljanje človeka v njegovi krhosti je Huzjanova posebnost v motivu, misli in izrazu. Nemočno bitje je tu zunaj zgodovinskih postulatov, Huzjan pa svoje Gnezdice tragično intonira ob spoznanju življenjske negotovosti in brez zagotovila za življenjsko varnost. Tudi ko Gnezdice skuša navezati stike z drugim bitjem, je vsako od teh zaobjeto v svoj svet in ima dvomljiv, negotov odnos do drugega. Iskanje je hkrati težnja po spoznanju in toplini. Ta svet je podal Zdenko Huzjan kot tiho dramo, ki se ne dogaja sredi zunanega sveta, pač pa kot osebno spoznanje človekovega arhetipskega doživljanja pred

vstopom v zgodovinski čas in prostor.

Huzjan uporablja močne barve, široke zarise in ne potrebuje izdelanega okolja, saj hoče podati osredotočeno izpovedno jedro. Gre mu za bistvo, vse drugo je lahko odveč. Slika napoln z močnimi barvami; te se ujemajo z risbo in idejo in sevajo težak, a hkrati intenziven kolorit. Kompozicija je preprosta, včasih daje vtis, da izraznost celotne slike v kompoziciji ne prenese velikih zahtev. Napetost dogajanja izvira iz notranje vsebine in izražanja, zato v likovnem izrazu niso potrebni racionalni prijem — narava takih in sorodnih motivov je sama po sebi izpovedno dovolj bogata.

V zadnji fazi opazimo Huzjanov premik od Gnezdic — ti so usmerjeni neoekspressionistično — h Gnezdom v abstraktni maniri. Ob mnogem, kar smo sicer lahko videli v sklopu abstrakcije, pa je vendarle mogoče reči, da je Huzjanova serija Gnezd nepodrejen, dokaj izviren odmev na pojave, ki so pri nas v petdesetih in deloma v šestdesetih letih kot abstrakcija vznemirjali in spopolnjevali slovensko slikarstvo. Huzjanova Gnezda niso ploskovita, kot smo sicer vajeni pri večini abstrakcij, puščajo iluzijo treh razsežnosti, barvno paleto pa je umetnik usmeril v izrazit kontrast med črno in sivo ter zamolklo belino. Pridih zamolklega se navezuje na pesimizem, ki izvira iz človeške negotovosti.

Razstava je skrbno postavljena in daje pregledno, zaokroženo podobo največjega Huzjanovega slikarskega in grafičnega ustvarjanja.

IGOR GEDRIH

doma
drugod

Jubilejno leto v Ludwigshafnu

Mednarodni seminar za filmskovzgojne delavce

Pred nedavnim so petindvajseti potekali dnevi filmskovzgojnih delavcev v Ludwigshafnu.

Za ta seminar je že od vsega začetka značilna mednarodna udeležba poročevalcev in poslušalcev in seveda mednarodni izbor aktualnih filmov. Med filmskovzgojnimi delavci, ki se je udeležujejo niso le učitelji, temveč tudi mnogi drugi delavci od sociologov, psihologov, zlasti pa referenti za filmsko in medialno področje, ustvarjalci filmov ipd.

Težišče vsakoletnega srečanja pa ostaja enako: gradivo naj bolj praktično pedagogom za delo z mladino. Ne gre le za izmenjavo izkušenj, čeprav je tudi ta dragocena, pač pa za obogatitev vsebine pri praktičnem delu. Petindvajset let seminarja v Ludwigshafnu se po svoje zrcali tudi pri nas, dognanja in izkušnje iz teh mednarodnih srečanj so vplivale na delo v Pionirskem domu in v filmskovzgojni sekciji pri ZKOS. Tudi nastopi slovenskih in jugoslovanskih avtorjev pred mednarodnim auditorijem so potrjevali živahno zanimanje za tovrstno mlado, a potrebno dejavnost, po drugi strani pa so našli med udeleženci pristen odmev.

Od začetkov mednarodnih dni so strokovnjaki iz posameznih držav skupno načrtali pot in namen seminarja, toda levi delež pripada pokojnemu Reinerju Kellerju, ki je z gledno vodil večino vseh seminarjev, skrbel za njihovo vsebino in potek in veliko pripomogel k ustvarjanju na področju filmske vzgoje. Tudi seminar po smrti Reinerja Kellerja v bistvu nadaljuje to, kar se je izkazalo kot najprikladnejše in vsebinsko primerno za bogat program in udeležbo, značilno za to prirediteljevo.

Kaj bi lahko na kratko povedali o 25. seminarju v Ludwigshafnu? Jubilejno leto ni prineslo veliko presenetljivih in izjemnih dosežkov, čeprav so si tega želeli tako prireditelji kot seminaristi. Referati, filmi in pogovori so pač odvisni od bere enega leta, ki je enkrat bolj, drugič pa manj bogata. Zagotovo pa je bil seminar vsebinsko dovolj kakovosten, vsestransko usmerjen in demokratično odprt. Na njem smo dobili veliko gradiva, ki ga kaže upoštevati pri praktičnem delu tako v šolah kot v drugih organizacijah, kjer poteka delo z mladino z mediji in filmom. Teoretičnega razglabljanja je bilo sorazmerno malo, zato pa je dobilo prednost vse, kar se navezuje na praktično delo. Sekcije so delovale v treh jezikih: nemškem, angleškem, precej manj pa v francoskem. Vendar tudi v posamezni sekciji ni jezikovnih pregrad, tako da so se udeleženci lahko oglašali in sporazumevali tudi v enem od drugih jezikov.

Že pri sekijskem delu smo si lahko ogledali veliko filmov, večjih diapozitivov, filmov o mladih ali filmov, ki so jih naredili mladi.

V večernih urah so bili na sporedu dolgotrajni filmi. Vedno

pa so na tem seminarju prikazani novi kratkometražni ali dolgotrajni filmi. Film, star štiri leta, ali pa s posebnim namenom prikazani filmi, ki je udeležencem znan od popreja, bi bil prava izjema. Pogovori o filmu, referatu, so nekoč potekali nekoliko »šolsko«, zdaj pa so bili zelo sproščeni, morda kdaj zaradi pomanjkanja časa le premalo zaokroženi. Vendar je po uradnem delu programa zmeraj še nekaj časa, da si ljudje povedo vtise, misli, in v marsikaj tudi polemično izostrijo.

Udeležba seminaristov je izrazito mednarodna. To se je pokazalo tudi pri filmih in referatih. Letos so imeli poleg domačinov velik delež Poljaki in Čehi, bolj kot doslej so sodelovali Skandinavci. Iz Jugoslavije so bili na seminarju štirje udeleženci. Več filmov je dokumentaristično poseglo v probleme mladih, družbe in varstva okolja, vendar tako, da v resnici govore o mladih in mladim.

Pri tem se ni mogoče ubraniti pomisli: mladinski filmi nastajajo v raznih državah, pri nas pa se zlepa ne odločimo, da bi jih odkupili. Mnogo bi lahko storila televizija, zlasti pri takih filmih, ki nimajo fabulativne podlage, zato pa so problematsko tem bolj pereči. Zgolj za ponazoritev: verjetno najboljši celovečernik je prišel iz Perua. Eden od avtorjev filma je marsikaj povedal o socialno-druženem filmu, ki prikaže pot družine od gorske kmetije, kjer pretežno živi, do mesta, ki se zdi ljudem odrešitev in prava obljudljena dežela. Resnica se kmalu izkaže v neprizanesljivi luči: v ogroženem socialnem položaju družine, ki razpada in ne najde izhoda iz stiske.

Film Gregorio je posnela skupina Chaski, 90-minutni film je hkrati dokument in igra. Film ne potrebuje velikih gesel, življenje v socialnih razsežnostih je samo po sebi dovolj prepričljivo in zgovorno. Na področju mladinske ustvarjalnosti so spet opozorili nase gimnazijci z berlinske gimnazije, zlasti z dvema animacijama. Seveda pa je bilo takih in podobnih primerov kar precej.

Gradivo, zbrano po sekcijah, še čaka vsakega od udeležencev, da poleg tistega, kar je videl in spoznal pri »svoji« sekciji, dopolni in prebere še preostalo. Ne glede na možnosti, kot jih ima doma posamezen filmskovzgojni delavec, pa je gradivo seminarja vselej tako, da ga je vredno upoštevati v praksi. Ne sicer vsega, npr. tisto o kabelski televiziji nas ne bo kaj prida zanimalo, ker tovrstnih možnosti verjetno pri nas ni — na pragu je pač satelitska televizija — vendar pa je zato marsikaj pedagoškega ali ožje metodološkega, kar pride prav in nas utegne spodbuditi. Gotovo pa je, da si je seminar v Ludwigshafnu — kar zadeva filmskovzgojno delo z mladino in o mladini — pridobil prvo mesto v Evropi.

IGOR GEDRIH

Pedagoške novosti v jugovzhodni Evropi

Novembra 1976 je bilo na 19. zasedanju Generalne konference Unesca sprejeto, da je treba raziskovalni program razširiti, tako, da bi krepili povezavo med državami jugovzhodne Evrope. Junija 1977 je bila izoblikovana mreža sodelovanja, ki je v Unescovem programu navedena s kratko CODIESEE; to ustreza Programu sodelovanja na področju raziskovalne dejavnosti in razvoja izobraževalnih novosti v deželah jugovzhodne Evrope (COOPERATION IN RESEARCH AND DEVELOPMENT FOR EDUCATIONAL INNOVATION IN SOUTH-EAST EUROPE). Mreža sodelovanja vključuje pet tematskih področij, izmed katerih ima eno naslov Interakcija med vzgojo, izobraževanjem in delom. Generalni koordinator Unesco je v letošnjem juniju povabil vse raziskovalce, ki skrbijo za potek omenjenega raziskovalnega projekta na četrto srečanje, ki je bilo v Budimpešti. Srečanje sta organizirala Nacionalni pedagoški inštitut (OPI) in Madžarska komisija za sodelovanje z Unescem. V izvajanje raziskovalnega programa so vključeni predstavniki vseh sosednjih držav (razen Albanije). V posameznih dejavnostih sodelujejo občasno tudi predstavniki Malte, Portugalske in Španije. Jugoslavijo zastopa v izvajanju programa, v soglasju z Odborom za izobraževanje Jugoslovanske komisije za sodelovanje z Unescem, Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani.

Namen vzgojno-izobraževalnih prizadevanj v različnih deželah je zagotoviti gospodarski, družbeni in kulturni razvoj ce-

lotnih družb ter hkrati omogočiti posameznikom, da bi lahko razvijali svoje sposobnosti in v skladu z njimi sodelovali, delali

JUGOSLOVANSKI POSVET

Tudi otrok je osebnost

Revija Porodična pedagogika pripravlja v sodelovanju s časopisom Prosvetni pregled jugoslovanski posvet na temo Tudi otrok je osebnost, ki bo 21. in 22. novembra t.l. v Beogradu.

Temeljna tema bo zajela prispevke, ki bodo uvrščeni v naslednje podteme: Vzgoja za življenje v družini in v zakonu. Pomen ljubezni v družinski vzgoji. Starši — vzor svojim otrokom. Današnja avtoriteta staršev. Moč in nemoč staršev in otrok. Družina in knjiga. Otroške pravice. Vzgoja otroka za uspeh, neuspeh in za kritiko. Agresivnost v družini. Sredstva javnega obveščanja in otrok ter Ekonomski in socialni problemi družine.

Prispevki lahko obsegajo od 5 do 10 strani, pošljite pa jih v dveh izvodih in s povzetkom, napisanim na eni strani, najpozneje do 10. novembra letos. Udeleženci posveta plačajo prispevek 2000 din. Prijave in vplačila pošljite do 1. novembra letos na naslov: Savez učiteljskih društev SR Srbije, ziro račun: 60806-678-81087 z oznako »za svetovanje«.

Udeleženci naj navedejo v prijavi tudi ime in priimek, kraj bivanja, poklic in kje želijo stanovati tedaj, ko bo posvet. Prispevka ni treba plačati tistim udeležencem, ki bodo na posvetu sodelovali s svojimi sestavki.

Posvet je namenjen pedagoškim, zdravstvenim, socialnim delavcem, mentorjem dejavnosti z otroki in staršem.

Med posvetom bo potekal tudi razpis na temo Tudi otrok je osebnost — za najboljše literarne in likovne prispevke osnovnošolcev iz vse Jugoslavije. Najboljša dela osnovnošolcev bodo nagrajena z denarjem, vsa pa zbrana na razstavi. Likovna in literarna dela učencev in prispevke strokovnjakov pošljite do 1. novembra letos na naslov: Porodična pedagogika, Beograd, Narodnog fronta 43, poš. predal 628. Vse informacije glede posveta pa lahko dobite tudi po telefonu: (011) 683-675.

Ak. slikar in grafik Junoš Miklavc, član DLU Ljubljane — z razstave Soodčenja

in živeli v družbenih skupnostih. V zadnjih desetletjih potekajo domača v vseh deželah pomembne reformne spremembe na področju vzgoje in izobraževanja. V mnogih družbah so te spremembe korenite. Vzgojno-izobraževalni sistemi se ponekod spreminjajo v temeljih, da bi bilo tako mogoče zadostiti sodobnim zahtevam in nujni potrebi po velikih premikih v nadaljnjem razvoju. Državam daje spodbudo in ustrezno pomoč pri njihovih prizadevanjih program Unesca z razvijano mrežo raziskovalnih projektov. V tistem delu programa, ki zadeva razvijanje vzgojno-izobraževalnih vsebin, metod in tehnik je nekoliko posebnih projektov, ki se nanašajo na razvijanje regionalnega in subregionalnega sodelovanja med državami pri preučevanju in uvajanju izobraževalnih novosti, pojmovanjih v najširšem smislu besede.

Interakcija med vzgojo, izobraževanjem in delom

Raziskovalno delo v okviru te teme poteka od leta 1978. Prvi dve leti sta bili namenjeni oblikovanju mreže raziskovalnih projektov, ki spadajo v CODIESEE program. V tem času je potekalo intenzivno usklajevalno delo med posameznimi državami — izvajalkami programa ter pri izbiri ustreznih raziskovalnih ustanov, ki bi prevzele koordinatorsko in odgovornost nad izvajanjem posameznih dejavnosti. Leta 1980 so se udeležence zedinile o značilnih družbenih in socialnih vidikih, ki so jih kasneje upoštevale pri obravnavi. Pri čisto omenjeni razvojni viziji, ko bi morali vse bolj upoštevati prihodnjo sestavo dela, kakršna se pač predvideva glede na predvidene tehnološke spremembe, pa ni bilo mogoče prezreti trenutnih potreb dela v posameznih deželah. Problem, ki ostaja za zdaj odprt, je, kako na tem področju posegati v sistem izobraževanja in sestavo dela, da bodo ti posegi pomagali spreminjati tehnološko stanje v posameznih deželah.

Raziskovalni potek in izsledki strokovnjakov so predstavljeni v posebni publikaciji. Ko motrimo spoznanja iz različnih dežel, kaj kmalu ugotovimo, da obstajajo kajpada razlike v zgodovinskem razvoju, gospodarskih možnostih in socialni sestavi med posameznimi sodelujočimi državami; posledica tega je tudi različno pojmovanje vidikov interakcije med vzgojo, izobraževanjem in delom. Izkušnje, zbrane do leta 1981, so bile posebej obdelane v sintezni študiji, ki je bila predstavljena na 38. zasedanju Mednarodne konference za izobraževanje v Ženevi leta 1981.

Na 3. sestanku koordinacijske skupine, ki je bil (prav tako kot 4. sestanek) v Budimpešti leta 1982, je bil podan predlog za izdajo nove publikacije; v njej naj bi bil predstavljen načrt dela za nadaljnja tri leta. Predstavljeni bi pa bili tudi najnovejši raziskovalni izsledki, ki jih prejšnja izdaja ni vsebovala.

Vsebinski oris študije

Države izvajalke projekta Interakcija med vzgojo, izobraževanjem in delom so ob koncu leta 1984 dobile poseben dopis s prošnjo, naj bi začele izdelovati študijo po prej skupno oblikovanem osnutku. Osnutek je opredelil obseg študije, rok za njeno izdelavo; vseboval pa je tudi enajst opornih točk, ki bi služile raziskovalcem v posameznih državah, da bi le-ti sledili nekemu skupnemu cilju ter obenem pokazali problematiko po vidikih, ki so zanimivi tudi za druge dežele. Tako zamišljeno delo je bilo opravljeno do konca letošnjega maja, ko je usklajevalc v Bu-

dimpešti sprejel gradivo od vsaj devetih držav. Na letošnjem junijskem srečanju so tako veliko govorili vsebinskih vidikih pripravljene študije, ki bo ob koncu leta objavljena v angleščini in francoski.

V razpravi, ki je bila vse o srečanju, pestra in vsebinsko bogata, so udeleženci poudarili, da je vsaka država izbrala tri ali štiri šole, kjer bo razčlenila problematiko po prej naštetih vidikih. V ta namen so izvajalci že začeli izdelovati enoten instrumentarij ter ustrezen operativni in delovni načrt. Ob koncu srečanja so udeleženci sprejeli še natančno časovno razporeditev za izvajanje programa do konca leta 1987, naj bi se delo končalo z mednarodno konferenco. Sicer so pa dosedanja izsledka dokaj obširno predstavljena v sedmih številkih Unescovega časopisa CODIESEE — Information and Liaison Newsletter.

Pridobitve znanosti, tehnike tehnologije so postale sestavni deli in življenja slehernega človeka in splošna značilnost obdobja, v katerem živimo, zato je razumljivo, da so morale najti ustrezne odzive tudi v vzgoji in izobraževanju (v smotih, v vzgojno-izobraževalnih vsebinah, metodah in organizaciji). V študiji smo obravnavali različne smeri tehnološkega razvoja in učinek tehnoloških sprememb na zaposlovanje in strukturo dela, preučevali smo povezanost programskih vsebin vzgoje in izobraževanja z nekaterimi pomembnimi tehnološkimi novostmi v zadnjih desetletjih ter razčlenjevali ustreznost programskih rešitev vidika pogojev v proizvodnji in soko razvite tehnologije. V študiji smo opredelili nekatere temeljne minološke značilnosti, ki zavajajo vidike interakcije vzgoje in izobraževanja in dela. Obravnavali smo vpliv različnih teoretičnih in tradicionalnih izhodišč na naše sedanje rešitve na tem področju.

Za obdobje do leta 1987 predviden raziskovalni projekt, ki bo vključeval preučevanje treh problemov:

— Interakcija med vzgojo, izobraževanjem in delom stopnji osnovnošolskega šolanja in srednji stopnji ter vprašanje razvoja učenčeve osebnosti,

— Mesto in vlogo usposabljanja učiteljev za izvajanje nalog, ki so vezane na interakcijo med vzgojo, izobraževanjem in delom,

— Vlogo delovnih organizacij in družbenih ustanov pri interakcijskih procesih med vzgojo, izobraževanjem in delom.

Dogovorjeno je bilo, da vsaka država izbrala tri ali štiri šole, kjer bo razčlenila problematiko po prej naštetih vidikih. V ta namen so izvajalci že začeli izdelovati enoten instrumentarij ter ustrezen operativni in delovni načrt.

Ob koncu srečanja so udeleženci sprejeli še natančno časovno razporeditev za izvajanje programa do konca leta 1987, naj bi se delo končalo z mednarodno konferenco. Sicer so pa dosedanja izsledka dokaj obširno predstavljena v sedmih številkih Unescovega časopisa CODIESEE — Information and Liaison Newsletter.

JOŽE REŽONJA

DRUGAČNE POTI V IZOBRAŽEVANJU

Zakaj nimamo alternativnih in eksperimentalnih šol?

Alternativne šole so nastale kot odgovor na omejenost in prisilno naravo tradicionalnih šol. Imajo jih v vseh razvitih zahodnih deželah. Večinoma dajejo otrokom enake pravice kot redne šole, ponekod pa morajo opravljati učenci poseben izpit pred državno komisijo. Prve take šole so nastale že v preteklih stoletjih, npr. vrtci Marije Montessori in Pestalozzijske osnovne šole. Danes je razširjenih veliko vrst alternativnih šol, najbolj znane so Neillove, Adlerjeve, Arnoldove, Steinerjeve in Corsinijske šole.

Večina teh je usmerjena k spodbujanju ustvarjalnosti, razvijanju otrokovega čustvenega življenja, socialnih odnosov in bogatenju življenjskih izkušenj. Glavni cilj ni predajanje znanja, temveč pomoč mlademu človeku, da postane polno delujoča in samostojna osebnost. Poudarjajo sodelovanje namesto tekmovalnosti, notranjo motivacijo namesto zunanje, povezanost s praktičnim življenjem in delom (čeprav niso poklicne šole), sproščenost, spontanost in samoupravo učencev. V mnogih od njih učenci sami izbirajo predmetnik in urnik ali vsaj del predmetnika in urnika, večkrat celo učitelja. Imajo pravico zavrniti učitelja, ki jim ne ustreza. Nekatero alternativno šolo vzdržujejo kmetije in majhneavarne. Največji poudarek je na osebnosti svobodi. Pouk izhaja iz učenčevega zanimanja. Večina teh šol ne pozna uradnega ocenjevanja. Dostikrat si učenci sami določajo obveznosti za naslednji dan in naslednji teden. Pouk je individualen ali v majhnih skupinah. Vzgoja in izobraževanje temeljita na filozofiji, da je otrok po svoji naravi radoveden, da se rad uči in raziskuje probleme, uporablja predmete na različne načine in da je željan znanja.

Ponavadi so celo šolski prostori urejeni drugače kot v klasičnih šolah. Često uporabljajo krožne klopi, razvrščene v krog, tako da nihče, niti učitelj, nima vzvišene položaja. Pogosto pa uporabljajo učenci stole z majhno pisalno polico, ki so kar razmetani po razredu, tako da se med njimi lahko prosto gibljejo. Šole so večinoma privatne, obstajajo pa tudi državne alternativne šole. Ponekod so jih izsilili starši. V deželah realnega socializma jih nimajo.

Posebnost so mednarodne šole. Delujejo po podobnih načelih, v njih pasodijaki in učitelji iz več držav. Eno imajo takoj za našo mejo v Devinu. Bila je tudi šola na potujoči ladji. Zato bo morda kdo mislil, da so rezervirane predvsem za otroke bogatih staršev. Vendar ne vse in niti ne večina. Montessorijini vrtci so bili prvotno namenjeni otrokom rimskega sluma, Steinerjeva šola pa otrokom delavcev tobačne tovarne v Stuttgartu.

Nekoliko drugačne so Arnoldove ustvarjalne šole, ki so namenjene neformalnemu izobraževanju na visokošolski ravni. Študenti morajo reševati nadvse nenavadne probleme, ki so dostikrat nestvarni ali celo nemogoči; morajo npr. konstruirati vozilo, ki bi delovalo na mesecu ali kakem planetu. Odgovoriti morajo na vprašanje, kako bi rasel krompir, če bi imel planet samo majhno gravitacijo ali sploh nobene, nato pa konstruirati stroj za pobiranje krompirja v teh razmerah. Kljub temu se diplomanti teh šol zelo dobro obnesejo v praksi, ker se znajo prilagoditi različnim, tudi nadvse presenetljivim razmeram.

Veliko prostosti, pa tudi zahtev

Novjega datuma so Corsinijske šole, ki so nastale sredi sedemdesetih let v ZDA. Zdaj jih imajo sedem v ZDA in po eno v Kanadi, na Nizozemskem in v Izraelu. Šolanje se začne z vrtcem in se konča srednjo šolo. Izhaja iz načel humanistične psihologije in individualne psihologije Alfreda Adlerja, v konkretnih postopkih pa tudi iz ugotovi-

tev behavioristične psihologije. Tako kot druge alternativne šole temeljijo na domnevi, da se otroci radi učijo, da radi sodelujejo in da so odgovorni za svoje delo. Toda na pritisk se odzovejo z odporom. Učenje poteka po treh programih: akademskem (npr. učenje matematike, fizike), socialnem (npr. učenje v majhnih skupinah, sodelovanje v razpravah) in ustvarjalnem (npr. učenje predmetov, kot so glasba, likovna umetnost, znanstveno raziskovanje, ukvarjanje s »kognitivno«, gospodinjstvo, akademski predmeti na višji ravni). Tudi starši morajo v krajšo šolo, kjer jih naučijo, kako naj ravnaajo z otroki. Učenci imajo veliko svobodo pri izbiri predmetov, učiteljev, časa učenja, gibanja po šolskem poslopju, možnost uveljavljanja svojih zamisli in. Formalnega ocenjevanja ni, vendar otrokov napredek redno spremljajo s testi in opisom njihove dejavnosti. Raymond Corsini (Američan, ki izvira iz Trsta), »očec« teh šol, je njihovo delo opisal v 32 točkah:

1. Delo v šolah je izbirno in prostovoljno.

2. Vsak učenec izbere svojega učitelja svetovalca.

3. Učitelj svetovalec lahko sprejme ali zavrne učenčev izbor.

4. Učenec prebije prvi del pouka s svojim učiteljem svetovalcem v glavnem prostoru (homeroom).

5. Ta prostor ni posebej urejen in nima posebnega namena.

6. V njem je učitelj enakopraven z učenci, razen tedaj, ko je ogrožena njihova varnost ali ko to zahteva šolska oblast.

7. Vsakega otroka testirajo, da ugotovijo njegove sposobnosti in dosežke.

8. Otrokom svetujejo izbor programov in jim dajo potrebne informacije.

9. Otroci se o tem pogovorijo s starši, ki se lahko posvetujejo z učitelji ob navzočnosti učencev.

10. Predmete učijo na podlagi tedenskih programov, vendar imajo otroci pravico, da poslušajo kadar koli tudi kateri koli drugi predmet.

11. Učitelji imajo pravico, da preprečijo otroku vstop v razred ali da ga med poukom pošljejo ven.

12. Otroci prejmejo preglednico tedenskega napredka, na katerem je grafično prikazan njihov dosežek.

13. Dosežke izmerijo s testi.

14. Učenec lahko zahteva testiranje, četudi ni poslušal predmeta.

15. Otroci lahko vstopi med poukom v katerikoli razred ali pa v knjižnico ali čitalnico. Izjema je začetek pouka, ki ga vsakdo prebije v glavnem prostoru.

16. V knjižnici mora biti popolnoma tiho.

17. Uslužbenci knjižnice ali čitalnice lahko zavrnejo otroka ali ga pošljejo ven.

18. V šoli so tri pravila: 1. Ne stori ničesar nevarnega ali škodljivega! 2. Bodi vedno le v prostoru, v katerem poteka šolsko delo ali pa na prehodu iz enega takega prostora v drugega! 3. Če učitelj da znak »odidi«, zapusti brez besede prostor.

19. Učenci, ki vztrajno kršijo pravila, morajo trpeti posledice: obravnavo na konferenci, lahko tudi izključitev.

20. Vsak otrok se enkrat na teden sreča z učiteljem svetovalcem v majhni skupini učencev, kjer imajo pogovor.

21. V diskusijske skupine se otroci zberejo sami.

22. Vsak otrok se vsaj enkrat na teden sreča s svojim učiteljem svetovalcem. Pogovorita se o tem, kaj zna.

23. Ustvarjalni program temelji na učenčevih željah, ki pa jih mora potrditi šolska oblast.

24. Vsaka šola ima strokovnjaka svetovalca, ki je na voljo učiteljem, vendar za svoje delo ne odgovarja šolski oblasti.

25. Učitelji in drugi uslužbenci lahko uvajajo disciplino samo s signaloma »prenehaj« in »odidi«.

26. Učitelj ima vsak teden nekaj ur za to, da uči, kar sam želi.

27. Starši se lahko srečajo z učitelji, če otrok to želi, vendar se mora tega srečanja udeležiti tudi otrok.

28. Če pa otrok tega ne želi, dobijo starši potrebne informacije o otrokovem napredku od šolske oblasti.

29. Da otroka sprejmejo na šolo, morajo starši obiskovati poseben tečaj za starše.

30. Otroci lahko zapusti kateri koli šolski prostor ob vsakem času in odide v drug nadzorovan šolski prostor.

31. Učitelji imajo pravico, da učijo tako, kot želijo; da sprejmejo ali zavrnejo učenca, ki jih je izbral za svetovalca; da se sestanejo s šolskim svetovalcem in da uživajo vso akademsko svobodo.

Raymond Corsini v svojih poročilih (1984, 1985) vztrajno trdi, da se učenci v njegovih šolah naučijo več gradiva v krajšem času, da radi hodijo vanje, da so v njih disciplinirani in da so tudi starši in učitelji zadovoljni z na-

jaki v teh šolah bolj ustvarjalni, samostojni, tovariški, samozadostni in zadovoljni kot v tradicionalnih šolah. Na drugi strani pa so manj ambiciozni in tekmovalni in dosegajo nižje akademske naslove. Najbolj nenavadna pa je ugotovitev, da nevrotični otroci in otroci z učnimi težavami uspejajo bolje v tradicionalnih šolah. Očitno jim urejenost teh šol bolj ustreza kot svoboda v alternativnih. Svoboda prinaša odgovornost in obveznosti, tega pa otroci z motnjami ne prenesejo.

Tudi učitelji ne prenašajo alternativnih šol enako dobro. Konformistični in konservativni učitelji se počutijo v njih kot »riba na suhem« in jih hitro zapustijo. Svoboda, ki jo uživajo učenci, jim ne gre v račun. Druga skupina učiteljev pa se dobro vživi vanje. Izjavljajo, da »sploh ne bi več mogli učiti v drugačnih šolah«. Alternativnim šolam najbolj ustrezajo odprti in nekonformistični učitelji.

Alternativne šole so redke in verjetno nikoli ne bodo spodbile tradicionalnih šol, ki prevladujejo v vseh deželah sveta. Nanje so vplivale alternativne šole s tem, da so razvile marsikatero idejo, navado ali učno metodo, ki se je izkazala za koristno. Širok izbor fakultativnih predmetov, ki je tako značilen za mnoge šole razvitega zahodnega sveta (zlasti ZDA), so najprej uveljavile alternativne šole. Tradicionalne šole tudi uvajajo interesne krožke, v katerih učenci raziskujejo probleme, delajo brez zunanjega pritiska, nihče jih ne ocenjuje. Dijaki izjavljajo, da se učitelji v krožkih vedejo »čisto drugače«.

Ak. slikar Aleš Sedmak, član DLU slovenske obale — z razstave Soočanja

činom dela. Leta 1985 sem se s Corsinijem srečal in mu izrazil zadržek, češ da njegove šole ne ustrezajo otrokom iz zanemarjenega okolja in slumov. Odgovoril je: »Tem pa še najbolj ustrezajo, ker kažejo največji napredek.«

Alternativne šole — izjema in prednost

Ko Lindgren (1984) ocenjuje uspešnost alternativnih šol, pravi, da preučevalci ugotavljajo marsikaj nasprotujočega. Na splošno velja, da so učenci in di-

kot med rednim poukom. Delo v krožkih pa je nadvse podobno delu v alternativnih šolah.

Drugačo nalogo imajo eksperimentalne šole, ki jih prav tako pozna večina razvitih dežel. Preskušajo nove zamisli in hipoteze v zvezi s šolskim delom, npr. nov didaktični postopek, novo organizacijo pouka idr. Dostikrat so »eksperimentalna skupina«, običajna šola pa je »kontrolna skupina«.

Njihova vloga je pomembna zato, ker preskušajo novo zamisel, preden bi lahko postala praksa v rednih šolah. Zato jih dežela z razvitim šolstvom nujno potrebuje. Ko so

na Švedskem pred dvajsetimi leti reformirali osnovno šolstvo, so poglobitve značilnosti novega sistema preskusili na eksperimentalnih šolah in ga ustrezno popravili.

Običajne šole ne morejo izvajati vloge eksperimentalnih šol, ker ne smejo spreminjati svojih programov. Poleg tega imajo veliko tradicionalnih učiteljev, ki se branijo novih učnih postopkov. Slaba stran eksperimentalnih šol pa je v tem, da se učitelji in učenci tako navadijo na izjemen položaj, da rezultati raziskav ne kažejo več pravega stanja. Zato Braumann (1968) svetuje, naj traja njihov »mandat« samo deset let, nato pa naj ga predajo neki drugi šoli.

Alternativnih in eksperimentalnih šol je celo v najrazvitejših deželah manj od enega odstotka. Vendar so izredno pomembne zato, ker iščejo nove poti v izobraževanju. Pri nas jih nimamo. Po naši zakonodaji niti niso mogoče. Včasih smo imeli eksperimentalne šole, a smo jih opustili. Izhajamo iz stališča, da morajo biti šole enotne. Toda povsem enotno šolstvo ni sposobno predvideti, preskusiti in uvesti veljavne spremembe v šolski sistem. Spremembe se tedaj porajajo v glavah šolnikov-birokratov (dostikrat pa tudi politikov) in se nepreverjene uvajajo v prakso.

Eden glavnih očitkov srednješolski reformi je v tem, da ni preskusila svojih zamisli na eksperimentalnem vzorcu šol, preden jih je vpeljala v prakso. Na eksperimentalnih šolah ne bi bilo težko preskusiti njenih zamisli. Oglejmo si samo en primer. Medtem ko so imele gimnazije leta 1957 le 13 predmetov, leta 1978 pa 18, jih ima srednja narovoslovna šola 26 in srednja zdravstvena kar 31! Logična posledica so urniki, ki imajo v nekaterih dneh kar 10 ur (dve uri več, kot delajo delavci v tovarnah, če ne računamo učenja doma). Nihče ni pomislil na mentalno higienke posledice takšnih dni. To zamisel bi lahko preskusili v eksperimentalnih šolah. Čeprav iz znanih psiholoških ugotovitev izhaja, da mladostnik ne prenese tolikšne obremenitve, bi bilo morda vendarle mogoče najti način, da bi jo prenesel (npr. s povečanjem notranje motivacije). Toda o vsem tem ne vemo ničesar. Reformatorki so šli v reformo, ne da bi poznali njene posledice.

Enotnost ima tudi slabo stran

Enotnost šolstva in drugih oblik življenja imamo za nekaj pozitivnega, jaz pa menim, da je nekaj negativnega. Pozitivna bi bila samo tedaj, če bi bilo naše šolstvo najboljše od vseh mogočih. To pa ni verjetno. Šolstvo mora biti organizirano tako, da poleg glavne smeri dopušča še nekaj alternativnih, »krivih« in heretičnih. Morda bodo take šole odkrile nekaj, česar mi v svoji enosmernosti ne vidimo. Seveda pa bi morale imeti veliko svobodo. Zanje ne bi smela veljati šolska zakonodaja, ker si morajo same krotiti prihodnost. Morale bi imeti pravico, da spremenijo »skupna jedra« in druge iznajdbe našega šolstva. Morale bi imeti pravico, da spremenijo programe, opustijo ocenjevanje in uvedejo druge nenavadne zamisli. Morale bi imeti pravico, da so drugačne.

V zadnjem desetletju se je v svetu pojavila še ena oblika alternativnega izobraževanja — izobraževanje doma. Pri tem prevzemajo vlogo učitelja starši, privatni učitelji, videofilmi in računalniški programi. Šolanje doma je izraz odpora proti formalnemu šolanju z vsemi njegovimi pomanjkljivostmi, zlasti dušenju ustvarjalnosti. Bostonski

sodnik, pedagog in pisec mnogih knjig o šolstvu John Holt (1984) je napisal: »Najprej sem mislil, da moramo reformirati šolski sistem. Potem sem ugotovil, da moramo sami ustanavljati posebne šole. A danes trdim, da je treba otroke kratko in malo vzeti iz šole.«

Šolanje doma ni nekaj novega. Ko ni bilo obveznega šolanja, so mnogi starši izobraževali otroke doma. Edison je npr. izobražila njegova zelo inteligentna mati, Descartesa pa privatni učitelj. V Avstraliji imajo kmetije, ki so več sto kilometrov oddaljene od urbanih središč. Otroci so sicer vpisani v šolo, a ne hodijo vanjo. Izobražujejo se doma s pomočjo radia, televizije in knjig. Le enkrat na mesec jih obišče učitelj, ugotovi njihovo znanje, se z njimi pogovori in da navodila za naprej. Podoben sistem šolanja, samo brez sodobne tehnologije, imajo na oddaljenih otokih Fidžija. Otroci se učijo doma, učitelj pa jih s čolnom od časa do časa obišče. Na Švedskem imajo še sedaj nekaj skupin Laponcev, ki se selijo s svojimi čredami jelenov. Tudi njihovo šolanje ni redno. Najbolj presenetljivo pa je to, da v vseh teh primerih niso odkrili nobenega primanjkljaja v znanju (pač pa v socialni prilagodljivosti). Johanson (1968) celo poroča o večjem transferu znanja pri otrocih, ki obiskujejo samo 50 % pouka. Nad tem se lahko zamislimo, posebno v zvezi s prenapolnjenostjo naših programov in urnikov.

Šolanje doma se čedalje bolj širi, čeprav zaradi zakona o obveznem šolanju na ravni osnovnih šol ni dovoljeno. Edina izjema je ameriška država Mississippi. Drugod v ZDA in Evropi pa so starši teh otrok v sporu z oblastjo. Sodišča v Ohio npr. ugotavljajo, da še nikoli niso imela opraviti s tolikimi kršitvami zakona o obveznem šolanju. Kljub temu pa Holt (1984) meni, da se je v ZDA odločilo za tak način šolanja še milijon družin. Na voljo imajo več učbenikov o izobraževanju doma in štirinajstrednevnik **Rast brez šolanja** (Growing without Schooling).

Veliko staršev uvaja dopolnilno domače izobraževanje; k temu pripomorejo izobraževalni videofilmi, računalniški programi in številne knjige, ki jih izdajajo prav v ta namen.

Glavna ovira učinkovitega domačega izobraževanja je ozka usposobljenost staršev, ki ne morejo dati otrokom širokih izobraževalnih programov. Računalniški programi pa niso dovolj izdelani, da bi nadomestili živ stik med učencem in učiteljem ali njegovim namestnikom. Čeprav ni verjetno, da bi domače izobraževanje v doglednem času postalo pomemben nadomestek rednega šolanja, pa pomeni šolam izziv in poziv, naj izboljšajo svoje delo.

Ker je izobraževanje doma zelo zahtevno in tudi drago, ni verjetno, da bi se obneslo v naših razmerah. Dodatno izobraževanje doma pa je lahko pomemben vir znanja, ki ga šola ne daje. Mnogi starši npr. čutijo, da sta dve leti pouka zgodovine ali kakega drugega predmeta (drugi tu jezik imajo nekatere srednje šole le dve leti, večina pa ga sploh nima) veliko premalo za oblikovanje »vsestranske osebnosti«. Dodatni pouk bi nadomestil primanjkljaj, čeprav bi zaradi natrpanosti urnikov prišel v poštev predvsem med počitnicami. Seveda pa bi potrebovali ustrezne učbenike ali poljudoznanstvene knjige. Vsekakor bi se morali starši zavedati, da so tudi sami, ne samo šole, odgovorni za izobraževanje otrok. Če šole zaradi neustreznih reforme odpravijo, morajo prav oni izpopolniti primanjkljaj.

VID PEČJAK

doma
drugod

Iz prakse za prakso

Ali znamo predstaviti mladinsko periodiko?

K prispevku Berte Golobove Ali znamo predstaviti Kurirčka?

Gledam Pionirski list in v vsakim letom mi gre manj v glavo, da se lahko uredniška politika najbolj brani (in s tem najplivnejša) mladinskega časopisa spreminja v nepravilni smeri. Nisem vedel, kako in kam naj svoja razmišljanja usmerim, ko pridete vi z vašim vprašanjem o Kurirčku. Zato mi ne zamerite, če ob vašem naslovu stresem svoja razmišljanja in poglede. Morda ne bo vse gledano s praviimi očmi, sem pač predaleč od dogajanja, da bi mogel vedeti in videti v zakulisje, bo pa zato povedano bolj od srca in tako, kot zna še klasičen učiteljski človek.

Vsako leto smo na začetku šolskega leta učitelji pod precejšnjim pritiskom, predvsem moralnim, kaj naj priporočimo in koliko, da bomo zadeli žebličko na glavico in naročili ravno pravo mladinsko periodiko. Smo med Scilo želja, da bi otroci — učenci imeli kar največ periodike, in Karibdo zmemosti pri obremenitvi starševskih žepov. Z vsakim letom pa je to vse težje.

Tudi sami smo pred dilemo, kaj v vedno težjih razmerah priporočiti in kaj zadržati, da ne bo treba reči, da je tista in tista revija slaba. Kajti staršem je kaj malo mar, če je cena enaka kavi. V pretežni večini vidijo samo začetne velike stroške, brez tega, da se da odplačevati skoraj vse šolsko leto. Tako se zatekam k neprimernemu, morda celo nezakonitemu: »... da je aktiv sklenil, da se bomo vsi naročili na...« To pa je že obvezno, to mora biti. Tako dosežemo, da otrok pridobi revijo ali časopis, staršem pa iztrgamo tisto kavico iz žepa.

In zdaj sva pri jedru mojega problema, mojega glavnega greha in kakor koli hočeva to imenovati.

Ce vzamete v roke letošnjo številko Pionirskega lista, potem ne morete mimo ugotovitve, da je od prve številke vse podrejeno povečanju naklade za vsako ceno. Na najprimitivnejši način in povrhu še dvomljivo glede poštenja, skuša Pionirski list povečati naklado in si s tem ohraniti svoj kos hruha pri pogajci mladinskega tiska.

Poglejva podrobneje. TOP POP LESTVICA NAJBOLJŠIH! Najboljših, v čem? V tem, da pridobiš med sedemsto učenci poleg dosedanjih dvesto še recimo sedemdeset več naročnikov? Ubogo podružnične šole, kjer je sedemdeset učencev in so vsi naročeni na Pionirski list, kako boste nastopile v tekmovanju po zamisli uredništva Pionirskega lista enakovredno za nagrado računalnik? Učitelj, svojo vlogo si opravi, naj te ne mika več segati po prepovedanem sedežu! Ali je torej pošteno, da učitelji, ki želijo dobiti na šolo računahnik, tako nepošteno skoraj prisilijo po učencih starše, da pristanejo na naročilo Pionirskega lista? Ampak čigava je večja krivda nepoštenja, učiteljeva ali Pionirskega lista? Ker smo pod kožo vsi krvavi, je marsikdo nasel sedel temu manjvremu sedežu, ne da bi pomislil, da je predmet manipulacij!

In ker sem že zajadral v te vode, naj nadaljujem — ne zamerite! Ali ne moremo kot družba preprečiti ali vsaj vplivati, da se najmnostičnejši mladinski periodiki da okvir vzgojnega časopisa? Ne, ne mislim tiste o pridnem Janezku, pač pa, da bi me z barvnega posterja že v prvi številki pozdravil kdo, ki je lahko simbol za mladi rod, in ne neki Paul Young ali Madonna in potem še razne Iskrice, skratka same takšne stvari, za katere sem ali prester ali pa je moja pedagogika sprta z današnjim časom. Torej, kam usmerjamo našo mladino? V vode, kjer se bo govorilo o mamilih, kriminalu in podobnem? (Kaj je že bilo zadnjič v Ljubljani pri Konjski glavi?)

Da pa ne boste mislili, da mislim samo slabo! Vesela šola in še kaj je vredna svojega denarja! To pa naj kot učitelj le propagiram. In tudi bom. Tako kot bom kakovost Kurirčka. In sedaj sva skoraj skupaj, kajne?

Tudi mi učitelji smo krivi, da se kakovostna mladinska periodika ne prodaja najbolje. Izmed vseh pritiskov, ki so na nas leteli v jesenskem času, smo nasledili marsikaterim cenanim trikom založnikov (izdajateljev?). Ali pa smo za to res krivi? Marsikdo nima razčiščenih estetskih meril, pa se to kaj lahko zgodi. Posebno še tedaj, ko nihče od založnikov ne bo priznal, da njegove izdaje niso kakovostne.

Zato mislim, da smo vsi krivi, če ne znamo pravilno predstaviti in narediti reklame za dobro mladinsko periodiko. A vraga, kjepa so vsi drugi atributi družbe, ki naj tudi skrbijo za najboljše? No, ne najboljše, ker je Župančič rekel, da je najboljša za otroka komaj dobro! Ker trenutno teh ni, vsaj videti je tako, na primer v Pionirskem listu, bomo morali pač učitelji bolj razmisliti, kaj je dobro in kaj ne in po svoji vesti v otrokovo dobro tudi tako ravnati. Upam, da se s temle pisarjenjem ne trudiva zaman. Naši pedagoški vesti je torej prepuščeno, da bomo v prihodnje ravnali po svoji vesti in poštenju.

Kar zadeva te zadnje reči, si svojo vest in poštenje počasi čistim.

FRANC ČERNE

Po zmogljivosti in brez dolgočasje

Po Zakonu o osnovni šoli moramo učitelji upoštevati v pouk diferenciacijo in individualizacijo. Mnogi se skušamo temu dodatnemu delu izogniti iz različnih razlogov. Tudi sama nisem bila preveč navdušena zanj, vendar sem ugotovila, da je tak način dela precej uspešen.

Menim, da je najlažje diferencirati pouk prav v prvem razredu, saj so otroci različno pripravljeni na šolo. Razlike v poprejšnjem znanju med posameznimi učenci so včasih tako očitne, da je individualizacija nujna. Ko ugotovim, koliko poprejšnjega znanja imajo posamezni učenci, načrtujem individualno ali skupinsko delo po predmetih:

Slovenski jezik: V pripravljalnem obdobju, ko jih uvajam v začetno branje in pisanje, učenci, ki imajo več poprejšnjega znanja, pišejo besede pod slike predmetov, dopolnjujejo besede z manjkajočimi črkami, prepisujejo povedi iz Cicibana ali učnih lističev... Ko obravnavam črke, opisujejo predmete ali živali. Pišejo povedi s predloženimi besedami in podobno. Pri utrjevanju črk s pomočjo učnih lističev. Daj besedo k sliki sposobnejši učenci vadijo ob besedni sestavljanji. Uredi besede v stavke. Tudi pri branju diferenciram delo. Nekateri učenci berejo daljša ali pa vsebinsko zahtevnejša berila. Narek povedi pišejo individualno, skupinsko ali po dva učenca, odvisno od njihovih zmogljivosti.

Matematika: Učenci rešujejo naloge individualno v delovnih zvezkih ali na učnih listih, ki jim sama pripravim. Rešujejo tudi zahtevnejše naloge: račune z več seštevalci ali odštevalci, sestavljene račune... Za nekatere učence pripravim že račune s prehodom čez desetice, vendar jim posamezno pojasnim postopek računanja. Še sposobnejši in samostojnejši si sami sestavijo račune in jih rešujejo.

Spoznanje narave in družbe: Naloge v delovnih zvezkih individualno prilagodem posameznim učencem. Nekateri samo barvajo sličice, sposobnejši pišejo odgovore, pri tem jim pomagam, najspodobnejši pa samostojno preberejo vprašanja in nanje tudi odgovorijo.

Diferenciram tudi naloge za manj sposobne ali počasnejše učence. S takšnim načinom dela dosegem večjo dejavnost učencev, učni uspeh je precej boljši. To se pozna zlasti pri sposobnejših učencih, ker napredujejo po svojih zmogljivostih in se ne dolgočasijo pri pouku.

Individualizacija pouka je po mojih izkušnjah skoraj enako uspešna v oddelku z 32 ali manj učenci.

MARIJA JOVANOVIČ

Boljše priprave — boljše delo

Napotki pedagoških svetovalcev za mentorstvo in pripravnštvo

Iz prispevka Ludvika Brumca Mentorstvo in pripravnštvo premalo načrtna in učinkovita, objavljenega v Prosvetnem delavcu v 13. številki dne 23. septembra 1985 razberemo številne naloge, ki jih mora učitelj pripravnik opravljati samostojno že med pripravnštvom.

Tudi skupina pedagoških svetovalcev za usmerjeno izobraževanje na organizacijski enoti Ljubljana Zavoda SR Slovenije za šolstvo je v preteklem šolskem letu pripravila usmeritve za organizacijo in izvedbo pripravnštva v srednjih šolah.

Pripravo gradiva so narekivale potrebe, ki smo jih zaznavali v vsakdanji praksi; zavedamo se, da gradivo ne more ponuditi dokončnih rešitev, ampak je le eden izmed številnih prispevkov za dopolnjevanje organizacije mentorstva in pripravnštva v vzgoji in izobraževanju.

Izhodišča in usmeritve za organizacijo in izvedbo pripravnštva so oblikovana skladno s Pravilnikom o pripravnštvu in strokovnih izpitih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja (Uradni list SRS, št. 20-1157/80). Zajemamo dva sklopa, in sicer: Organizacijo pripravnštva in Vsebino programa.

Srednja šola še operativira program za vsakega učitelja pripravnika in ga ustrezno prilagodi tudi za sodelavca pripravnika.

Organizacija pripravnštva

Je zaradi številnih nalog, ki jih mora opravljati učitelj pripravnik, dokaj zahtevno delo. Organizator pripravnštva, ravnatelj — najprej opredeli dela in naloge, ki jih bo med pripravnštvom opravljal učitelj pripravnik, da mu temeljna navodila za začetek vzgojno-izobraževalnega dela, imenuje strokovnega mentorja iz šole (ali druge vzgojno-izobraževalne organizacije) in druge nosilce (šolski strokovni aktiv, svetovalni delavec, učitelj slovenskega jezika, knjižničar itd.), izdela ob sodelovanju mentorja in drugih operativni program pripravnštva z navedbo ustrezne literature, se dogovori o oblikah nadaljnega sodelovanja in seznaniti učitelja pripravnika s programom dela in vsebino strokovnega izpita.

Ravnatelj tudi načrtno spremlja uresničevanje programa pripravnštva.

Z večino teh nalog se pripravnik seznani v pogovorih, takoj ko začne delati na šoli ali najkasneje v 15 ali 20 dneh, le načrtno spremljanje uresničevanja programa je trajnejša naloga.

Pisno poročilo ali pisno oceno o spremljanju pripravnikovega dela oblikuje ravnatelj in mentor, ob sodelovanju drugih nosilcev programa, in to ob prijavi učitelja pripravnika na strokovni izpit.

Temeljni viri za usmerjanje dela učitelja pripravnika, ki pa jih je mogoče po potrebi razširiti, so: viri, navedeni v Pravilniku o pripravnštvu in strokovnih izpitih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja (Ur. list SRS, št. 20-1157/80), novejša izdaja diktik, kot na primer avtorjev Poljak, Andoljšek, Ničkovič, Prodanovič, novejša izdaja metodik, vezanih na predmetno področje oziroma predmet, razrednikove naloge (pisno gradivo), ki ga je pedagoška služba posredovala ravnateljem), pedagoška

Omenjene naloge in roki za izdelavo so opredeljeni v letnem delovnem načrtu šole ali v programu šolskega strokovnega aktivna.

Delo učitelja pripravnika spremljata ravnatelj in mentor pri observacijah pouka ali hospitacijah in v okviru šolskega strokovnega aktivna tudi pri medsebojnih hospitacijah.

Spremljiva učiteljevega dela pri observacijah ali hospitacijah upošteva strokovnost, organizacijsko učne ure in zgradbo le-te, pri tem namenimo pozornost tudi načinom in oblikam preverjanja in ocenjevanja znanja učencev, in jezikovni ustreznosti.

Najboljše je, če je v programu pripravnštva operativirana frekvenca tega spremljanja. Priporočljivo je, da sta observaciji ali hospitaciji najmanj dve, in da udeležbi pri pouku obvezno sledi analiza učne ure z vseh že omenjenih vidikov. To pa največkrat pomeni, da sodeluje pri tem delu tudi učitelj slovenskega jezika.

Ko se učitelj pripravnik pripravlja na praktični nastop in zagovor, ga ravnatelj in mentor seznanita z vlogo in pomenom šolskih strokovnih organov, opredeljenih v zakonu o usmerjenem izobraževanju, statutu šole. Seznani in spoznata ga tudi z vzgojno nalogo kot učitelja in razrednika, uvedeta v samostojno vodenje vse dokumentacije, ki je povezana z učiteljevim neposrednim vzgojno-izobraževalnim delom, kot so dnevnik dela, redovalnica, osebni listi, matična knjiga, razni zapisniki itd.

Vsebina programa

Je opredeljena v pravilniku o pripravnštvu in strokovnih izpitih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja. Zaradi večje preglednosti smo jo razdelili na:

● **Spoznavanje družbenoekonomskih odnosov in samoupravnih organiziranosti** na področju vzgoje in izobraževanja, študij zakonov in drugih predpisov s področja vzgoje in izobraževanja, samoupravnih splošnih aktov izobraževalne organizacije ter spoznavanje temeljnih dokumentov, ki urejajo življenje in delo izobraževalne organizacije, kot je navedeno v III. poglavju 28. čl. Pravilnika o pripravnštvu in strokovnih izpitih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja.

Z vsebinami te naloge seznani učitelja pripravnika ravnatelj skupaj z delegati organov samoupravljanja in družbeno-političnih organizacij v šoli.

● **Priprava na praktični nastop in zagovor nastopa s strokovnega in metodičnega vidika** obsega več nalog. Učitelj pripravnik samostojno, v sodelovanju in dogovoru z mentorjem izdela letno pripravo na vzgojno-izobraževalno delo in jo uskladi v šolskem strokovnem aktivu, izdeluje sprotne priprave na pouk, izvaja neposredno vzgojno-izobraževalno delo — pouk, sodeluje pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti po programu šolskega strokovnega aktivna in po letnem delovnem načrtu šole, seznanja se z drugimi oblikami pouka, skladno z letnim delovnim načrtom šole ali s programom šolskega strokovnega aktivna (fakultativni pouk, interesne dejavnosti, morebitni dodatni in dopolnilni pouk).

Učitelj pripravnik je seznanjen tudi s programom strokovnega popolnjenja in naseniranja in na sestankih aktivov učiteljev, ki jih organizirajo kadrovske šole in Zavod SR Slovenije za šolstvo.

Vse omenjene naloge so trajne. Učitelj pripravnik naj se udeležuje vseh ustaljenih oblik del šolskih strokovnih organov in sodeluje tudi ustvarjalno in samostojno vključuje.

Vse te naloge bo učitelj pripravnik seveda lahko uresničil ob pomoči vseh, ki so zadolženi za organizacijo in izvedbo pripravnštva, predvsem pa ravnatelja, mentorja, svetovalnega delavca in še nekaterih drugih.

● **Priprava na praktični nastop in zagovor nastopa z jezikovnega vidika** (slovenski jezik — učni jezik) temelji na zahtevah da učiteljeva govorjena in pisna beseda jasno odraža odgovoren odnos do slovenskega jezika kot učnega jezika v šoli. Jezik je učiteljevo nepogrešljivo orodje: besedišče široko in bogato, oblika in pomen pravilna in ustrezna (posebej strokovno izrazje) izraz natančen in jase.

Tak odnos do slovenskega jezika kot učnega jezika bo učitelj pripravnik izoblikoval, če se bo trajno poglobljal v spoznavno, teoretične, etične, estetske, kulturnološke in družbeno politične smotre, ki jih nosi v sebi materni jezik, in se seznanil vsaj z literaturo, navedeno v I. poglavju pričujočega prispevka.

DARINKA ŠTOLFA
STOJAKOVIČ in
GABRIJELA CANKAR

Različice tretje osebe množine

Draga Berta!

Kot vsak učitelj sem tudi jaz popravil že precej spisov. Moj poseg v tvoje besedilo pa mi je ostal najbolj v spominu. Priporočal sem ti, da bi zamenjala v tretji osebi množine -e z -ijo in -o z -ejo, npr. storé s storijo in pojó s pojejo.

Mislil sem, da imam prav. Oblike tretje osebe na -e ali -o sem bral pretežno v starejših besedilih, npr.: Živé naj vsi narodi, ki hrepené dočakat dan, da koder sonce hodi, prepri iz sveta bo pregnan. — Zvonovi zagrebški pojó, pojó, da še nikdar tako. Res, da tako obliko zasledim včasih tudi v časopisu, npr. Peki beže v druge službe. Toda časniki me sumim, da namenoma pišejo starinski jezik ali pa da prevzamejo take oblike iz srbohrvaščine. V živem govoru teh oblik na -e ali -o nisem skoraj nikoli slišal, morda dvakrat ali trikrat od ljudi, ki se ne učijo jezika samo od drugih ljudi kot nas večina, ampak ga prevzemajo tudi iz časopisov, knjig, slovnice in slovarjev. Ker se načeloma zavzemam za sodoben in čim bolj ljudski jezik, se mi je moje priporočilo zdelo popolnoma utemeljeno.

Ti pa si se predlaganim popravkom uprla. Po svoje mi je všeč, da se ne daš kar tako. Zanima me pa vendar, zakaj je med nama razlika. Ali imaš drugačen jezikovni čut od mene? Ali imaš rada malo patiniran jezik? Ali imaš kakšno načelo, kdaj pišeš krajše in kdaj daljše oblike?

Kot vidiš nisem čisto prebolel tvojega spora. Pa ne zato, da bi hotel imeti zmeraj prav, prej zato, ker me zanima, zakaj nekateri ljudje drugače mislijo in ravnajo kot jaz. Kaj je za tem? Morda imajo pa oni prav in se jaz motim.

Lep pozdrav

France

Dragi France!

Lepo, da sem ti ostala v spominu, a vznemirjati se ti zaradi moje svojeglavosti ni treba.

Zanima te, zakaj uporabljam te nesrečne kratke oblike tretje osebe množine. Vpliv srbohrvaščine to zagotovo ni, ker jih uporabljam, odkar se zavedam. Prej bi bil to vpliv knjižnega jezika, starega, boš domal ti, jaz pa menim, da vendar ne starinskega. Patiniran jezik mi je sicer všeč, a mora imeti svoje opravčilo, drugače me moti.

Zdaj pa še, kako uporabljam te kratke oblike. Nikoli ne bi zapisala *vijó, kljijó, bijó*..., brez slabe vesti pa zapišem *govoré, molčé, živé*... Daljše oblike so mi v samem načelu ljube in se mi zdijo popolnoma nevtralne. Kadar uporabljam kratko, je zlasti zaradi ritma. Pri lektoriranju tudi jaz marsikdaj zamenjam kratko obliko z dolgo, toda to delam po nekakšnem posluhu in ne po določilih jezikoslovne znanosti, ki si jo z zamudo tlačim v glavo.

Dragi France, ostani dobre volje in moja vztrajnost naj ti ne gre na živce (pa saj vem, da ti prav zares ne gre).

Veseli pozdrav

Berta

FRANCE ŽAGAR

Za javno delegatsko razpravo

Strokovni svet Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev je na seji dne 1. 10. 1985 sklenil, da da v javno in delegatsko razpravo osnutek vzgojno-izobraževalnega programa Učitelj praktičnega pouka in predlog vzgojno-izobraževalnega programa Kemijsko izobraževanje — MAG.

Prvi program, ki ga je pripravila Pedagoška akademija Univerze v Mariboru, bo podlaga za višješolsko izobraževanje učiteljev praktičnega pouka za potrebe srednjih šol kovinarske usmeritve pa tudi delovnih organizacij te panoge. Drugi program, ki ga je pripravila VTOZD Kemijsko izobraževanje in

informatika Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani in ga je skupščina Posebne izobraževalne skupnosti za kemijske, farmacevtske, gumarske in nekovinske usmeritve že sprejela, pa odpira možnost podiplomskega magistrskega študija na področju kemije za delo v vzgoji in izobraževanju.

Pripombe in predloge k obema programoma pošljite čimprej strokovnemu svetu Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev, lahko pa tudi Prosvetnemu delavcu, če želite z njimi seznaniti širšo javnost. Oba programa bo skupščina PIS za pedagoško usmeritev obravnavala na prihodnji seji.

OSNUTEK

Vzgojno-izobraževalni program Učitelj praktičnega pouka vS — strojništvo

UVOD

1.1 Program so sestavili: mag. Ivan Gerlič, dr. Jože Flaškar, dr. Jože Polajnar, Alojz Fašun, mag. Jože Bržnik, Đuro Đakovac in dr. Karel Kuzman

1.2 Lik diplomanta

Diplomant vzgojno-izobraževalnega programa učitelj praktičnega pouka za kovinarsko stroko je strokovni in družbeni delavec, ki bo uspešno sodeloval pri reševanju vzgojno-izobraževalnih nalog v kovinarski usmeritvi na področju:

- programiranja praktičnega pouka, PD, DP in pripravnosti ter njegove spremljave,
- organiziranja praktičnega pouka v šolskih delavnicah in v organizacijah združenega dela,
- izvajanje učnega procesa v učnih delavnicah, proizvodnih delavnicah ali drugih obratih po učnem načrtu za praktični pouk, učnem načrtu za PD in DP v programih za pridobitev izobrazbe v srednjem izobraževanju, načrtih za pripravnost ter po programih za usposabljanje in izpopolnjevanje,
- vodenje izobraževalne dejavnosti v organizacijah združenega dela kovinarske dejavnosti.

Njegovo praktično in teoretično znanje bo tolikšno, da bo lahko uresničeval izobraževalne in vzgojne naloge praktičnega pouka in dela.

Diplomant bo usposobljen za uresničevanje družbenih vzgojno-izobraževalnih smotrov na področju del in nalog, ki so določene za to funkcijo. Usposobljen bo za spremljanje in razumevanje znanosti, tehnike in tehnologije na področju kovinarstva in strojništva ter za njihovo uporabo v neposredni proizvodnji in storitvi in pri praktičnem pouku in delu. S področja didaktike, pedagogike in psihologije in andragogike bo imel toliko znanja, da bo lahko uspešno uresničeval smotre učnih načrtov v šolskih delavnicah in v obratih organizacij združenega dela. Diplomant bo usposobljen za tale dela in naloge:

- priprava okvirnih in izvedbenih učnih načrtov za praktični pouk, PD, DP, pripravnost in za druge praktične izobraževalne dejavnosti;
- priprava nalog — vaj za izvajanje tehnoloških poskusov ali didaktičnih proizvodnih vaj ter nalog za preskus praktičnega znanja učnega procesa praktičnega pouka, PD, DP in pripravnosti;
- operativno izvajanje učnega procesa praktičnega dela, proizvodnega dela, delovne prakse, pripravnosti in za izvajanje drugih praktičnih vzgojno-izobraževalnih nalog, ki se bodo uresničevale v neposredni proizvodnji in storitvi;
- izdelava vzgojno-izobraževalnih normativov in standardov praktičnega pouka, proizvodnega dela, delovne prakse in za pripravnost;
- vzgajanje učencev za varno in zanesljivo izvajanje dela ter razvijanje njihove samozvesti in kulture dela na vseh področjih življenja;
- organizacija in izvajanje varnosti pri delu v delavnicah in samostojno pri praktičnem pouku;
- sodelovanje s starši, predstavniki združenega dela in različnimi organizacijami naše samoupravne družbe;
- razvijanje samoupravne vloge učencev v vzgojno-izobraževalnem procesu in pri upravljanju vzgojno-izobraževalnih organizacij;
- skrb za vzdrževanje sredstev za delo in za učne pripomočke;
- spremljanje novosti na strokovnem in pedagoškem področju ter uvajanje le-teh v vzgojno-izobraževalni proces praktičnega usposabljanja učencev;
- skrb za higienske in zdravstvene razmere v delavnicah, kjer poteka učni proces praktičnega dela;
- organizacija in vodenje strokovnega izobraževanja v kovinarski predelovalni industriji in metalurgiji;
- sodelovanje pri izdelavi nomenklature, profilov poklicev, programov za usposabljanje in sodelovanje pri njihovem izvajanju v kovinski predelovalni industriji in metalurgiji;
- vodenje in arhiviranje pedagoške in proizvodne dokumentacije praktičnega pouka;
- pedagoški in strokovni nadzor nad izvajanjem praktičnega pouka in PD, DP v organizacijah združenega dela.

2. SPLOŠNI PODATKI O PROGRAMU

2.1 Posebna izobraževalna skupnost za metalurško in kovinarsko usmeritev ter za pedagoško usmeritev

2.2 Usmeritev: strojniška in pedagoška

2.3 Ime in vrsta programa: Učitelj praktičnega pouka vS — strojništvo

2.4 Ime predhodnega programa: nadaljevalni vzgojno-izobraževalni program — obratni strojni tehnik (NAD)

2.5 Strokovni naslov: Učitelj praktičnega pouka

- Značilna dela in naloge:
- poučevanje praktičnega pouka
 - organiziranje in izvajanje PD-DP v vzgojno-izobraževalnih organizacijah in organizacijah združenega dela
 - delo v izobraževalnih centrih organizacij združenega dela
 - vodenje praktičnega pouka v šolskih delavnicah in v organizacijah združenega dela

2.6 Trajanje študija po programu:

- 2 leti

3. POGOJI ZA VKLJUČITEV V PROGRAM

3.1 Za kandidate, ki so končali usmerjeno izobraževanje

3.1.1 Brez preskusa znanja se lahko vpišejo kandidati, ki so končali enega od naslednjih programov:

- obratni strojni tehnik (NAD)
- obratni metalurški tehnik (NAD)

3.1.2 S preskusom znanja se lahko vpišejo kandidati, ki so končali enega od naslednjih programov:

- kovinarstvo in strojništvo (SR), smer strojni tehnik
- metalurgija (SR), smer metalurški tehnik
- ladijski strojni tehnik (SR)

Preskus znanja opravijo (izdelek, storitev) v obsegu učnega načrta za praktični pouk v programu Kovinarstvo in Strojništvo smeri triletnega izobraževanja.

3.1.3 S preskusom znanja se lahko vpišejo tudi kandidati, ki so končali katero koli smer triletnega izobraževanja po programu Kovinarstvo in Strojništvo.

4. PREDMETNIK IN UČNI NAČRTI

4.1 Preglednica skupnih in pedagoško-psiholoških predmetov

Predmet	Letnik		Skupaj	pr.	vaj	seminar.
	1.	2.				
SLO in DS	60	45	105	60	—	45
Obča in industrijska pedagogika z andragogiko	60	—	60	45	—	15
Obča in pedagoška psihologija	90	—	90	75	—	15
Didaktika	—	45	45	30	—	15
Sociologija in filozofija	—	60	60	45	—	15
Politična ekonomija	—	30	30	30	—	—
Skupaj ur	210	180	390			

4.2 Preglednica skupnih strokovnih in ožje strokovnih predmetov:

Predmet	Letnik		Skupaj	pr.	vaj.	seminar.
	1.	2.				
Matematika	120	—	120	75	45	—
Izbrana poglavja iz fizike	60	—	60	30	30	—
Elektrotehnika in elektronika	—	60	60	45	45	—
Mehanika	120	—	120	75	45	—
Gradiva	90	—	90	60	30	—
Mehanska tehnologija	90	120	210	150	60	—
Tehnično risanje s strojnimi elementi	135	—	135	45	90	—
Dinamika in hidromehanika	—	75	75	45	30	—
Energetika	45	—	45	30	15	—
Informatika in računalništvo	—	45	45	15	30	—
Tehnika spajanja	—	60	60	30	30	—
Krmilna tehnika	—	45	45	30	15	—
Meritve	—	60	60	40	20	—
Pripomočki in strega	—	45	45	30	15	—
Organizacija in študij dela	—	60	60	30	30	—
Varstvo pri delu z ekologijo	—	30	30	15	15	—
Kultura ustnega in pisnega izražanja	30	—	30	15	—	15
Metodika praktičnega pouka in PTP	—	90	90	60	—	30
Organizacija in ekonomika izobraževanja	—	30	30	20	10	—
Skupaj ur	690	720	1410			
Skupaj vseh ur	900	90	1800			
Delavniški praktikum 2 tedna (50 ur)						

4.2 Navodila za izvajanje predmetnika

- 4.2.1 Študentje opravijo pri metodiki praktičnega pouka PTP:
- dva uspešna nastopa
 - 4 hospitacije pri mentorju
 - pri kolegu: 6 hospitacij z analizo.
- 4.2.2 Vaje pri vseh predmetih tega so eksperimentalne (v skupinah po 15 študentov) in se izvajajo v posebnih laboratorijskih učilnicah.
- 4.2.3 Študentje opravijo strnjeno dvotedensko prakso v drugem letniku in sicer 7 dni v šolah srednjega usmerjenega izobraževanja svoje usmeritve in 3 dni v izobraževalnih centrih organizacij združenega dela.
- 4.2.4 Študent, ki študira ob delu, je oproščen delovne prakse, če ima ustrezne delovne izkušnje, to je, vsaj 6 mesecev pri poučevanju tega predmeta.
- 4.2.5 Vsak študent mora obiskovati telesno vzgojo. Ta poteka po 2 uri na teden v 1. in 2. letniku. Te ure se ne štejejo v 1800-urno obveznost.
- 4.2.6 Pogoja za opravljanje pedagoške prakse v 2. letniku sta:
- uspešen nastop pri metodiki praktičnega pouka in proizvodno-tehnične vzgoje
 - uspešno opravljen seminar in vaje iz metodike.

5 OBVEZNOSTI ŠTUDENTOV, USMERJANJE IN ZAKLJUČEK ŠTUDIJA

5.1 Pogoji za napredovanje iz letnika v letnik:

Za prehod v višji letnik morajo študentje opraviti izpit ali kolokvij

iz naslednjih predmetov: matematika, izbrana poglavja iz fizike, SLO in DS, mehanika, gradiva, mehanska tehnologija I, didaktika.

5.2 Študentje smejo ponavljati letnik, če opravijo najmanj polovico študijskih obveznosti, ki so predvidene za vpis v višji letnik. To se natančneje opredeli v statutu VTO.

5.3 Pogoji za zaključek študija

Študentje končajo študij z diplomom iz metodike praktičnega pouka in proizvodno-tehnične pouka s poudarkom na ožji strokovno-pedagoški usmeritvi. Za diplomu izdelajo diplomsko nalogo, ki jo zagovarjajo pred diplomsko komisijo. Diplomsko nalogo lahko zagovarjajo tedaj, ko so opravili vse zahtevane izpite in druge obveznosti in ko imajo testiran indeks.

6 POGOJI ZA IZVAJANJE PROGRAMOV

6.1 Kadrovske pogoje

Za izvajanje programov so potrebni habilitirani učitelji, sodelovali pa bodo tudi asistenti in laboranti (vaje, praktikum...). Za izvajanje pedagoške prakse so potrebni tudi zunanji sodelavci.

6.2 Materialni pogoji

- predavalnice, splošne
- specializirana predavalnica za SLO in DS
- specializirana predavalnica za predmet izbrana poglavja iz fizike

— specializirana predavalnica za predmeta elektrotehnika in elektronska energetika

- specializirana predavalnica za predmeta mehanika, dinamika hidromehanika
- specializirana predavalnica za predmete gradiva, mehanska tehnologija, tehnika spajanja, pripomočki in strega
- laboratorij za meritve
- specializirana predavalnica za predmet krmilna tehnika
- specializirana predavalnica za informatiko in računalništvo
- hospitacijska VIO
- hospitacijski OZD

6.3 Usmeritev v znanstvenoraziskovalne in strokovne dejavnosti

- razvijanje znanstvenoraziskovalne dejavnosti na področju metodike PP in PTP, PD oziroma DP in pripravnštva
- razvijanje in vodenje stalnega izobraževanja na tem področju
- organizacija in vodenje seminarjev tega področja
- aktivna priprava in verifikacija učne literature, priročnikov, učenje, učil, učnih pripomočkov.

OPOMBA

Strokovni svet Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev je na seji 1. 10. 1985 obravnaval ta osnutek in predlagal stavec, naj uskladijo obseg pedagoških predmetov s številom ki je predvideno v skupnem jedru pedagoško-psiholoških predmetov v programih za visokošolsko izobraževanje učiteljev.

Vzgojno-izobraževalni program Kemijsko izobraževanje, MAG

Program so sestavili:

- strokovni in samoupravni organi VTOZD Kemijsko izobraževanje in informatika
- predavatelji ustreznih predmetov.

1 LIK DIPLOMANTA

Lik magistra kemijskega izobraževanja se razlikuje od lika profesorja kemije oziroma profesorja kemije in... po tem, da je magister usposobljen za samostojno znanstveno in raziskovalno delo na področju kemijskega izobraževanja. Zato mora imeti poglobljeno in ustvarjalno strokovno znanje ter poznati metode znanstvenega dela na področju kemijskega izobraževanja.

2 SPLOŠNI PODATKI O PROGRAMU

2.1 Posebna izobraževalna skupnost za kemijske, farmacevtske, gumarske in nekovinske usmeritve in Posebna izobraževalna skupnost za pedagoško usmeritev

2.2 Usmeritev: kemijska in pedagoška

2.3 Ime in vrsta programa

Ime programa: Kemijsko izobraževanje

Vrsta: MAG

2.4 Povezanost z drugimi programi v usmeritvi

Ime predhodnega programa: Kemijsko izobraževanje — enopredmetno, VIS

Kemijsko izobraževanje — dvopredmetno, VIS

Stopnja zahtevnosti dela: VII/1

Ime sorodnega programa: Kemija

Vrsta: MAG

Stopnja zahtevnosti dela: VII/2

2.5 Strokovni naslov, značilna dela in naloge:

Strokovni naslov: magister kemijskega izobraževanja

Značilna dela in naloge:

— vzgoja in izobraževanje učencev

— sodelovanje pri raziskovalnem delu na področju vzgoje in izobraževanja: oblikovanje učnih enot, razvijanje metod in tehnik izobraževanja, razvijanje sistema vrednotenja izobraževalnih dosežkov, razvijanje vsebin, metod in tehnik ter oblik zunajšolskih dejavnosti z interdisciplinarnimi povezavami, poročanje o dosežkih dela v strokovnih revijah

— sodelovanje pri načrtovanju izobraževanja.

2.6 Trajanje izobraževanja: dve leti

2.7 Drugi podatki in opombe

»Mnenje o usklajenosti programa z Zakonom o usmerjenem izobraževanju in s Smernicami za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov je dal Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje na svoji 4. seji dne 10. 1. 1985.

Program so sprejeli uporabniki in izvajalci v Posebni izobraževalni skupnosti za kemijske, farmacevtske, gumarske in nekovinske usmeritve na 2. seji skupščine dne 21. februarja 1985.

Program se začne izvajati v šolskem letu 1985—86.«

3 POGOJI ZA VKLJUČEVANJE

3.1 Predhodni programi, ustrejni za vključitev

V program se lahko vpišejo kandidati, ki so končali naslednje VIP-e in smeri:

VIP Kemija, VIS

Smeri:

A — kemija

B — kemijsko izobraževanje enopredmetno

C — kemijsko izobraževanje dvopredmetno

VIP Kemijska dejavnost, VŠ-VIS

Smeri:

C — diplomirani inženir kemijske tehnologije

Č — diplomirani kemijski procesni inženir

D — diplomirani biokemijski inženir

3.2 Poseben pogoj je najmanj enoletna praksa na področju kemijskega izobraževanja.

4 PREDMETNIK

A — Kemijski sklop predmetov:

izbirni predmeti iz sklopa magistrskega študija kemije, kemijske tehnologije, kemijsko procesnega inženirstva in biokemije — 150 ur.

Izbiri potrdi Odbor za študijska in študentska vprašanja ter usmerjanje vpisa VTOZD.

B — Metodološki sklop predmetov:

a) metodologija kemijskega izobraževanja	100 ur
b) interdisciplinarnost teme:	
— razvoj naravoslovja in posebej kemije	30 ur
— relacije »kemija—družba« in »varstvo okolja«	30 ur
c) predstavitev izbranih tem v angleščini (pisno, ustno)	70 ur

C — Izbrane teme iz psihologije, pedagogike, družboslovja 70 ur
Skupaj 450 ur

Izbir tem se veže na magistrsko delo in na poprejšnje seminarje.

4.1 Navodila za izvajanje predmetnika

Program je organiziran kot študij iz dela ali ob delu. Kandidati se ustvarjalno vključujejo v naslednje oblike organiziranega dela:

- predavanja in seminarji iz navedenih predmetov
- konzultacije za individualno in skupinsko delo
- sodelovanje pri snovanju in razvijanju specializiranih baz podatkov na računalnikih
- poglobljanje usposobljenosti za uporabo avdiovizualne tehnologije
- razvijanje učnih enot z uporabo informacijskih sistemov, mikroročalnikov, interne televizije
- snovanje novih učil
- ustvarjanje banke testov za kemijo
- zasnova in izvedba mladinskih tekmovanj iz kemije ter mladinskih raziskovalnih taborov na področju naravoslovja
- dejavno vključevanje v domače in mednarodne seminarje.

5 OBVEZNOSTI ŠTUDENTOV, ZAKLJUČEK ŠTUDIJA, USMERJANJE

5.1 Pogoji za zaključek študija

Pogoji so:

- uspešno opravljeni izpiti iz vseh predmetov
- kakovostno opravljeno magistrsko delo, predloženo v pisni obliki
- zagovor magistrskega dela pred komisijo, v kateri je po en učitelj iz vsakega sklopa predmetov.

5.2 Magistrsko delo

Magistrsko delo obsega raziskovalno nalogo na področju kemijskega izobraževanja, s katero kandidat neposredno sodeluje pri razvijanju metodologije kemijskega izobraževanja.

Delo obsega:

- opredelitev problema na področju kemijskega izobraževanja kot izhodišča za raziskavo;
- izdelavo temeljne informacijske študije, ki podpira reševanje izbranega problema (uporaba sodobnih informacijskih metod in tehnik);
- zasnovo raziskovalne hipoteze, operativizacijo hipoteze z načrtom za uporabo raziskovalnih metod in tehnik;
- izvedbo poskusov;
- primerjanje raziskovalne hipoteze z dosežki dela, optimizacija;
- vrednotenje dosežkov glede na izhodni problem, oblikovanje predlogov za nadaljnje raziskovanje.

6 POGOJI ZA IZVAJANJE PROGRAMA

6.1 Kadrovske pogoje

Pedagoško-znanstveni delavci morajo izpolnjevati pogoje, ki jih določa Zakon o usmerjenem izobraževanju (členi od 180 do 193).

6.2 Materialni pogoji

Študijski program zahteva potrebne predavalnice, laboratorije, kabinete, knjižnico, sisteme za priklučevanje na baze podatkov in ustrezne računalniške zmogljivosti. VTO mora zaposlovati ustrezno kvalificirane delavce ali pa morajo biti taki delavci dosegljivi, kadar so potrebni.

6.3 Usmeritev v znanstvenoraziskovalne in strokovne dejavnosti

Izvajanje izobraževanja je povezano z dolgoročno znanstveno in strokovno usmerjenostjo VTOZD, ki je opredeljena v planskih aktih in raziskovalnih programih.

Razpisna komisija

OSNOVNE ŠOLE PREŽIHOVEGA VORANCA V LJUBLJANI
PREŽIHOVA 8

razpisuje dela in naloge

delavca s posebnimi pooblastili in odgovornostmi —

— POMOČNIKA RAVNATELJA ŠOLE ZA ODDELKE S
BOHRVATSKIM UČNIM JEZIKOM.

Kandidat mora izpolnjevati pogoje, ki jih določa 95. člen ZOS, imeti mora strokovni izpit in najmanj 5 let delovnih izkušenj. Imeti mora dejaven in pozitiven odnos do tradicij socialistične revolucije, do samoupravljanja, do sodelovanja in povezovanja združenega dela in družbenih interesov nasprotno ter do interesov družbene samozasčite vseljudske obrambe in do bratskih narodov.

Imeti mora organizacijske sposobnosti, ki zagotavljajo, da bo s svojimi delom prispeval k uresničevanju smotrov in nalog osnovne šole. Dela in naloge razpisujemo za 4 leta od 19. novembra 1985. Rok za prijavo je 15 dni po objavi razpisa. Kandidati naj pošljejo vloge z dokumentacijo na šolo s pripisom ZA RAZPISNO KOMISIJO.

Svet

OSNOVNE ŠOLE FRANA ALBREHTA KAMNIK

razpisuje prosta dela in naloge

— RAVNATELJA

Pogoji:

- najmanj višja izobrazba pedagoške smeri, vsaj 5 let delovnih izkušenj pri vzgojno-izobraževalnem delu in opravljen strokovni izpit
- organizacijske in vodstvene sposobnosti za vodenje vzgojno-izobraževalnega in drugega dela.

Kandidat bo imenovan za 4 leta.

Kandidati naj pošljejo prijave v 15 dneh po objavi razpisa tajništvo Osnovne šole Frana Albrehta Kamnik z oznako »za razpisno komisijo«.

O izidu razpisa jih bomo obvestili pisno v 30 dneh po končanem razpisu.

Začetek dela 1. marca 1986.

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA ORGANIZACIJA TREBNIČ
TOZD OSNOVNA ŠOLA DR. PAVLA LUNAČKA
ŠENTRUPERT

razpisuje po sklepih zbora delavcev in razpisne komisije prosta dela in naloge

— RAVNATELJA

Pogoji:

- učitelj, ki izpolnjuje pogoje iz 96. člena ZOŠ;
- strokovni izpit;
- pet let prakse po opravljenem strokovnem izpitu;
- organizacijske in vodstvene sposobnosti.

Izbrani kandidat bo dopolnjeval dela in naloge še z delno učno obveznostjo.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili v 8 dneh po objavi razpisa (na razpisno komisijo). O izbiri bodo obveščeni v 30 dneh po končanem razpisu.

Nastop dela: 20. november 1985.

Podelitev Žagarjevih plaket

Skupščina izobraževalne skupnosti Radovljica podeljuje od lanskega leta za izjemne dosežke na področju vzgoje in izobraževanja ŽAGARJEVE PLAKETE. Odbor za podelitev ni mogel dosledno upoštevati pravilnika, ker so se plakete podeljevale prvič, enake težave pa je imel tudi letos. Od predvidenih petih plaket po pravilniku, jih je podelil sedem. In kdo je dobil Žagarjevo plaketo za leto 1985?

MARA TROJAR — učiteljica razrednega pouka na osnovni šoli Bratov Žvan v Gorah — je prejela Žagarjevo plaketo kot vestna in vsestranska učiteljica, ki redno spremlja nove tokove v pedagoški teoriji in praksi. Poleg redne dejavnosti na šoli uspešno vodi delo šolske knjižnice. Dejavnost je tudi v obsegu dejavnosti v športu in kulturi, kot tajnica krajevne organizacije Društva prijateljev mladine pa sodeluje pri organiziranju letovanja in praznovanj predšolskih otrok in šolarjev. V krajevni skupnosti sodeluje v posebnih delegacijah in v združenih delegacijah in vodi svet potrošnikov v Krajevni skupnosti Gorje.

EGI GAŠPERŠIČ — ravnatelj Glasbene šole v Radovljici — je dobil plaketo za dvajsetletno delo pri vzgoji in izobraževanju mladine v glasbeni dejavnosti. Kot dirigent, skladatelj in organizator uspešno vodi nekaj pevskih zborov v občini, z njimi navezuje stike z zamejskimi Slovenci iz Radiš na Koroškem in iz Doline pri Trstu. Kot vnet zbiralec in zapisovalec kulturne dediščine z Glasbeneškim področja in gorenjskega koda je pripomogel, da so se ohranile mnoge ljudske pesmi in da jih prepevajo naši zbori še zdaj.

PETER NUK — ravnatelj osnovne šole Prof. dr. Josipa Plemlja z Bleda — je prejel plaketo za uspešno vzgojno-izobraževalno delo kot ravnatelj in pedagoški svetovalec ter vodja aktivna ravnateljstva radovljiške občine. Kot pedagoški vodja povezuje delo osnovne šole z okoljem, kot družbeno-politični delavec pa deluje v raznih društvih. S svojim strokovnim delom in znanjem uspešno usmerja delo učiteljskega kolektiva, učencem

se posveča s pravim pedagoškim zanosom in jim privzgaja čut odgovornosti na vseh ravneh samoupravnih odnosov. V letih njegovega pedagoškega vodenja je šola utrdila ugled v domačem okolju in v širši družbeni skupnosti.

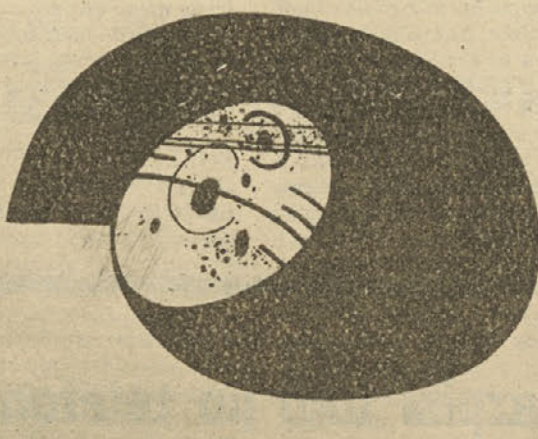
VIDA STARE — učiteljica na osnovni šoli dr. Janeza Mencingerja v Bohinjski Bistrici — je posvetila ves čas svojega pedagoškega delovanja bohinjskemu kotu. Kot učiteljica na Koprivniku in v Srednji vasi in sedaj v Bistrici zavzeto, vestno, požrtvovalno in z velikim posluhom dela za otroke. V letih svojega pedagoškega dela se je usposobila in spopolnila za vodenje pionirske knjižnice. Odlikuje jo posebna skrb in zanimanje za življenjske razmere učencev, na njeno pobudo jih je veliko dobilo socialno pomoč. Svoje bogate izkušnje predaja tudi mlajšim kolegom. Kot pomočnica ravnatelja je dobra organizatorica dela, pobudnica številnih interesnih dejavnosti in uspešna družbeno-politična delavka.

ZLATKO KAVČIČ — direktor Ljubljanske banke TBG — poslovne enote Radovljica — je z izjemno zavzetostjo, ustvarjalnostjo in izrednimi organizacijskimi sposobnostmi dosegel nadpovprečne uspehe kot družbeno-politični delavec v samoupravnih organih izobraževalne skupnosti pri napredku vzgoje in izobraževanja ter razvijanja in krepitev samoupravnih odnosov. Kot predsednik odbora za svobodno menjavo dela in planiranje je s svojim strokovnim delom in znanjem veliko pripomogel k reševanju finančne problematike in zagotavljanju denarja za izobraževanje. Njegova prizadevanja so usmerjena v izenačevanje gnotne podlage dela in opremljenosti osnovnih šol, v poenotenje različnih prispevkov staršev v občini in izboljšanje družbeno-ekonomskega položaja prosvetnih delavcev. Izjemno vlogo je imel kot predsednik odbora za programsko pripravo naložb v osnovno šolstvo. Analiza šolskih okolišev in potreb po osnovnošolskem prostoru z dolgoročno projekcijo do leta 2000 je potem ko so o njej razpravljali v vseh sestavah, postala podlaga za odločitve o lokacijah in obsegu

gradnje prostorov za osnovne šole. Imel je posluh za pripombe, ki so bile usmerjene v iskanje najboljših rešitev za delo pedagoških delavcev. V ospredju vseh prizadevanj pa so bili učenci in zagotavljanje čim boljših možnosti za njihovo delo. Zdaj se z gibljivimi šolskimi okolišji rešuje problem velikih šol, ki nastajajo zaradi osredotočene stanovanjske gradnje, predvsem v Radovljici.

Čeprav ni prosvetni delavec, ima izreden posluh in razumevanje za delo in položaj prosvetnega delavca v družbi.

ZAVOD MATEVŽ LANGUS KAMNA GORICA je prejel Žagarjevo plaketo za uspešno triinšestdesetletno usposabljanje

A. slikar in grafik Karel Plemenitaš, član DLU Ljubljane — z razstave Soočenja v Mestni galeriji v Ljubljani

duševno in telesno prizadetih otrok. V teh letih se je v njem uspešno izšolalo 1162 učencev, katerih velika večina se je zaposlila in se tako uspešno vključila v življenje. Za svoje uspešno delovanje je prejel že več priznanj, predvsem s področja likovne ustvarjalnosti otrok, pa tudi na športnem. Leta 1984 je prejel zavod darilo mednarodne organizacije ORDE DE SAINT FORTUNAT za dosežene uspehe pri kakovosti dela z duševno in telesno prizadetimi otroki.

KRAJEVNA SKUPNOST IN TURISTIČNO DRUŠTVO LESCE sta prejela plaketo za tesno sodelovanje z osnovno šolo F. S. Finžgarja v Lescu, ki traja že več let. Namen tega sodelovanja je doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev, ki so velikega družbenega pomena. Vsebinska načrta življenja in dela šole je tudi načrt življenja in dela krajevne skupnosti. Tako ni nobena dejavnost več samo šolska, saj pri vseh zavzeto sodelujejo krajanje in člani turističnega društva. Ne samo z mentorstvom, tudi z denarjem. Krajevna skupnost in turistično društvo sta opremila osnovno šolo tudi z računalniško opremo, prispevala denar za fakultativni pouk računalništva in iz vrst krajanov pridobila tudi

mentorje za izvajanje te dejavnosti.

Slovesnosti, ki jo je letos pripravila osnovna šola Prof. dr. Josipa Plemlja z Bleda na Bledu, se je udeležil tudi predsednik Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo dr. Tine Zorič in govoril o zdajšnjih razmerah v vzgoji in izobraževanju popestrili pa so jo člani okteta DPD Svoboda France Prešeren iz Žirovnice.

Žal je treba ugotoviti, da se veliko prosvetnih delavcev ni udeležilo srečanja.

F. Č.

šem območju priznani moški pevski zbor.

Šola je prejela veliko priznanj tudi za obšolsko dejavnost in prometu, varčevanju, urejanju okolja in dve republiški priznanji za zbiranje odpadnega papirja. Uspehe dosega zato, ker je tesno povezane s krajevno skupnostjo in z vsemi organizacijami v kraju. Poleg tega je prevzela patronat nad šolo delovna organizacija Remont iz Celja, sodeluje pa še s Cinkarno in Aerom. Svet staršev zelo uspešno pomaga šoli pri njenem vsestranskem delu. Čeprav so v njej ostali le štirje razredi s samimi mlajšimi učenci, je obširno zemljišče okoli šole zgledno urejeno; tudi za to delo so dobili že prva priznanja. Veliko nekdanjih učencev te šole se je vidno uveljavilo, tako da so s svojim znanjem in delom ponos kraju. Mnogi so si pridobili akademsko naslovo, inž. prof. dr. Katarina Vrabec Dubravec je zdaj doktorica agronomskih znanosti pa je svoje znanstveno delo povezala prav s tem območjem.

V počastitev spomina na pred osemdesetimi leti zgrajeno poslopje je marljivi učiteljski kolektiv skupno s člani sveta staršev med počitnicami (6. julija) pripravil izredno prijetno in lepo slovesnost; poleg govora vodje šole, ki je orisal njeno zgodovino, je poročala o obsebnem delu sveta staršev predsednica Mira Preložnik. S kulturnim sporedom so nastopili učenci te šole,

mladinci — nekdanji njeni učenci; pod vodstvom prav tako nekdanjega učenca Petra Selčana je nastopil že priznani moški pevski zbor, za njim pa še harmonikarji in pevci solisti — domačini. Po proslavi je sedanji učiteljski kolektiv razdelil spominska priznanja sodelavcem, med njimi posebej dve priznanji gasilec za njihovo delo s pionirji in nekdanjim učiteljem.

Nato so si udeleženci proslave ogledali kar tri razstave. Skozi hodnike, polne priznanj in odlikovanj, se je pomikala množica obiskovalcev in si ogledovala zelo bogato in poučno razstavo, o prometu, pestro in zanimivo razstavo ročnih del nekdanjih in zdajšnjih učenk in likovno razstavo gosta Mileta Krstiča in domačinke Brede Menartove.

Polni prijetnih vtisov smo se povabljeni zbrali v učilnici, opremljeni z likovnimi izdelki učencev, in ob veselih zvokih domačih harmonikarjev ter ob skrbno pripravljenih strmskih domačih jedeh obujali spomine. Celotna slovesnost ob obletnici je bila izraz izredno uspešne delavnosti vsega delovnega kolektiva osnovne šole Strmec in njene sveta staršev ter njene povezave s starši, z delovnimi kolektivi, s krajevnimi kulturnimi in društvenimi organizacijami. Povezava z njenimi nekdanjimi prosvetnimi delavci pa je vrednotenje minulega dela spremeni iz besed v dejanje.

DARINKA VIZJAK

dopisniki
poročajo

Posvetovanje o prometni vzgoji

Na slovenskih cestah umre vsako leto okrog 500 ljudi, več kot 7000 je ranjenih. Vsak deseti v tej grozljivi bilanci je otrok. Še preden začne zares živeti, umre ali postane invalid. To so bile začetne misli posvetovanja, ki ga je pripravil Republiški svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu skupaj z Zavodom za šolstvo v tednu Vse za otroka v Celju. Na posvetovanju je sodelovalo okrog 150 predsednikov komisij za prometno vzgojo pri občinskih svetih za preventivo in vzgojo v cestnem prometu in mentorjev prometne vzgoje v osnovnih šolah.

Posvet je bil drugi od posvetovanj, ki jih načrtuje republiški svet. Prvi je bil namenjen prometni vzgoji v predšolski vzgoji, ta se je omejila na razredno stopnjo osnovne šole, sledila pa bo še višja stopnja osnovne šole in še neurejena prometna vzgoja v srednjem usmerjenem izobraževanju.

Za posvetovanje je bilo pripravljeno pet referatov: o razvojnih značilnostih otroka v obdobju od šestega do desetega leta in sposobnostih za vključevanje v promet, referat o uvajanju programov za pridobitev prometne značke v predšolskem obdobju in v osnovni šoli, o oblikovanju prometno-varnostnega načrta v šoli. Zelo zanimiva sta bila tudi druga dva prispevka, ki sta pokazala pretez prometne vzgoje in razvejanje prometno-vzgojne dejavnosti v dveh prometno razlikih izpostavljenih okoljih, v zaprti polhograjski dolini in v Hajdini, ki je ob zelo prometni cesti med Zagrebom in Mariborom.

Posvetovanje je pokazalo, da se je prometna vzgoja trdno vrasla v življenje in delo osnovne šole in postaja sestavni del učenčevega na poti v šolo, v šoli in na poti domov. Prepletena je z različnimi vzgojno-izobraževalnimi predmeti izredno pa se je razrasla v različnih prometno-vzgojnih dejavnostih in akcijah. Obravnavana zgleda sta pokazala, kako iniciativen in delaven mentor lahko pridobi za sodelovanje učiteljski zbor in dejavnike v šolskem okolju. Skrb za prometno varnost postaja vedno bolj družbena zadeva, učenec pa subjekt, ki prevzema odgovornost in dolžnosti zase in za druge, zlasti mlajše sošolce.

Pestrost in obsežnost pro-

metne vzgoje kaže že pregled dejavnosti in akcij, ki so prišle v letne programe življenja in dela vseh osnovnih šol. To so: nošenje rumene rutice in kresničke, sodelovanje v programih za pridobitev prometne značke, tečaji in izpiti za pridobitev kolesarske izkaznice, akcija Z varnim kolesom v promet, tekmovanje Kaj več o prometu, pionirska prometna služba, oblikovanje prometno-varnostnih načrtov, urejanja prometnega kotička in še druge oblike.

V devetstopenjskem programu za pridobitev prometnih značk sodelujeta dve tretjini predšolskih otrok in več kot tretjina osnovnošolcev. Pri tekmovanju Kaj več o prometu sodeluje nad 40000 učencev. Kolesarski izpit opravi več kot 20000 otrok. Učenci skupaj z odraslimi pregledajo 20000 koles, s katerimi se vozijo v šolo in poskrbe, da so tehnično urejena in imajo vso varnostno opremo. V akcijah urejajo prometne površine, kolesarnice, v prometnih kotičkih s prispevki spodbujajo in opozarjajo, na prehodih za pešce skrbje za varnost.

Vsa prizadevanja pomagajo oblikovati prometno kulturo. Med tistimi, ki povzročajo nezgode je čedalje manj otrok. Vsa koletna akcija milice, civilne zaščite, članov AMD in strokovnih društev v začetku šolskega leta je povsem odpravila prometne nezgode otrok v tem času.

In vendar, črta kronika opozarja, da še nismo storili dovolj. Vzgojne vrzeli so očitne v srednji šoli, in tudi tragične posledice. Posvet je opozoril na razlike v opremljenosti šol za prometno vzgojo, manjkajo priročniki za prometno vzgojo, ki bi lahko pripomogli višji ravni prometne vzgoje. Bogate izkušnje, ki so jih predstavili referati, je treba objaviti in z njimi obogatiti prakso drugih. Program za pridobitev prometne značke moramo dopolniti in bolj prilagoditi različnim okolišjem, v katerih delujejo šole ter razbremeniti delo učiteljev s poenotenjem razvidov o dosežkih učencev. Dodamo naj še, da prepogosto pozabimo na učitelja, ki ob vseh obremenitvah na šoli z zavzetostjo in odgovornostjo prevzema številne naloge pri prometni vzgoji in tako pripomore k ohranjanju najdražjega: življenja otrok in mladine.

MARJAN TOMŠIČ

Slovesnost ob dnevu pionirjev

Pionirski odbor na osnovni šoli Oskarja Kovačiča Škofije je letošnji dan pionirjev, 29. septembra, proslavil izredno slovesno.

Izvolili so nov odbor, sprejeli program Pionirske organizacije in Skupnosti učencev šole, po kulturnem sporedu pa smo pozdravili nekdanje učitelje naše šole. Odzvali so se povabilu učencev in vseh delavcev šole ter bili pripravljeni pripovedovati učencem o delovanju šol takoj po vojni, ko so bile delovne razmere v marsičem popolnoma drugačne kot danes. Vsega tega si danes, ko pregledujemo štiri-desetletni napredek na področju šolstva, niti zamisliti ne moremo, nekoč pa je bilo vendarle res, da je učitelj na vasi opravljal poleg poučevanja še ogromno drugega dela. Težko si je predstavljati, kako je vse to zmogel, pa ne zato, ker bi danes manj delali, temveč zato, ker so bile razmere za delo skorajda nemogoče. Šolska po-

slopja so bila stara in dotrajana, učil je bilo premalo ali nič, na delo, z dela in na sestanke smo hodili peš. Nihče se ni pritoževal zaradi burje ali slabega vremena...

Tako so učitelji obujali spomine, učenci pa so, razdeljeni po vzporednicah, postavljali gostom vprašanja, na katera so dobivali prijazne in zanimive odgovore. Presenetilo nas je, da so se povabljeni učitelji spominjali ne le strokovnega dela, ampak celo imen in priimkov učencev, posamezne dogodke pa so tako nazorno orisali, kot bi jih doživeli včeraj. S ponosom in veseljem so se spominjali prijaznosti vaščanov, njihove narodne zavednosti in pripravljenosti za delo na vseh področjih kulturnega, športnega in političnega življenja, mi pa smo razmišljali, da se njim samim v resnici ni mogoče zahvaliti samo z besedami.

RUŽA PEČARIČ

Osemdeset let Osnovne šole Strmec

»Ali veste, da ima tale vaša šola v vsem celjskem okolišu najlepšo lego?« je pred več kot desetletjem povprašal učitelje pokojni pisatelj Fran Roš, ko je prišel med učence strmske šole brat eno svojih zadnjih mladinskih povesti.

Pred triinosemdesetimi leti so položili temelje te šole preudarni vaščani takratne Nove cerkve. Pri tem je sodeloval znani narodno zavedni dekan dr. Lavošlav Gregorec. Skupaj z vaščani se je upiral vabljivim ponudbam, da bi gradnjo šole podprla tedanja nemška šolska zveza. Tako so zgradili šolo Cerkovljani s svojimi močmi. Šolska kronika hrani podatke o voznjah, lesu in delu, ki so ga prispevali vaščani za šolo. Njena vrata so se prvič odprla 26. aprila 1905.

Zanimivo je, da je ta šola po gradnji še danes taka, kot je bila pred desetletji — brez prizidkov. Večkrat je bila obnovljena, nazadnje lani. Vitanjsko vodo so vanjo napeljali pred tridesetimi leti in šele takrat so bile urejene tudi sanitarije in zamenjana črna in s parketnimi. Kasneje je bilo asfaltirano dvorišče, zatem pa z velikimi težavami speljana tudi cesta k šoli. Pri mnogih obnovitvenih delih so pomagali domačini s prostovoljnim delom.

Šola je zdaj podružnična, vodi jo Tona Pešak. Ob slovesnosti ob osemdesetletnici je v uvodnem govoru spomnil na dvesto udeležencev, med katerimi smo bili med častnimi gosti tudi njeni

nekdanji učitelji, na čas skoraj pred dvesto leti — 1788; tedaj je v kraj seglo prosvetljenstvo in ustanovili so trivialno šolo. V letih 1827 do 1829 je v nekdanji kapelici poleg nove cerkve poučeval v nedeljski šoli veliki slovenski prosvetitelj in kasnejši škof Anton Martin Slomšek. Tako je torej ena izmed šolskih izkušenj za Slomškovo knjigo Blaže in Nežica v nedeljski šoli doma tudi na teh tleh. Prvi redni učitelj te šole Auhman je dal šoli na voljo sobo v svoji hiši, leta 1852 pa so krajanje kupili za šolo hišo sredi vasi. Ko je šola prerasla iz enorazrednice v trirazrednico, so postali prostori premajhni. Zato so vaščani leta 1902 kupili zemljišče za sedanjo šolo na gričku nad dolino in nad obema cestama proti Vitanju in Dobrni.

Vsa predvojna leta pa vse do leta 1964 si je vsako leto nabiralo v tej šoli prvo znanje od 250 in celo do 355 učencev. Ker šola ni imela vzporednic, je postala leta 1964 podružnična, čeprav se starši in krajanje s tako odločitvijo niso strinjali. Kljub okrnjenosti in čeprav je zdaj v njej mnogo manj učencev, ohranja šola še zmeraj vsestransko kulturno poslanstvo. Brez nje v kraju ni ne prireditve ne proslave. Tudi prvi nosilci in pobudniki kulturnega življenja v kraju so bili učitelji; v njej so organizirali kmetijske šole, prirejali igre in še veliko različnih kulturnih dejavnosti. Tu jimeel in ima svoje mesto v šir-

Albert Žerjav

V Sredšču ob Dravi se je leta 1904 začela pedagoško bogata življenjska pot izjemno delavnega slovenskega pedagoga profesorja Alberta Žerjava, končala pa avgusta letos v Mariboru, v mestu ob Dravi, v katerem je živel dobro polovico svojega življenja. Odločil se je za učiteljski poklic in mu ostal zvest vse življenje. Temeljno znanje za družbeno odgovorno, človeško občutljivo in ustvarjalno delo učitelja v ljudski šoli je sprejemal na mariborskem učiteljskem in na njem leta 1924 maturiral. Na svojo dolgo učiteljsko pot pa ni ponesel samo pridobljenega znanja in širokega razgleda v kulturi, in znanosti, pač pa tudi močne vplive takratnih naprednih učiteljev mariborskega učiteljskega.

Prve učiteljske izkušnje je nabiral v manjših krajih na Štajerskem. Že po nekaj letih učiteljevanja se je odločil za študij na Višji pedagoški šoli v Zagrebu in leta 1934 diplomiral iz zgodovine, zemljepisa in slovenskega jezika. Nato je kot profesor služboval na meščanski šoli v Trbovljah in kasneje na enaki šoli v Mariboru. Voja vohra tudi njemu ni prizanesla. Z mnogimi naprednimi Slovenci je bil izseljen v Srbijo. Leta 1945 je nekaj časa delal v zveznem prosvetnem ministrstvu v Beogradu na področju strokovnega šolstva. Leto kasneje se je vrnil v Maribor in dobil zaposlitev na učiteljskem. Tu je ostal vse do leta 1961, ko je po šilihovi smrti prevzel vodstvo Vzgojne svetovalnice v Mariboru in to dolžnost opravljal do svoje upokojitve leta 1967. Ob delu si je spopolnil, razširil in poglobil znanje iz pedagogike in psihologije na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

Svoja bogata spoznanja in pedagoške izkušnje je s toplino in zlahko radodarnostjo nesebično prenašal na mlajše rodove, še posebej kot metodik na povojne rodove mariborskih učiteljskihnikov. Že živ, pristno, toplo in kleno pedagoško besedo je odpiral zakladnico znanja učiteljem na seminarjih in tečajih, prosvetljeval starše na mnogih roditeljskih sestankih in v šolah za starše, a v vzgojni svetovalnici nudil staršem in varuhom otrok dragoceno pedagoško in svetovalno pomoč.

Profesor Žerjav je svojo pedagoško pronicljivost, občutljivost in širino kristaliziral v mariborski Pedagoški centrali, v kateri so pod naprednim vplivom dr.

Žgeča zoreli mnogi učitelji, ki so zavedno in vztrajno spreminjali predvojno podobo slovenske osnovne šole. Tu se je seznanjal z naprednimi evropskimi pedagoškimi tokovi, si širil svoja pedagoška in strokovna obzorja in razvil dar pisanja, ki ga je ohranil vse do konca življenja. Polnih pet in pol desetletij je s pisano besedo polnil in zlahtnil slovensko pedagoško zakladnico. V tem času je napisal nad petsto pisanih enot, ki so posejane v Učiteljskem tovarišu, Popotniku, Roditeljskem listu, Gradjanski školi, pedagoških zbornikih, Sodobni pedagogiki, Prosvetnem delavcu, v dnevnem tisku in samostojnih izdajah. To je bogat pedagoški opus, kakršnega so ga zmogli ustvariti le redki učitelji. Svojih bogatih učiteljskih izkušenj in praktičnih spoznanj v neposrednem učnem delu ni skrival, marveč jih je dobrohotno razgrnil pred stanovskimi tovariši, jih ponudil strokovni pedagoški javnosti v pretres, kritično presojo in v uporabo. Vselej so ga zanimala praktična šolska vprašanja in tem je vztrajno iskal pravih odgovorov. Njegova samostojna dela Sodobni zgodovinski pouk (1937), Metodika zgodovinskega pouka (1956) in v soavtorstvu s Finkom in Koprivo Slovenske jezikovne vadnice (1947 in več ponatisov), ki so bile prve po vojni in za katere so pisci prejeli Prešernovo nagrado, so bila slovenskim učiteljem dolgo vrsto let nepogrešljiva literatura in trden kašpot v vsakdanji šolski praksi.

Za svoje življenjsko pedagoško delo in trajen prispevek v slovensko pedagoško zakladnico je profesor Žerjav postal pedagoški svetnik, za svoje praktično in še posebej teoretično publicistično pedagoško in družbeno delo pa je leta 1968 prejel Žagarjevo nagrado.

Profesor Žerjav je bil med ustanovitelji pedagoškega društva v Mariboru, več mandatnih obdobjih je predsedoval društvu, in bil dalj časa v vodstvu Zveze pedagoških društev Slovenije. Pri tem delu ga je odlikovala globoka zavest, da opravlja družbeno pomembno delo.

Pokojnik je spadal med tiste redke pedagoške delavce pri nas, ki so vse do pozne jeseni življenja spremljali novejšo pedagoško in ožjo strokovno literaturo ter zavzeto in ustvarjalno pripomogli k spreminjanju in posodabljanju vzgojne in šolske stvarnosti na Slovenskem.

-mt-

veniji, sistematično in zelo uspešno skrbela za pospešen razvoj učencev. Stalno je bila v stikih z Zavodom za šolstvo in šolo so pogosto obiskovale skupine učiteljev iz vseh koncev Slovenije. V časih, ko so bili resnično zdravi in demokratični odnosi med učitelji in učenci še razmeroma redki, ji je uspelo razviti zavidljivo samoupravo učencev. Šola je vse bolj postajala tudi kulturno in telesnokulturno središče v svojem okolju ob čvrsti povezavi s starši in družbenopolitičnimi organizacijami. V sodelovanju z Zvezo delavskih univerz Slovenije in Republiškimi sindikatom je šola gostila učitelje, socialne delavce in sociologe iz tujine, zlasti iz ZR Nemčije. V sedemdesetih letih je šola v povezavi z Institutom za sociologijo v Ljubljani sodelovala pri raziskovalnem projektu UNESCO o vplivih vzgoje in izobraževanja v izrazito industrijskem kraju.

Ob vsem tem pa je Marija Faganeli-Greif še vedno našla dovolj časa, da je prevzela odgovornost za samoupravno preobrazbo tedanje Posebne oševne šole in Glasbene šole ter mnogo pripomogla k njenemu razvoju in učinkovitejši organiziranosti. Želja po znanju jo je gnala v študij industrijske pedagogike, diplomirala je ob delu leta 1974. Predavala je v šolah za življenje ter na različnih seminarjih za stalno izobraževanje pedagoških andragoških delavcev. Poleg tega je bila eden najaktivnejših članov Društva prijateljev mineralov in fosilov Tržič.

Po upokojitvi, leta 1980, se še vedno ni mogla odreči svoji ljubezni — delu. Sodelovala je pri izobraževanju staršev v Kranju, Škofji Loki in v Trzinu, predavala na seminarjih za izobraževanje inštruktorjev proizvodnega dela povsod po Sloveniji in še nadalje sodelovala v Društvu prijateljev mineralov in fosilov, v Odboru za revitalizacijo starega tržiškega mestnega jedra ter v Založniškem svetu in Svetu za vzgojo in izobraževanje pri RK SZDL Slovenije.

Seveda pa to še ni vse. Lahko bi naštevati in govorili še o njenem delu v Sindikatu prosvetnih delavcev, o njenem aktivnem članstvu v svetu Zveze DU Slovenije, ZKO Slovenije, v Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje in v andragoških društvih Slovenije in Jugoslavije... Toda na koncu bi še vedno kaj pozabili. Znova in povsod bi lahko ugotavljali dosežke njene dejavnosti, njenega truda za stalno prenavljanje in posodabljanje vseh tokov družbenega življenja ter njenega boja proti omejenosti, okostenosti in puhlemu tradicionalizmu.

Zal jo je v zadnjih letih vse bolj omejevala neusmiljena bolezen, ki je nekega jesenskega dne prekinila njeno življenje.

Njeno delo nadaljujemo tisoči, ki nas je Marija FAGANELI-GREIF vodila v delo, v svet, v življenje...

KOLEKTIV
OSNOVNE ŠOLE
HEROJA GRAJZERJA
TRŽIČ

Imeli smo prijatelja

Letos poleti je smrt razredčila tudi vrste naših prijateljev. Mnogo prezgodaj, prav sredi življenja, ko so bili njuni uspehi v nenehnem vzponu, sta za vedno odšla nekdanja dolgoletna glavna in odgovorna urednika dveh bratskih prosvetnih časopisov: JOSIP VARGA (rojen 1939 v Čonoplji, končal Agronomsko fakulteto v Novem Sadu), glavni in odgovorni urednik časopisa MISAO iz Novega Sada, in NIKOLA NIKIĆ (rojen 1937 v Begovem Hanu pri Zepču, končal Filozofsko fakulteto v Sarajevu), glavni in odgovorni urednik časopisa PROSVJETNI LIST iz Sarajeva.

Oba urednika sta bila neutrudna družbeno-politična in kulturna delavca, ki sta razvila in obogatila svoja časopisa z novimi rubrikami in zamislili ju tako približala prosvetnim delavcem, ne samo v svojem območju, temveč tudi v drugih republikah in pokrajinah. Pospešila in razširila sta založniško dejavnost in zbrala širok krog zunanjih sodelavcev od vsepovsod.

Za svoje prizadevanje pri samoupravnem razvoju vzgoje, izobraževanja in kulture sta prejela več družbenih odlikovanj in nagrad.

Zavzeto sta sodelovala pri delu Sekcije prosvetnih časopisov Jugoslavije, znala sta navezovati stike in gojiti tople medčloveške odnose s člani uredništev in sodelavci doma in drugod, z nami vsemi.

Skromna človeka, široko razgledani osebnosti, sta bila zmeraj naša zanesljiva tovariša in iskrena prijatelja. Pogrešali ju bomo. Globoko pretreseni se ju spominjamo s pristrčnostjo in spoštovanjem.

KOLEGI IZ UREDNIŠTVA
PROSVETNEGA DELAVCA

NOVO — PUBLIKACIJA OGLEDI

Kmalu bo izšla publikacija OGLEDI, ki bo dragocen pripomoček prosvetnim delavcem pri načrtovanju in samih obiskih (ogledih) bližnje in daljne okolice.

Sestava in vsebina publikacije temeljita na sodobnih metodah učenja (Tony Buzan, Delaj z glavjo) in na gradivu (seznamih), ki ga prosvetni delavci do zdaj niso imeli.

Publikacija OGLEDI vsebuje:

- grbe in zastave slovenskih občin
- kartografsko (tematsko) postopno prikazovanje najnovejših statističnih podatkov
- urejene sezname po občinah z naslovi in telefonskimi številkami: muzeji, galerije, domovi pomembnih Slovencev, gradovi, naravne znamenitosti in zanimivosti, meteorološke postaje, gozdne učne poti, drevesnice, ribogojnice, ozde (industrija in rudarstvo), zdravstvene postaje, turistične in potovalne agencije, AMD itd.
- gradivo za samostojno delo: neme karte Slovenije z občinskimi mejami, občinske zemljevide
- literarna besedila iz del F. Bevka in P. Voranca, ki skupaj z barvnimi fotografijami in barvnimi ilustracijami ter razlagami temeljnih pojmov učitelja in učenca snovno in psihično pripravljajo na ogled
- obširne sezname literature za posamezne vrste ogledov, ki omogočajo lažjo in hitrejšo, snovno pravo.

Publikacija OGLEDI obsega 80 strani velikosti A4 in jo lahko naročite v vseh knjigarnah Slovenije.

V prodaji na drobno stane 2000 din, v prednaročilu pa 1270 din.

Pravočasen izid publikacije OGLEDI je odvisen predvsem od zadostnega števila naročil. Izpolnjeno naročilo pošljite na naslov: TERMOPO, 64225 SOVO DENJ.

NAROČILNICA

IME IN PRIIMEK:

NASLOV (ulica, h. št. in kraj s pošto številko)

Naročam izvod(ov) publikacije OGLEDI.

Kraj in datum:

PODPIS

Razpisi tudi po telefonu

Da bi ustregli želji vzgojno-izobraževalnih in vzgojno-varstvenih organizacij, sprejemamo, tedaj ko ni rednih razpisnih rokov, naročila za objavo razpisov tudi po telefonu.

Prosvetni delavec izhaja praviloma vsak drugi ponedeljek. Razpise sprejemamo torej vse do prejšnjega četrtka zjutraj, ko oddajamo zadnje rokopise v tiskarno.

Kličite nas med 8. in 12. uro vsak delavnik. Telefon (061) 315-585.

PRIHODNJA ŠTEVILKA PROSVETNEGA DELAVCA BO IZŠLA 11. NOVEMBRA.

Iz starih listov

Fran Waišler

ČRTICE IZ STARODOBNE ŠOLE

Moje službovanje se je začelo s 1. septembrom 1864 l. v Zagradcu na Kranjskem z imenitnimi naslovi vročenega dekreta: »mežnar, mrtvoglednik, organist in učitelj«.

Lema plača k vsem tem naslovom mi je bila: 40 polovnikov pšenice, 28 polovnikov prosa, 50 funtov prediva, 36 hlebov kruha, 60 kurjih jajc in 10 gl. v denarjih. Ker se je ves ta pober prodajal enkrat po jako nizkih cenah, in sicer polovnik pšenice po 1 gl. 40 kr., proso po 90 kr., funt prediva po 10 kr., hleb kruha po 6 kr., je znašalo vse to 96 gl. 20 kr. na leto.

Za to imenito plačo je bilo treba opraviti vsako opravilo zgoraj navedenih naslovov in sicer: zvoniti — navijati cerkevno uro in jo mazati z oljem in petrolejem — peči oblate — pometati

cerkev — brisati prah in pajčevine — na pokopališču poravnati grobe — okrog cerkve in do farovža pozimi prekidati sneg po poti — ob hudi uri zvoniti z vsemi zvonovi — v zakristiji župnika oblačiti in slačiti parametre, pri maši ob delavnikih streči — po vsi župniji duhovnika spremljati k bolnikom — ogledovati mrlice — orglati in peti — v šoli pa poučevati otroke.

Vse to je trajalo 3 leta in 3 mesece. Stanovanje mi je bilo v stari, s slamo pokriti mečnariji v prtiličju, obstoječe iz dveh sobic. V prvi sobici so bile ob stenah dolge mize in po obeh straneh teh miz dolge klopi, ki so na njih sedeli učenci, gledaje drug proti drugemu, slično kar v kmetijskih krmah. V drugi še manjši sobici mi je bila postelja in klavir.

Posebne šolske sobe, table, klopi, mize, arhivne omare, zemljevidov in sploh sličnih predmetov ni bilo.

Učiteljski tovariš 1905, str. 175

Marija Faganeli—Greif

Ko človek prebira spomine, se razgme pred njim nešteto podob. Ena od teh je tudi Marijina.

Marija se je rodila leta 1925 v vasi Podbrezje. Svojo učiteljsko pot je začela leta 1945. Polna poleta in tolikokrat imenovanega, žal tudi zlorabljenega, učiteljskega navdušenja je najprej poučevala v enorazrednicah in drugih šolah v okolici Ljubljane. Nadaljevala je v Predosljah pri Kranju, leta 1951 pa je začela pedagoško delo v Trzinu. Vživela se je v novo skupnost in ji kmalu dala opazen pečat. Po učiteljevanju v nižji gimnaziji in osnovni šoli heroja Grajzerja je od leta 1959 vodila takrat ustanovljeno Delavsko univerzo Tržič. Položila je temelje njene dejavnosti in jo kmalu razširila v sodelovanje in izmenjavo delovnih izkušenj z drugimi podobnimi ustanovami v Sloveniji, Hrvaški ter celo v Avstriji,

ZR Nemčiji in CSSR. Poleg vodstvenih nalog je prevzela še vzgojno-izobraževalno delo v oddelkih administrativne, tehniške in kasneje delovodske šole. Dosežek njene delovne vneme in prizadevanj za sodobno pedagoško delo z mladino in odraslimi je tudi veliko danes priznanih tržičkih vodilnih kadrov na različnih, gospodarskih in drugih področjih.

Od jeseni 1967 do upokojitve leta 1980 je opravljala dela in naloge ravnateljice osnovne šole heroja Grajzerja. Zavzeto je uvajala najsoodobnejše metode in oblike vzgojno-izobraževalnega dela in jih nadgrajevala s svojimi domisljicami. Navezala je tesne stike s tovarno Unis-Rog, Ljubljana. Posledica tega sodelovanja je bilo uvajanje programiranega pouka in dela z responderji. Poskrbela je, da je šola, kot ena prvih v Slo-

gdan Čepič, Tea Dominko, Leopold Kejžar, Franci Kržan, Marijana Kunec, Vida Nered, Albin Pučlin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentinčič, Viktor Žorž

Direktor: Jože Valentinčič

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marijana Kunec, Rudi Lesnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović

Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marijana Kunec, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.

Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Naročnina za leto 1985 znaša 800 din za posameznike in 1200 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša letna naročnina 650 din. Cena posamezne številke je 45 din, pri povečanem obsegu pa 60 din.

Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica. V.

ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 38. člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu).

prosvetni
delavec